

marec 2020

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Matúš Koprda

mesto trnava ■ ročník XXXI ■ číslo 2 ■ nepredajné!

Jarné prúdenie

Zima bola rozpačitá. Sneh v nižších polohách ledva pocukrovil zem a mráz iba zopárkrát prinútil vodu zmeniť skupenstvo na jej povrchu.

V bežnej reči by sme povedali: zima, ktorá nezodpovedá normálu.

Otepľovanie a s ním spojené dôsledky i pokles spodných vôd sú realitou. Presakuje i do mediálneho či politického diskurzu.

U nás počas zimného obdobia však dominovali predvolebné prúdenia a iskrenia. Valili sa informácie, dezinformácie, odhalenia i ohovárania, až atmosféra miestami hustla ako pred búrkou. Prekračovala hranice racionality i toho, čomu hovoríme úcta k človeku a vecná diskusia.

O tú akoby sme nestáli. Diskusie, výmeny názorov a nápadov, hľadanie spoločných ciest sa nepozorovane menia na ring, v ktorom vyhradený čas redukuje argumenty na emócie.

To, že rozhodovanie pod vplyvom emócií nemá s racionálnou voľbou nič spoločné, nechceme vidieť.

Pri čítaní týchto riadkov už poznáme výsledok tohto virvaru.

Niektro sa teší, iní smútia či sú sklamaní. Nech je to akokoľvek, zdá sa, že to, čo predchádza celospoločenskému otepleniu i samotná jar sú ešte len na úsvite. Tá je totiž podobne ako v prírode viazaná nie na dátum, ale na priaznivé prúdenia, blahodarnú vlahu

a oživujúcu energiu slnka. Ide o zmenu podmienok a celkovej klímy. I v spoločnosti, kde túžime po dôstojnom a slušnom živote, nemôže ísť o boj, iba o vyhlásenia a sľuby,

ale o reálne každodenné vnášanie svetla a dôvery do komunikácie, práce a vzťahov nielen medzi politikmi. Tí

po predvolebnom delení a často i hašterení to nebudú mať ľahké. No z podstaty zastupiteľskej

demokracie sú reprezentantmi konkrétnych ľudí a je dôležité hľadať dohodu a vytvárať predpoklady pre čo najkvalitnejší

život každého človeka. Brať realitu vážne bez prispôsobovania vlastnej pravde. Bez schopnosti dohodnúť sa ich misia a naša voľba nemá zmysel. Náznaky dlhodobejšieho oteplenia v politike budú zjavné vtedy, ak mocenské záujmy, dohadovania a zvada budú čoraz menej zaťažovať bežný chod života.

Ten však našťastie nezáleží iba na politikoch.

Prúdenie porozumenia a spolupatričnosti môžeme vnášať do svojho okolia aj my, a to bez ohľadu na výsledok volieb.

Na nás záleží, či bude medzi nami rásť napätie, delenie a mráz, alebo dokážeme spoluvytvárať priestor pre každého. Inšpiráciou by nám mohla byť

prebúdajúca sa príroda. Vďaka skúsenosti a poznaniu naša túžba po teplejšom počasí i viera

v opätovné rozkvitnutie stromov a záhrad má reálny základ. Podobne je to i v spoločnosti. Impulzom a základom, lúčom slnka

a potenciálom pozitívnej energie je každý z nás.

Deľme sa s ňou v dôvere k životu, ktorého sme súčasťou.

Aby jar mohla prísť medzi nás.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo,

Miroslava Kuracinová Valová

Redakcia: Mestský úrad, Trhová 3

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 105

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Ultra print

Pluhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(eu)

Užitočné informácie o doprave, ovzduší či triedení odpadu nájdeme už online

Trnavčania už majú k dispozícii permanentne aktualizované správy o počasi, kvalite ovzdušia, úrovni hluku, dopravnej situácii, naplnení veľkokapacitných polopodzemných kontajnerov a o činnosti mestskej samosprávy. Vďaka pilotnému projektu Trnava smart city a prostredníctvom integračnej platformy Invipo, ktorú nášmu mestu poskytla do bezplatného používania spoločnosť ALAM, nájdú kedykoľvek komplexné informácie zo smart technológií na webe smart.trnava.sk aj v mobilných aplikáciách pre Android a iOS.

„Trnavu dlhodobo vnímame ako mesto so zdravým prístupom k tomu, ako môžu technológie zlepšiť život jej obyvateľom. Sme radi, že práve v spolupráci s Trnavou môžeme ostatným mestám ukázať, aké dôležité je prepájať mestské technológie, získavať z nich dáta, riadiť vďaka nim mesto a posúvať ich občanom ako užitočné informácie,“ povedal predstaviteľ platformy Invipo na Slovensku Martin Noskovič.

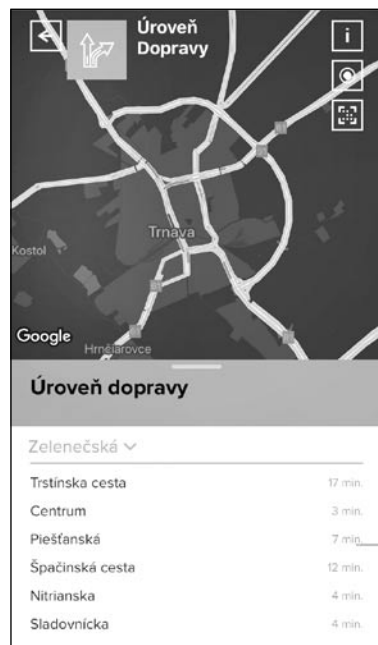
V rámci pilotného projektu Trnava smart city je v meste inštalovaných osem meteorologických staníc, ktoré monitorujú životné prostredie v Kamennom mlyne, na priechode pre chodcov na Hospodárskej, v Sade Antona Bernoláka, na kruhovej križovatke na Trstínskej, vo vnútornom priestore medzi obytnými domami Na hlinách a pri Základnej škole s materskou školou na Námestí Slovenského učeného tovarišstva.

Meteorologické stanice snímajú aktuálnu teplotu, tlak a vlhkosť vzduchu, úroveň oxidu uhličitého, pričom prvé tri menované sledujú aj výskyt pevných častíc veľkosti PM1.0, PM2.5 a PM 10, úroveň hluku a intenzity svetla. Mesto bude mať aj informácie o aktuálnej dopravnej situácii a hustote dopravy na kritických úsekoch, o nehodách, uzáverách a dopravných obmedzeniach. Dozvieme sa napríklad, ako práve fungujú križovatky Hlbokej ulice s Kollárovou a Ulice Terézie Vansovej s Ulicou Štefana Moy-

zesa, koľko áut nimi prechádza a aký majú signálny plán.

„Niektoré z informácií sme mali k dispozícii už dávnejšie, teraz sú však dostupné verejne a na jednom mieste. Pre nás ako samosprávu sú obzvlášť zaujímavé dáta týkajúce sa životného prostredia, aby sme mohli robiť opatrenia na jeho zlepšenie na základe relevantných údajov. Okrem toho nás tento rok čaká verejné obstarávanie nového systému riadenia križovatiek v celom meste a aj s pomocou tejto platformy budeme schopní optimalizovať organizáciu dopravy či lepšie strategicky plánovať,“ uviedol primátor Trnavy Peter Bročka. „Vzhľadom na to, že okrem aktuálnych informácií budú k dispozícii aj grafy, štatistiky a historické údaje, budeme z nich môcť odvodiť trend vývoja, hľadať príčinné súvislosti a rozhodnúť o najvhodnejších opatreniach v kompetenciách mesta.“

Získané informácie o stave životného prostredia, dopravy a naplnenosti polopodzemných kontajnerov bude zbierať a integrovať s ďalšími mestskými technológiami a systémami otvorená platforma Invipo, ktorá je softvérovým mozgom pilotného projektu Trnava smart city. Dáta vyhodnotí a sprostredkuje občanom vrátane štvordňovej predpovede počasia cez spomínaný online portál a mobilnú aplikáciu. Zároveň dokáže pomocou smart scenárov priamo ovplyvňovať chod vzdialených zariadení. Funkcionalita platformy Invipo sa dá podľa potreby

rozšíriť o ďalšie moduly. Pilotný projekt Trnava smart city realizovala spoločnosť ALAM s. r. o. s podporou Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v rámci Schémy na podporu malých a stredných podnikov pri implementovaní inovatívnych riešení v mestách. Predpokladané náklady na projekt sú 116 000 eur, 50 000 eur z tejto sumy predstavuje podpora Ministerstva hospodárstva SR, 66 000 eur je spoluúčasť spoločnosti ALAM s.r.o. Okrem Trnavy už platforma Invipo v menšom rozsahu integruje technológie v Žiline a Prešove, aj v menších slovenských obciach, ako sú napríklad Šenkvice. Vo svete využívajú Invipo mestá Izmir, Dubaj, Sofia, Legnica, Zlín a mnohé ďalšie. ■

(vm)

Čo priniesli dopravné prieskumy počas tvorby Plánu udržateľnej mobility

Tvorba strategického dokumentu Plán udržateľnej mobility krajského mesta Trnava a jeho funkčného územia pokračuje aj v roku 2020. Po zbere dát sme pokročili do fázy prieskumov, ktoré sa uskutočnili na jeseň minulého roka.

Dopravné prieskumy zahŕňali zisťovanie dopravného správania obyvateľov; keďže PUMTT zahŕňa okrem Trnavy aj jej funkčnú oblasť, teda 15 susedných obcí (Jaslovské Bohunice, Špačince, Malženice, Bohdanovce nad Trnavou, Šelpice, Trnava, Bučany, Zvončín, Brestovany, Dolné Lovčice, Zavar, Biely Kostol, Hrnčiarovce nad Parnou, Zeleneč, Ružindol, Suchá nad Parnou), robili sa okrem križovatkových prieskumov v okolí mesta aj smerový prieskum a prieskum intenzít, zhromažďovali sa informácie o automobilovej doprave na hraniciach mesta i autobusovej, železničnej a nemotorovej doprave. Prieskum dopravného správania obyvateľov zahŕňal dopravnú charakteristiku domácností a základnú charakteristiku osôb. V tisícpäťsto sedemdesiatich domácnostiach sa zisťoval pohyb osôb v priebehu dňa, zdroje a ciele ciest, ich trvanie, dĺžka i použité dopravné prostriedky. Okrem iného sa zisťovala hodina začiatku cesty. Hlavné dopravné špičky sú ráno pri ceste do práce a poobede naspäť domov. Okrem pracujúcich a školopovinných je aj veľký podiel ľudí, ktorí domov opúšťajú neskôr a idú vybaviť rôzne nákupy či iné pochôdzky. Pri autobusovej a železničnej doprave sa zisťovali počty nastupujúcich a vystupujúcich osôb v jednotlivých spojoch a v smerových prieskumoch sa rátali počty cestujúcich prekračujúcich hranice mesta autobusmi či vlakmi, zdroje i ciele ciest, ich účel a trvanie. Nechýbali prieskumy týkajúce sa pešej a cyklistickej dopravy. Zaujímavé dáta priniesli aj prieskumy na devätnástich trnavských križovatkách.

Pohyb vozidiel na križovatke Hospodárskej, Šrobárovej a T. Vansovej (jedna línia = jedno vozidlo)

Cyklistov križovatkou bezpečne prevedú priechody nadväzujúce na cyklotrasy.

Fáza prieskumov je jednou z viacerých etáp prípravy Plánu udržateľnej mobility (PUM). Úvodnou bol zber dát, po prieskumoch budú nasledovať analytické a návrhové časti. Ďalej bude zabezpečené Strategické environmentálne hodnotenie (SEA), vypracovanie Plánu dopravnej obslužnosti (PDO) a Plánu implementácie a monitorovania PUM.

Aktuálne informácie o tvorbe Plánu udržateľnej mobility nájdete na stránke mobilita.trnava.sk.

Spracovanie plánu udržateľnej mobility mesto realizuje vďaka podpore Európskej únie zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátneho rozpočtu SR v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu. ■

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond
regionálneho rozvoja

Integrovaný regionálny
operačný program
2014 - 2020

MINISTERSTVO
PODOHOSPODÁRSTVA
A ROZVOJA VIDIEKA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

(iv)

Trnavčania môžu opäť zrealizovať svoje projekty s pomocou participatívneho rozpočtu.....

Mesto Trnava už po piatykrát poskytne Trnavčanom finančné prostriedky z participatívneho rozpočtu na zrealizovanie ich projektov. Nápady ako zlepšiť životné prostredie, skrásliť okolie bydliska, spestriť mozaiku kultúrnospoločenských podujatí, pomôcť deťom i dospelým, ktorí sú na pomoc iných odkázaní, riešiť problematiku psov a mačiek bez domova a mnohé iné zaujímavé podnety na zlepšenie života v meste mohli už občania predstaviť na prvom tohtoročnom verejnom stretnutí, ktoré sa uskutočnilo 12. februára v zasadacej sále mestského zastupiteľstva.

Kto prvé stretnutie zmeškal, môže prísť ešte so svojim projektom v oblasti kultúry 25. marca a 20. apríla, priestor pre sociálne témy bude 23. marca a 22. apríla, nápady na zlepšenia vo verejnom priestore a zelení prídu na rad 9. marca, 8. apríla a 4. mája. Nezabudlo sa ani na projekty v iných oblastiach, ktorým budú venované stretnutia 11. marca, 6. apríla a 6. mája.

„Pozývame všetkých, ktorí vedia, čo nám v meste chýba a chcú priložiť ruku k dielu. Vítaní sú nielen jednotlivci, ale aj občianske združenia a zástupcovia materských či základných škôl. Na prvom tohtoročnom stretnutí sa účastníci oboznámia s možnosťami a pravidlami participatívneho rozpočtu a predstavia aj svoje nápady, idey a projekty, ktorým sa neskôr budeme venovať a hľadať možnosti, ako ich zrealizovať,“ povedala koordinátorka Participatívneho rozpočtu pre Trnavu Ivana Vidová. Na realizáciu jednotlivých občianskych projektov môžu ich autori žiadať maximálne päťtisíc eur. Súbežne so spustením piateho ročníka Participatívneho rozpočtu pre Trnavu sa začne v tomto roku realizácia víťazných návrhov z minulého roku, keď verejnosť v hlasovaní najviac zaujali MESTSKÉ FČELY, Ekošatník a Automaty na dukát. Vďaka peniazom z participatívneho rozpočtu bude zriadená mestská včelnica s možnosťou edukácie pre deti zo základných škôl, rozšíri sa ekošatník aj o obliečenie pre dospelých a Trnavská arcidiecézna charita prispeje k riešeniu situácie žobrajúcich

Dievčatá zo združenia Mačky Trnava neúnavne zachraňujú mačacích bezdomovcov. Vďaka participatívne rozpočtu sa mohli postarať aj o ich sterilizáciu, aby nepribúdali v meste ďalší zábožení chlpatí tuláčikovia.

ľudí osadením výdajných automatov na dukát.

Peniaze z participatívneho rozpočtu pomôžu v tomto roku aj deťom s Downovým syndrómom nákupom športových potrieb na pravidelné korčuľovanie. Zelenú dostal aj projekt revitalizácie ihriska a pieskoviska v Trnavskom materskom centre. Na mestskej tržnici sa budú môcť návštevníci dozvedieť viac o ekologickejšej forme nakupovania, otvorí sa diskusia o vybudovaní nájomného bývania v našom meste. S využitím rôznych inovatívnych metód sa pripravujú zážitkové vzdelávacie workshopy pre deti a montessori herničky určené aj pre seniorov. Deti zo znevýhodnených rodín sa priučia ručným prácam a denné centrá pre seniorov budú vybavené počítačovou technikou. Vďaka projektu združenia umelcov Bo-

nArt v meste vznikne Trnavský umelecký klub a plánuje sa aj zriadenie komunitného centra na Prednádraží.

„Záber projektov z minulého roku bol skutočne pestrý. Tematicky sa dotýkali kultúry, sociálneho života i verejného priestoru. Veríme, že aj tento rok Trnavčania ponúknu originálne nápady, ktoré zaujmú verejnosť a budú pre mesto prínosom,“ dodala Ivana Vidová. O tom, ktoré sa v ďalšom roku zrealizujú, bude verejnosť hlasovať na jeseň.

Povedomie o participatívnom rozpočte na Slovensku pomaly rastie. Okrem Trnavy úspešne funguje aj v bratislavskom Novom Meste, Hlohovci či Liptovskom Mikuláši. Tento rok by medzi mestá, v ktorých budú mať aktívni občania šancu realizovať svoje nápady, mali pribudnúť aj Nové Zámky a Žilina. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Cesta od detskej spomienky na starého otca – včelára až k projektu MESTSKÉ FČELY.....

Výhodou Participatívneho rozpočtu pre Trnavu je, že sa vďaka nemu realizujú mnohé napohľad nenápadné, ale zaujímavé a prínosné projekty, ktoré by inak nevznikli. Viacero z nich sa venuje najmä životnému prostrediu z rôznych pohľadov. Minule sme hovorili o efektívnom projekte záchranu mestských mačiek a o hľadaní nových domovov pre ne, dnes si priblížime projekt, ktorý sa chystá do realizácie tento rok. Všetko totiž potrebuje svoj čas, rovnako ako včely čakajú na prvé skutočné lúče slnka, aby mohli začať pracovať.

Včelár Martin Michalík, ktorý minulý rok úspešne žiadal o dotáciu na projekt MESTSKÉ FČELY, je však už na tú chvíľu pripravený.

„Môj dedko bol včelár a ako malý chlapec som mu rád pomáhal. Keď dedko zomrel, chcel som v tom pokračovať. No bol som príliš malý na to, aby som niečo rozbehol. Dlhší čas som nemal možnosť tieto včelie aktivity rozvíjať. Zhruba pred tromi rokmi som však už ako rodič zistil, že moje deti téma včiel zaujíma. Bolo to pri bežnej hre na lúke, kde sme pozorovali včely pri práci,“ hovorí Martin Michalík. Vtedy si znova spomenul na svojho starého otca, ako mu v detstve pri včelách pomáhal a ako veľmi sa mu to vtedy páčilo. To bol začiatok celého plánu, že aj on vlastným deťom dopraje možnosť nazrieť do remesla včelárov a súčasne ich bude viesť k životnému štýlu spätosti s prírodou.

„Na ďalší rok som preto začal chodiť ku včelárovi na oživenie vedomostí a zručností v práci okolo včiel, úľov a produkcie včelích výrobkov. Dušana Dedinského poznajú mnohí ako uznávaného včelára. Všetky potrebné veci mi teoreticky aj prakticky vysvetlil. V tom roku som si zaobstaral aj prvé včelstvá, ktoré som so súhlasom miestnej komunity aj miestnych poslancov, osadil do komunitnej záhrady v areáli niekdajšej školy na Mozartovej ulici. Tieto včelie rodiny sa stali aj akýmisi mojím testom, čo na ne povedia obyvatelia sídliska,“ hovorí Martin Michalík. „Spätá väzba bola veľmi dobrá, preto som sa rozhodol myšlienku mestských včiel rozšíriť aj

do ďalšej lokality. Keďže začínajúci včelár má relatívne vysoké vstupné náklady najmä na zaobstaranie nových úľov, náradia na starostlivosť i na včelie rodiny, bola pre mňa najschodnejšia cesta zapojiť sa so svojím projektom aj do mestského participatívneho rozpočtu,“ Martin Michalík vypracoval projekt, ktorý prešiel schvaľovaním a hlasovaním širokej verejnosti aj deliberáčnym fórom, a dokonca celé hlasovanie vyhral. To bol preňho jasný impulz, že obyvatelia mesta proti včelám nič nemajú, a dokonca ich chov aj uvítajú.

Pozrime sa podrobnejšie na to, ako Martin Michalík vymyslel svoj projekt mestských včiel: „Zameral som sa nielen na vybudovanieestskej včelnice na území Trnavy, ale aj na vzdelávanie detí a dospelých formou prednášok a workshopov. Prednášky sa už uskutočňujú vďaka Knižnici Juraja Fándlyho, ktorú navštevujú deti zo základných škôl. K dospelým a seminárom v teréne sa dostaneme až počas včelárskej sezóny, keď sa bude dať už konkrétne niečo ukázať pri úľoch a s včelstvami,“ hovorí Martin Michalík. Zaujímala nás aj udržateľnosť takéhoto projektu, ktorý je veľmi závislý aj na entuziazme autora. „Nie je to krátkodobá záležitosť, ale naopak, dlhodobý proces. Ľudí treba vzdelávať a pracovať s nimi, aby si uvedomili zmysel a význam včiel v našom ekosystéme. Aby sa včiel napriek mnohým alergiám nebáli, a aby

sme všetci bojovali proti likvidovaniu včelích populácií pri chemizácii a chemickej ochrane rastlín.“

V jeho plánoch je dlhodobé rozširovanie včelstiev v Trnave v lokalitách Štrky, Kamenný mlyn a Kópánka, a tiež budovanie komunity včelárov, prípadne iniciovanie vzniku a aktivít detského včelárskeho krúžku. Takéto príklady dnes nachádzame nielen v Európe. Na Slovensku s podporou mestských včiel začalo občianske združenie Živica, s propagátorkou tohto projektu Petrou Ježekovou sme sa zhovárali aj na stránkach nášho časopisu. Vďaka entuziazmu Petry, jej kolegýň zo Živice a ústretovosti miest, sú už dnes mestské včelnice nielen v Bratislave a v niekoľkých mestských lesoch, ale aj vo Zvolene, Žiline, Lučenci a Kežmarku. Trnava už vykročila na cestu mesta priateľského k opelovačom a môže sa stať aj mestom usilovných, a pre život na celej planéte nenahradiateľných včiel. Dúfajme, že sa Martinovi Michalíkovi projekt MESTSKÉ FČELY podarí rozbehnúť a potom v ňom aj úspešne pokračovať. ■

(eu), foto: (at)

Seniori v trnavských denných centrách už môžu surfovať na internete a písať e-maily.....

Seniori v trnavských denných centrách budú mať možnosť vyhľadávať informácie na internete, rozširovať si prehľad v oblastiach, ktoré ich zaujímajú, vybavovať e-mailovú korešpondenciu, komunikovať s priateľmi aj rodinou na sociálnej sieti a rozvíjať svoju počítačovú gramotnosť. V každom dennom centre pribudne jeden notebook, zmluva o ich výpožičke bola podpísaná 30. januára na radnici.

Dovedna osem notebookov vrátane operačného programu a potrebného softvéru požičala seniorom bezplatne na sedem rokov firma AfB, ktorá sa zaoberá zhodnocovaním vyradenej počítačovej techniky na ďalšie použitie s trojročnou záručnou dobou, ekologickou recykláciou zariadení, ktoré sa už nedajú využiť a zameriava sa pritom aj na zamestnávanie zdravotne znevýhodnených ľudí.

Mesto Trnava a firma AfB podpísali v roku 2019 memorandum o spolupráci pri napĺňaní Komunitného plánu sociálnych služieb mesta Trnavy so zameraním na zdravotne znevýhodnených občanov a zlepšenie kvality života ľudí v seniorskom veku. „Firma nám už na prvých spoločných rokovaníach ponúkla túto formu pomoci a následne sme na

základe priorit určili, že bude veľmi užitočné adresovať notebooky práve do ôsmich trnavských seniorských centier, ktoré majú v súčasnosti 1 863 členov,“ povedala zástupkyňa primátora Eva Nemčovská.

Zmluvu o výpožičke notebookov pre seniorov podpísali na radnici konateľ firmy Marek Antoňák a za Mesto Trnavu riaditeľ Strediska sociálnej starostlivosti Vlastimil Očenáš. ■

Polopodzemné kontajnery pribudnú nielen na Družbe, ale postupne aj v celom meste.....

Mesto Trnava aj v tomto roku pokračuje v osádzaní polopodzemných kontajnerov na komunálny odpad. V týchto dňoch už správcovia a prevádzkovatelia podzemných inžinierskych sietí vytyčujú ich polohu, aby sa mohla bez rizika kolízií začať tretia a posledná etapa budovania stojísk na sídlisku Družba, kde má ešte vzniknúť desať nových stojísk.

Po dva polopodzemné kontajnery na tuhý komunálny odpad a tri na vyseparované sklo, papier a plasty pribudnú na Spartakovej ulici 1, 13 a 19, na Ulici Vladimíra Clementisa 11, 42 a 51, na Hlbokej 26, na Ulici Juraja Slotta 18, na Ulici Teodora Tekela 12 a na Tehelnej 18. Výstavba nových stojísk má byť ukončená v apríli a zmluvná cena tejto investície je 254 394 eur.

Po Družbe príde v tomto roku znova na rad aj sídlisko Prednádražie, kde chce mestská samospráva vybudovať dvadsať nových stojísk. K piatim stojiskám postaveným v prvej etape pribudnú ďalšie na uliciach Čajkovského,

Mozartovej, Tajovského, Gejzu Dusíka, Jána Bottu, Kornela Mahra, Bedřicha Smetanu a Lomonosovovej. Výmena bežných kontajnerov za polopodzemné bude pokračovať, postupne budú osadené v celom meste. Na tridsiatich siedmich miestach, kde sú už vybudované, sa osvedčili z hygienického aj estetického hľadiska, nebehajú okolo nich potkany a stúpla aj miera separovania odpadu. A práve tento cieľ musia sledovať všetky mestá a obce, lebo už v tomto roku by Slovensko aj ostatné štáty Európskej únie mali dosiahnuť päťdesiatpercentnú mieru recyklácie.

Našej krajine sa však tento záväzok nepodarí dodržať. Hoci miera recyklácie u nás v ostatných rokoch stúpa, s približne tridsiatimi percentami sme stále pod priemerom EÚ. Nový zákon o odpadoch však zvýši náklady miest a obcí na ukladanie komunálneho odpadu na skládkach a v tejto súvislosti sa zvyšujú aj poplatky občanov za jeho odvoz. Dôsledné separovanie, zvyšovanie podielu recyklovaného odpadu a znižovanie ukladania na skládkach je preto dôležité nielen z hľadiska životného prostredia, ale je aj v záujme občanov, ktorí za túto službu platia. ■

Lubica Rakúsová, OŠaŽP MsÚ, referát bývania

Mladomanželia, snívate o vlastnom byte?

Pomôže vám Štátny fond rozvoja bývania .....

Medové týždne sú za vami, a pred vami mnoho všedných dní s bežnými starosťami. Bývate u manželových rodičov, svokra vám pozerá pod pokrievky, tajne kontroluje, či máte ustlanú posteľ, naškrobenú a vyžehlenú bielizeň, poriadok v zásuvkách a pulóvre v skrini zarovnané do „komínkov“. Je síce skvelá, ochotná pomôcť s čímkoľvek, ale... Manželovi nemôžete povedať, že už vám všetko padá z rúk, keď pocítite na chrbte svokrin pohľad. Veď je to jeho mama a chce vám len dobre... Podobné príbehy asi prežívajú mnohí mladomanželia. Snívajú o súkromí vo vlastnom byte alebo domčeku s malou záhradkou. Ale ako si ho môžu zaobstarať, keď naň nemajú dosť peňazí? Na túto otázku máme odpoveď: Jednou z možností, ako získať zvýhodnený úver, je podanie žiadosti o podporu zo Štátneho fondu rozvoja bývania.

Novela zákona č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania (ŠFRB) s účinnosťou od 1. júla 2019 priniesla nové účely v poskytovaní úverov pre žiadateľov – mladomanželov. Pôžička je určená na financovanie bytu v bytovom dome kúpou alebo výstavbou, na výstavbu bytu v rodinnom dome alebo stavebné úpravy bytu pre manželov, ktorých vek v deň podania žiadosti nepresiahol 35 rokov a uzavreli manželstvo najviac 36 mesiacov pred podaním žiadosti o úver. Novinkou je aj možnosť financovať kúpu bytu či rodinného domu staršieho ako tri roky od kolaudácie. Stavebná úprava bytu sa vzťahuje na staršie byty, ktoré boli dané do užívania aspoň 10 rokov pred podaním žiadosti.

Popri týchto podmienkach žiadateľ musí mať na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, minimálne osemnásť rokov a nesmie mať nedoplatky na daňovom úrade, v sociálnej poisťovni a pod. Dôležitý je tiež stabilný príjem, respektíve jeho výška. To znamená, že manželia musia mať minimálny príjem vo výške 1,3 násobku životného minima na domácnosť + splátka úveru + záväzky dokladované z príjmu za predchádzajúci kalendárny štvrtrok. Celkový čistý príjem žiadateľa a osôb, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne (dokladovaný za predchádzajúci kalendárny rok pred rokom podania žiadosti) zároveň nesmie prevýšiť päťnásobok životného minima na jeho domácnosť. Napríklad pre manželov, ktorí zatiaľ nemajú dieťa, je ma-

ximálny čistý spoločný príjem vo výške 1 784,20 eur, pre manželov s jedným dieťaťom nesmie tento spoločný príjem prevýšiť sumu 2 264,00 eur.

Úrokové podmienky sú vo všetkých účeloch rovnaké a pomerne výhodné. Časť úveru do 15 000 eur so poskytuje so splatnosťou maximálne 15 rokov s ročným úrokom 1 percento. Zvyšnú časť úveru nad 15 000 eur je možné získať najdlhšie na 20 rokov s ročným úrokom 2 percentá.

Výška poskytnutého úveru je závislá od požadovaného účelu. Napríklad na výstavbu alebo kúpu bytu (do 3 rokov od kolaudácie) či výstavbu rodinného domu je výška úveru maximálne 75 percent z obstarávacej ceny, najviac však 75 000 eur. Ak plánujete využiť finančnú podporu ŠFRB na tieto účely, je potrebné dodržať limity, týkajúce sa rozlohy. Podlahová plocha bytu nesmie prevýšiť 80 m², pri rodinnom dome je táto podlahová plocha max. 120 m². Pri kúpe staršieho bytu či rodinného domu je tiež nárok na úver vo výške 75 percent z obstarávacej ceny, maximálne však vo výške 50 000 eur.

Ak už máte vlastné bývanie a radi by ste ho zrekonštruovali, môžete požiadať o úver pokrývajúci 100 percent nákladov na stavebnú úpravu staršieho domu či bytu, najviac však vo výške 30 000 eur. Na adrese tohto bytu či domu nesmie sídlit žiadna obchodná spoločnosť ani prevádzkovateľ živnosti. Podlahová plocha bytu, v ktorom

chcete uskutočniť stavebné úpravy, sa nesleduje.

Pri stavebnej úprave môžu byť finančné prostriedky použité na výmenu rozvodov, výmenu bytového jadra, vstavané zariadenie predmety v kúpeľni, výmenu okien, úpravu stien, podláh, zabudovanú kuchynskú linku vrátane zabudovaných spotrebičov a iné stavebné výrobky a zariadenia, ktoré sú pevne zabudované do stavby a zabezpečujú základnú funkciu bývania. Podmienky čerpania úveru na stavebné úpravy:

Prvých 30 percent z výšky poskytnutého úveru sa môže čerpať jednorazovým prevodom na bežný účet jedného z manželov. Môžu sa hneď použiť s tým, že najneskôr do šiestich mesiacov sa vydokladuje použitie týchto peňazí prostredníctvom predložených faktúr s dokladom o ich úhrade. Až po splnení týchto podmienok je možné čerpať zvyšných 70 percent úveru za dodanie materiálu a prác súvisiacich so stavebnou úpravou bytu.

Ručenie za úver

Upozornenie: Aj za tento úver musí byť nejaká zábezpeka – ručenie. Podľa podmienok zákona sa za poskytnutý úver ručí nehnuteľnosťou poistenou proti živelným pohromám. Hodnota zakladanej nehnuteľnosti musí dosiahnuť minimálne 1,3 násobok hodnoty požadovaného úveru.

Odpustenie časti úveru za každé dieťa

Štátny fond rozvoja bývania okrem výhodných úrokových sadzieb,

garantovaných počas celej doby splácania, ponúka aj ďalšiu úľavu. Je ňou odpustenie časti úveru za každé narodené dieťa, ktoré sa dožilo jedného roku veku. V tomto prípade ide o sumu 2 000 eur. Túto čiastku fond odpúšťa najviac na troch potomkov.

Podanie žiadosti

Podľa zákona žiadosti o mlado-manželské úvery sa podávajú od 1. apríla do 31. októbra kalendár-

neho roka. Žiadosti o úver na stavebné úpravy sa podávajú od 15. januára do 30. júna kalendárneho roka.

Žiadosti treba predložiť v listinnej podobe na mestskom úrade – obci, ktorá je sídlom okresu príslušného podľa miesta stavby. Bližšie informácie o možnostiach a podmienkach získania úveru zo Štátneho fondu rozvoja bývania vám ochotne poskytnú zamest-

nanci Mestského úradu v Trnave, odboru stavebného a životného prostredia, referátu bývania: Ľubica Rakúsová a Ing. Ivana Uhnava, kanc. č. 204, tel. č. 033/32 36 204, e-mail: lubica.rakusova@trnava.sk a ivana.uhnava@trnava.sk. Vzory všetkých žiadostí, potrebných príloh a požadovaných dokladov sú uverejnené na stránke Štátneho fondu rozvoja bývania www.sfrb.sk. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Ešte žije v Trnave poctivé brašnárstvo, ale Alfonz Magula nemá komu odovzdať remeslo.....

Lacné a nie veľmi kvalitné textilné i galantérne výrobky, ktoré sa k nám od 90. rokov postupne dostávali z ázijskej produkcie, začali pomaly, ale isto vytláčať brašnárske remeslo. No skutočne len pomaly, pretože stále sa nájdu spotrebiteľia, ktorí majú záujem aj o opravy rôznych textilných výrobkov, obuvi, tašiek či galantérie. A vďaka tomu sa po prevrate v roku 1989 aspoň zopár brašnárstiev uchytilo v nových podmienkach. Vie o tom svoje aj Alfonz Magula. Rodák z Bučian celý svoj život zasvätil tomuto povolaniu, a napriek tomu, že má už 88 rokov, stále je aktívnym prevádzkovateľom jednej z takýchto opráv v našom meste. Je jedným z najstarších, ak nie celkom najstarším brašnárom na Slovensku.

V prvej polovici 20. storočia pôsobil v Trnave niekoľko brašnárov. Ich počet dnes ťažko zistiť, keďže brašnárske remeslo nebolo nikdy výnosné. Ani v prvorepublikových katalógoch nenájdeme reklamy na služby brašnárov, keďže peňazí na reklamu nemali nazvyš a svojho brašnára si každý našiel. Tak je to zrejme aj dnes, a počet brašnárov by sme napočítali na prstoch jednej ruky. Alfonz Magula si pamätá aj takých, ktorí existovali ešte po vojne. V tom čase začínal aj on. „Končil som základnú školu a v tom čase boli ešte kurzy pre nejaké typy remesiel. Otec prišiel z práce a povedal mi, že pôjdem za učňa. Boli to ešte súkromníci, učil som sa vo firme Poláček v Trnave. Po skončení som pokračoval vo firme Sika. Odtiaľ som odchádzal do Trenčína, a tiež ešte k súkromníkov. Potom som sa dostal do centra brašnárstva, do Liptovského Mikuláša. Tam bol už vtedy podnik Ďumbier, ktorý sa venoval spracovaniu koží a produkcii kožiarskeho tovaru,“ hovorí A. Magula, ktorý sa po niekoľkých rokoch z Liptovského Mikuláša vrátil do rodných

Bučian. A dochádzal do Trnavy, kde bol zamestnaný v prevádzkach okresného priemyselného podniku. „Boli sme najprv na dnešnej Jerichovej, potom sme sa presťahovali do mesta, do bývalej octárne. Možno sa na toto miesto budú niektorí starší Trnavčania pamätať. Dlhé roky sme pôsobili v Dukle a vtedajšia naša prevádzka spadala pod Vkus Piešťany,“ hovorí Alfonz

Magula. Na otázku, koľko rokov už aktívne pôsobí, prišiel na neuveriteľné číslo. „Ak počítam od vyučenia, tak mi to vychádza na vyše sedemdesiat rokov. A robím brašnára stále. Voľakedy sa však chápalo toto remeslo trochu inak. Bolo na vysokej úrovni. Brašnár bol naslovovaný odborník. Musel rozumieť svojej práci a vedieť výrobky nielen opravovať, ale byť schopný ich aj

vyrábať. Od vystrihovania, párania materiálov, zahýbania i lepenia, až po finalizáciu. Musel vedieť urobiť kompletný výrobok. Trvalo to u každého dlhšie, vôbec nie iba čas učenia. Vo Vkuse som robil začas vývoj, neskôr som pokračoval ako majster. Bolo to až do zmeny na prelome 80. a 90. rokov. Vkus zlikvidovali, my sme sa rozpadli, a každý šiel svojou cestou,“ spomína Alfonz Magula, ktorý má stále svoju malú dielničku pri areáli niekdajšieho cukrovaru.

A s akými materiálmi najčastejšie pracoval? „Väčšinou sa robilo z kože a vôbec neboli výnimkou kvalitné materiály. Neskôr prišli na rad aj koženky, no dostávali sa veľmi pomaly do používania. Keď však prišli, boli kvalitné, pretože sa vyrábali priemyselne, v podstate z rovnakých materiálov aké išli na bežné výrobky. Dnes sú mnohé materiály na hotových výrobkoch neraz doslova odpadové. Musím sa niekedy až smiať, z akých mizerných materiálov majú ženy kabelky. Neraz sa im začnú koženky po chvíli používania šupať a sú ako také klásky kukurice (smiech),“ hovorí A. Magula a do-

dáva, že dominantou na týchto výrobkoch sú dnes ozdoby a vzory od výmyslu sveta, aké predtým ani nepoznali. V minulosti bolo málo vzorov a dôraz sa viac kládol na vypracovanie. Najzaujímavejšie na jeho práci je vraj vymýšľanie, ako daný výrobok opraviť. Ako sa napríklad cez rôzne nity a švy dostať k pokazenému miestu bez toho, aby poškodil dobré časti výrobku. Niektoré jednorazové výrobky koženej galantérie do opravy ani neberie. „Ak niečo neviem opraviť, tak to poviem hneď, narovinu. Samostatnou kapitolou sú výrobky jednorazovej spotreby. Lacné kufre, kabelky či tašky majú najčastejšie pokazený zips a jeho výmena je prakticky nemožná. A niekedy treba improvizovať. Napríklad zapustené držadlo na kufri sa opraviť nedá. Ale dá sa vymeniť za klasické na kufriček, ktorým sa to pôvodné nahradí,“ hovorí A. Magula a ukazuje nám rôzne stroje, bez ktorých by sa galantérny tovar nedal opravovať. Stroje českej a nemeckej výroby slúžia dodnes, aj keď majú do šesťdesiat rokov. Mechanický stroj má tú výhodu, že každá súčiastka, ak aj nie je dostupná, sa

dá vyrobiť na kľúč. A preto okrem opráv vyrába aj puzdrá na nože, dýky alebo potreby pre poľovníkov či šermiarov.

Zaujímalo nás, či má vôbec v našom meste nasledovníkov. Pozitívnu odpoveď však nepočujeme. „V Trnave sú dnes len dvaja vyučení a aktívne pracujúci brašnári. No ako majster vo Vkuse som si vychovával niektorých ďalších. Niektoré pracovníčky nášho brašnárstva boli šikovné a pracujú dodnes. Žiaľ, škoda, že remeslo nemám komu odovzdať. Hlásia sa občas mladí, ale tých to zaujíma len ako koníček. Nemám problém im poradiť, no viete si predstaviť, že by niektorý z rodičov poslal svojho syna za brašnára? Keď je úroveň škôl taká, že každý zvládne rovno univerzitu? A navyše, ani by sa nemal kde učiť. Ešte možno tak na Liptove, kde sú brašnárske výroby a o remeslo je aký-taký záujem,“ odpovedá A. Magula a v jeho hlase zaznie náznak smútku. Zostáva nám teda dúfať, že sa niekedy v budúcnosti prisťahuje do nášho mesta aj nejaký Lipták, ktorý nadviaže na brašnárske remeslo starých Trnavčanov. ■

(eu) **Projekt Právna klinika pokračuje aj v tomto roku**

Bezplatná Právna klinika pre občanov mesta Trnavy bude pokračovať až do 30. apríla 2020 každý štvrtok od 8.00 do 11.00 hodiny na Trhovej 2 v budove bývalého Tatraskla.

Právna klinika je spoločným projektom Mesta Trnavy a Právnickej fakulty Trnavskej univerzity s cieľom pomôcť pri riešení právnych problémov obyvateľom Trnavy, najmä tým s nižšou životnou úrovňou, resp. ťažkou sociálnou situáciou. Klinika nenahrádza činnosť advokátov, notárov a iných osôb poskytujúcich právne služby a nepripravujú sa tam konkrétne podania. Ide najmä o poskytnutie bezplatných právnych informácií, usmernení a základnej orientácie v problematike v rámci predmetu pre študentov Právnickej fakulty, ktorý im umožňuje zvyšovať v praxi právnické zručnosti. „Obzvlášť nás teší, keď na kliniku

prídu ľudia, ktorí nás už v minulosti navštívili a porozprávajú nám, v akej situácii sú pri riešení svojho právneho problému dnes,“ hovorí supervízor Právnej kliniky JUDr. Marek Maslák, PhD. a dodáva: „Riešili sme najmä prípady z oblasti rodinného, občianskeho a pracovného práva. Možno spomenúť napríklad prípad obťažovania spotrebiteľa zo strany nebankového subjektu vo veci vymáhania dlhu či prípad panej, ktorá nás viackrát navštívila ohľadom komplikácií a neistoty v súvislosti s ukončením pracovného pomeru. Takisto sme riešili prípad špecifickej rodinnej situácie, ktorý vyúsťoval do možného domáhania

sa vrátenia daru z dôvodu hrubého porušenia dobrých mravov. Zaoberali sme sa aj prípadom možného vydržania vlastničkého práva k rodinnému domu, ktorý je dlhodobo užívaný bez toho, aby bol tento faktický stav v súlade so stavom v katastri nehnuteľností.“ V priebehu zimného semestra poskytli písomné právne informácie v oblasti vydržania vlastničkého práva, ukončenia pracovného pomeru v skúšobnej dobe, nároku zo skončenia pracovného pomeru, ochrany osobných údajov, ochrany osobnosti, domáhania sa vrátenia daru, užívania časti bytu bez právneho dôvodu a v oblasti náhradnej starostlivosti. ■

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Štvorjazyčný slovník Helfrika Emmelia a Daniela Adama z Veleslavína z roku 1598 .....

Daniel Adam z Veleslavína (1546 – 1599), český nakladateľ, spisovateľ, bohémista, lexikograf, historik, filozof, prekladateľ, organizátor literárnej činnosti, humanista a vysokoškolský pedagóg, zvaný český Varro, bol autorom najvýznamnejších českých slovníkov 16. storočia, ktoré adaptoval a rozšíril. Vydal ich pod názvami Nomenclator quadrilinguis (v roku 1586 variant trojjazyčný a v roku 1598 štvorjazyčný) a Sylva quadrilinguis (Bohatství čtyř jazyků, 1598). Tieto slovníky si zasluhujú pozornosť nielen ako lexikografické diela, ale aj ako obecné práce jazykovo-reflexívne, s významnými predhovormi a celkovou autorsko-redaktorskou intenciou.

Slovník Nomenclator quadrilinguis Boemico-Latino-Graeco-Germanicus vyšiel v Prahe spolu s abecedne radeným slovníkom Sylva quadrilinguis... Boemicae, Latinae, Graecae et Germanicae linguae. Predlohou pre obidva slovníky bol Danielovi Adamovi štvorjazyčný slovník nemeckého učenca Helfrika Emmelia z roku 1592. Emmel bol filológ, lexikograf, autor viacjazyčných slovníkov, činný v nemeckom Alzenau v rokoch 1592 – 1595. Jeho slovník obsahoval okrem nemčiny, latinčiny a gréčtiny tiež francúzštinu, ktorú Daniel Adam z Veleslavína nahradil češtinou. Jeho autorskými zásahmi však prešli aj ostatné jazykové časti.

Nomenclator quadrilinguis Boemico-Latino-Graeco-Germanicus vyšiel prvýkrát v roku 1598. Vecne usporiadaný slovník založený na nemeckej predlohe obsahuje viac než 10 000 heslových statí a stal sa jedným z pilierov českej lexikografie, na ktorú nadväzovali mnohí autori slovníkov v nasledujúcich obdobiach. Súčasne je slovník jedným zo svedectiev o známej, kultivovanej veleslavínskej češtine, ktorá našla silnú odozvu pri konštituovaní spisovnej češtiny v dobe národného obrodzenia. Nomenclator vyšiel v Českej republike aj v roku 2015. Nové vydanie je historicky prvou kritickou edíciou humanistického slovníka. Pripravil ju tím filológov špecializujúcich sa na jednotlivé jazyky. Edícia je určená filológom a odborníkmi zaoberajúcim

sa históriou českej a európskej kultúry, aj študentom stredných a vysokých škôl. V zbierkach Západoslovenského múzea v Trnave sa nachádza štvorjazyčné vydanie z Prahy z roku 1598. Menšia kniha s rozmermi 14,5x19cm obsahuje 459 strán z celkových 465. Prvých šesť strán v našom exemplári chýba, no napriek tomu ide o výnimočné dielo. Obsahuje drobné drevorezové iniciály a vinety. Nomenclator quadrilinguis patrí medzi raritné tlače, na Slovensku evidujeme päť známych exemplárov.

Kniha pred reštaurovaním

Na prídoštit nášho exemplára sa nachádza fragment titulného listu inej tlače zo začiatku 17. storočia, a to Observationum chronologicarum od Leonharta Krentzheima, vydané v Legnici (Lignicii, 1604) v dnešnom Poľsku. Kniha sa nachádzala vo veľmi zlom fyzickom

stave, mala poškodenú pôvodnú renesančnú väzbu, odtrhnutý chrbát, prasknuté dosky, poškodené listy, chýbali časti strán. Preto sa múzeum rozhodlo prostredníctvom finančného príspevku z Fondu na podporu umenia dať túto tlač reštaurovať. Reštauro-

Kniha po reštaurovaní

vanie vykonali v Slovenskej národnej knižnici, odbor reštaurovania a konzervovania dokumentov, v priebehu rokov 2018 a 2019.

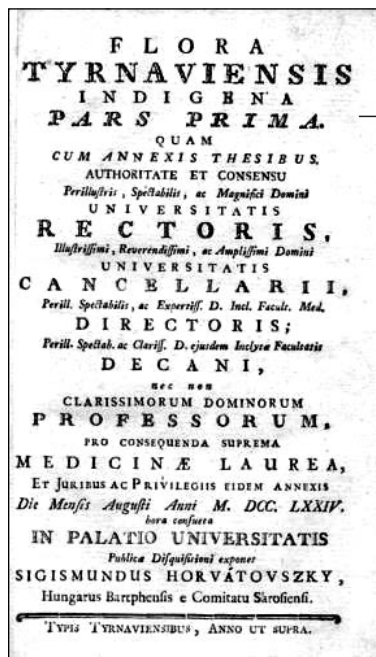
V súčasnosti je tlač zreštaurovaná a časom ju návštevníci múzea budú môcť vidieť ako súčasť krátkodobých výstav. ■

Katarína Karabová, Katedra klasických jazykov TU

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXXIX.

Žigmund Horvátovský – lekár so záľubou v botanike

Význam zriadenia a úroveň lekárskej fakulty, ktorá bola súčasťou historickej Trnavskej univerzity v rokoch 1770 – 1777, sa dá posudzovať podľa viacerých ukazovateľov. Podobne ako sú dnes hodnotené univerzity a fakulty, môže byť jedným z ukazovateľov uplatnenie absolventov. V prípade lekárskej fakulty historickej Trnavskej univerzity môžeme smelo konštatovať, že viacerí jej absolventi sa dostali na miesta praktických lekárov a mali veľký význam pri šírení osvetu v zdravotníctve. Druhou možnosťou je hodnotiť kvalitu tejto fakulty, ojedinelej svojho druhu na Slovensku v 18. storočí, podľa úrovne záverečných prác jej študentov, v našom prípade inauguračných dizertácií. Ako sme mali možnosť počas nášho výskumu na pár príkladoch

Ľudia a udalosti ...

■ **1. 3. 1950** – V Trnave sa uskutočnilo sčítanie ľudu, domov a bytového fondu, ktoré ukázalo, že mesto trpí veľkým nedostatkom bytov (70. výročie).

■ **1. 3. 1970** – V Trnave sa uskutočnila I. celoslovenská prehliadka diskotekárov (50. výročie).

■ **2. 3. 1940** – V Trnave sa narodil hudobný skladateľ, klavirista a pedagóg **JURAJ BENEŠ**, prodekan Hudobnej a tanečnej fakulty VŠMU v Bratislave a dramaturg Opery SND, ktorý prednášal aj na Katedre hudobnej výchovy PdFUK v Trnave (80. výročie).

■ **2. 3. 1940** – V Trnave sa narodil vysokoškolský pedagóg, rektor Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, odborný publicista a dlhoročný funkcionár Spartaka Trnava **JOZEF MATÚŠ** (80. výročie).

■ **4. 3. 1935** – V Špačinciach sa narodil hudobník a prvý slovenský dobrista **AUGUST BLEŠČÁK**, kapelník Carawell Western, spoluzakladateľ trnavského Dobrofestu a v rokoch 1995 – 96 jeho riaditeľ (85. výročie).

■ **6. 3. 1630** – V Trnave sa narodil profesor Trnavskej univerzity, dekan jej filozofickej fakulty a v rokoch 1681 – 84 rektor univerzity **JÁN BÁNKY** (390. výročie).

■ **7. 3. 1910** – V Dolnom Štefanove sa narodil organista, pedagóg, zakladateľ spevokolu a františkán **JÁN EFRÉM HOBLÍK**, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel a kde mu r. 2005 bolo udelené Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava in memoriam (110. výročie).

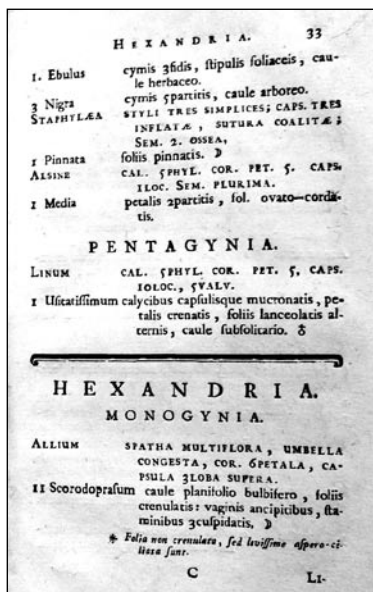
■ **9. 3. 2015** – V Bratislave umrela akademická maliarka a ilustrátorka **EDITA AMBRUŠOVÁ**, ktorá dlhé roky pôsobila

posúdiť, ich pestré zameranie a vedecké spracovanie nasvedčuje o vyspelosti tejto vzdelávacej inštitúcie, ktorá podstatnou mierou prispela napriek svojmu krátkemu trvaniu k rozvoju medicíny a verejného zdravotníctva.

Počet absolventov lekárskej fakulty v rokoch jej pôsobenia 1770 – 1777 bol 39, z nich 33 ukončilo štúdium obhájením inauguraľnej dizertácie a štyria na základe predloženia inauguraľných téz. Témy dizertácií si študenti vybrali z mnohých oblastí, pričom až päť bolo venovaných botanike. Záujem o botaniku u študentov vzbudzoval s najväčšou pravdepodobnosťou profesor Jozef Jakub Winterl, vedúci katedry botaniky a chémie. Ten sa zasadil aj o zriadenie botanickej záhrady, ktorú pre vedecké účely pripravili v lete v roku 1771 na pre tento účel zakúpenom pozemku za hornou mestskou bránou.

V roku 1774 po vedení profesora Winterla predložil Žigmund Horvátovský dizertačnú prácu Trnavské miestne kvetenstvo (Flora Tyrnaviensis indigena). Na titulnom liste čítame pars prima, je teda predpoklad, že v pláne bolo uverejniť aj pokračovanie, avizovaný druhý diel však nevyšiel. Zo života Žigmunda Horvátovského máme v dostupnej literatúre zachované len základné údaje. Narodil sa v Bardejove 15. mája 1746. Pravdepodobne bol synom tamojšieho lekára Pavla Horvátovského. Po štúdiu medicíny v Trnave získal v roku 1774 doktorský titul. Neskôr pôsobil ako praktický lekár v kumánskom distrikte a od roku 1787 v maďarskom meste Gyöngyös a v Hatvane.

Vráťme sa k prezentovanému dielu o trnavskej miestnej kvetene. Išlo o prvé regionálne dielo týkajúce sa floristiky na území Uhorska. Horvátovský v ňom uviedol 108 rodov a 238 druhov divorastúcich rastlín v okolí Trnavy. Z nich boli dva nové, dovtedy neznáme druhy reznačka hajná (*Dactylis polygama*) a vrbovka malokvetá

(*Epilobium mollissimum*), na ktoré autor upozorňuje hneď na začiatku diela v príhovore čitateľovi. Pri triedení a klasifikácii postupoval podľa systému Carla Linného, švédskeho prírodovedca, lekára, botanika a zakladateľa taxonómie, a tak nezasvätenému percipientovi môže dielo pripadať len ako súpis odborných názvov, skratiek a strohých definícií. Ešte pred samotnou klasifikáciou uvádza Horvátovský štyri typy príznakových skratiek, pričom využíva astronomické symboly pre Slnko, Mesiac, Merkúr a Venušu. Významy jednotlivých symbolov sú podľa slov autora tieto: ☐ – rastlina, ktorá nepatrí k výhradne miestnym, vyrástla pravdepodobne zo semien, ktoré boli privezené spolu so senom alebo drevom alebo priplavené porieke, stáva sa, že v našich podmienkach neskôr rýchlejšie zanikne; ☽) – veľmi zriedkavá rastlina, ktorú som z miesta nálezu vytrhol a odniesol odtiaľ domov; ☿ – zriedkavá rastlina, ťažko objavitelná; ♀ – nie neobvyklá rastlina, jednako však rastie len na určitom mieste.

Zápis bežnej byliny známej pod slovenským názvom lipkavec močiarny vyzerá u Horvátovského takto: Lipkavec – 3 močiarny, so štvoricou nerovnakých oválnych

Ľudia a udalosti.....

v Trnave (5. výročie).

■ **10. 3. 2005** – V Trnave bola slávnostne uvedená poštová známka s portrétom Blahoslavenej ZDENKY SCHELINGOVEJ, ktorá v Trnave umrela (15. výročie).

■ **15. 3. 1945** – V Trnave sa narodil divadelný a filmový herec a spevák KAROL ČÁLIK, sólista spevohry Novej scény v Bratislave (75. narodeniny).

■ **16. 3. 1920** – V Trnave sa narodil basketbalista, reprezentatívny tréner, športový funkcionár a pedagóg GUSTÁV HERRMANN, majster športu, ktorého roku 2000 vyhlásili za najlepšieho slovenského basketbalového trénera 20. storočia (100. výročie).

■ **17. 3. 2015** – V Trnave umrel právnik, hudobník a horolezec EUGEN „Bubo“ NEMEŠ, zakladateľ a dlhoročný predseda Horolezeckého oddielu v Trnave, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy za celoživotnú činnosť v oblasti kultúry a športu (5. výročie).

■ **18. 3. 1910** – V Špačinciach sa narodil saleziánsky pedagóg, hudobný skladateľ, dirigent a kňaz JOZEF STREČANSKÝ, zbormajster chlapčenského speváckeho spevokolu pri Biskupskom gymnáziu v Trnave, kde mu v r. 2000 udelili čestné občianstvo in memoriam a odhalili pamätnú tabuľu (110. výročie).

■ **18. 3. 1970** – Chráň sv. Jána Krstiteľa v Trnave bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku (50. výročie).

■ **19. 3. 1925** – V Trnave vznikol futbalový športový klub Rapid Trnava (95. výročie).

■ **23. 3. 1925** – V Paríži sa narodil akademický sochár, maliar a výtvarný pedagóg JOSEPH JURČA, ktorý pôsobil v Trnave,

listov, s plazivými výhonkami □ . Podobným spôsobom uvádza autor všetky rastliny. Pri niektorých pridáva komentár vychádzajúci z vlastného pozorovania. Napríklad u buriny s názvom pýrovník psí nájdeme poznámku: „V prípade trnavských vzoriek neplatí posledná (vyššie uvedená) charakteristika, tu (pýrovník) pripomína skutočne pšenicu a od tunajšej pšenice je možné odlíšiť ho na základe dlhších klasov.“ Pozrime sa ešte na začiatok diela, konkrétne na príhovor čitateľovi, ktorý autor využil nielen na oboznamenie čitateľa s preberanou látkou, ale pochvalne sa v ňom vyjadril o úrodnosti a pestrostri rastlinstva u nás a ako máme možnosť vidieť umne upriamil čitateľovu pozornosť aj na fakt, že v porovnaní s inými európskymi krajinami Uhorsko zaostáva vo zverejňovaní vedeckého bádania v tomto prípade na poli botaniky. Svoj úvodný príhovor začína Horvátovský slovami: „Vydávam trnavskú kvetenu, presne takto som toto dielo pomenoval, pojednáva totiž o rastlinách voľne rastúcich v trnavskom kraji a susedných dedinách, ktoré sú podriadené mestu. Chcem ťa v krátkosti upozorniť, milovník botaniky, čo dychtivo túžiš po užitočných alebo znamenitých alebo neobyčajných či do vytrženia k obdivu stvoriteľa privádzajúcich výtvoroch prírody, že tu nenájdeš nič z toho, čo hľadáš. Jednako však je uhorské kráľovstvo plným právom a zaslúžene uznávané medzi takmer všetkými európskymi zemami pre svoju úrodnosť a uteseňú rozmanitosť rastlín. A preto už pred časom u vzdelancov toľko opakovaná túžba si vymohla, aby veľkomyselnosť popredných mužov tento nepoznaný poklad, ktorý sa rodí v týchto nedozerných končinách, vyniesla na svetlo sveta (lebo všetky ostatné národy svoje rastlinné bohatstvá už zverejnili).“

Doktorská práca Žigmunda Horvátovského vyšla pred viac ako

200 rokmi. Ako sme už uviedli, je považovaná za prvú botanickú prácu viažucu sa na konkrétny región v niekdajšom Uhorsku. Sprostredkúva vyše sto rastlinných rodov a k nim prislúchajúcich rastlín s vedecky presnou klasifikáciou a špecifikáciou. Z pohľadu taxonómie je možné bez pochybností považovať prezentované dielo ešte aj dnes za prínosné. Ak sa naň pozeráme v súvislosti s kvalitou vzdelávania v prostredí lekárskej fakulty historickej Trnavskej univerzity, môžeme konštatovať, že učenosť jej absolventov bola na vysokej úrovni. ■

Použitá literatúra:

BOKESOVÁ – UHEROVÁ, M.: Lekárska fakulta Trnavskej univerzity (1770 – 1777). Bratislava: SAV, 1962.

HORVATOVSZKY, Sigmundus: Flora Tyrnaviensis indigena. Tyrnaviae: Typis Tyrnaviensibus, 1774.

HRABOVEC, Ivan: A trio of the oldest botanists of East Slovakia. In: *Thaiszia – Journal of Botany*. Košice: UPIŠ, 1992, s. 79 – 82.

KOPECKÝ, Š: Lekárska fakulta Trnavskej univerzity 1769 – 1777. In: *Studia historica Tyrnaviensia* I. Trnava: Katedra histórie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave, 2002, s. 37 – 47.

ZBOROVJAN, Martin: Botanická záhrada lekárskej fakulty 1771 – 1777. In: *Dejiny Trnavskej univerzity 1635 – 1777, 1992 – 2010*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010, s. 275 – 281.

■

■

■

■

■

■

■

■

■

■

■

■

Ľudia a udalosti . . .

kde aj umrel a kde mu roku 1996 udelili Cenu mesta Trnava za celoživotné umelecké dielo (95. výročie).

■ **23. 3. 1940** – V Bratislave sa narodil horolezec a publicista CELESTÍN RADVÁNYI ml., zakladateľ diaľkového pochodu Trnavská stovka, funkcionár a dlhoročný tajomník HO Slávia v Trnave, kde aj umrel (80. výročie).

■ **24. 3. 1785** – V Borskom sv. Mikuláši sa narodil najvýznamnejší bernolákovský básnik a prekladateľ JÁN HOLLÝ, absolvent trnavského seminára, ktorý pôsobil ako kňaz v Hlohovci, Maduniciach a na Dobrej Vode (235. výročie).

■ **25. 3. 1945** – Ruské lietadlá uskutočnili nálet na Trnavu (75. výročie).

■ **28. 3. 1945** – V Trnave sa narodil ochotnícky herec a dlhoročný člen divadelného súboru DISK MILAN BREŽÁK, ktorému udelili Cenu Jozefa Krónera za celoživotný prínos a hereckú tvorbu v neprofesionálnom divadle (75. výročie).

■ **29. 3. 1705** – V Trnave umrel polyhistor a encyklopedista MARTIN SENTIVÁNI, profesor Trnavskej univerzity, v rokoch 1691 – 93 jej rektor, riaditeľ univerzitnej tlačiarne a autor prvého encyklopedického diela vo vtedajšom Uhorsku (315. výročie).

■ **30. 3. 1900** – V Trnave umrel spisovateľ, básnik, redaktor, prekladateľ a kňaz ANDREJ KUBINA, správca Spolku sv. Vojtecha, ktorého pamiatku pripomína pamätná tabuľa a jeho meno nesie aj ulica v Trnave (120. výročie).

■ **31. 3. 1995** – Pápež JÁN PAVOL II. zriadil Bratislavsko-trnavskú arcidiecézu (25. výročie). ■ P.R.

Veronika Slneková-Plesníková, do tlače pripravil (mj), ilustrácie: časopis Kocúr 1942

K osudom židovskej komunity v Trnave v rokoch 1938 – 1945 ..... (9.)

Pokračovanie arizácie

Ako sme už spomínali, arizačný proces priniesol v prevažnej miere likvidáciu podnikov. Iba približne štvrtinu podnikov, ako to ukazuje aj celoslovenský priemer, Ústredný hospodársky úrad (ÚHÚ) zachoval a previedol zo Žida na árijca. Na začiatku tohto procesu stál árijský záujemca, ktorý na okresnom úrade podal prihlášku na arizáciu, pričom o jeden podnik sa spravidla zaujímali aj viacerí uchádzači. Prvé takéto prihlášky pochádzali už z leta 1940 v súvislosti s prvým arizačným zákonom. Do konca roku 1940 ich OŽS v Trnave vybavilo tridsaťjeden. Živnostenské spoločenstvo pritom posudzovalo, či je podnik vhodný na arizáciu, či je arizátor spôsobilý podnik prevziať, či v danom prípade nejde len o krytie Žida, ale jeho odporúčania boli pre okresný úrad iba orientačné a nezáväznú.

Arizácii podniku spravidla bezprostredne predchádzalo menovanie dočasného správcu. Najprv bolo v kompetencii ministerstva hospodárstva, od jesene 1940 spadalo do právomoci ÚHÚ, ktorý až na malé výnimky vymenil všetkých dovtedajších dočasných správcov menovaných ministerstvom hospodárstva.¹ Funkcia dočasného správcu bola vyšším stupňom kontroly podniku, pretože dočasný správca nielen dozeral, ale už mohol aktívne robiť „všetky opatrenia, ktoré treba na zachovanie riadneho a presného chodu podniku alebo zachovanie

majetkovej podstaty“, čo mala byť akási generálka na prevzatie podniku, keďže dočasný správca mal postupne židovského majiteľa nahradiť. Podniky s dočasnými správcami boli vytipované na arizáciu a ÚHÚ spravidla, aspoň na krátky čas, menoval vyhladeného arizátora za dočasného správcu, aby onedlho dočasnú správu zrušil a nariadil prevod podniku, čím automaticky zaniklo živnostenské oprávnenie bývalého židovského majiteľa. Završenie nastalo splatením likvidačnej hodnoty podniku.² Samozrejme, že takto hladko arizácia prebehla iba ojedinele.

Zároveň sa zvýšil tlak na úplnú arizáciu dovtedy čiastočne a „dobrovoľne“ arizovaných podnikov, hoci ani druhý arizačný zákon a potom ani tzv. židovský kódex takúto možnosť v princípe nezamietali. Vyvrcholenie arizačného procesu nastalo v čase príprav na deportácie, keď tieto podniky prešli akosi druhou vlnou arizácie končiacou elimináciou židovského spolumajiteľa z podniku. „Dobrovoľní arizátori“, ktorí dovtedy vlastnili nadpolovičnú väčšinu podniku, sa tak menili na nútených arizátorov so stopercentným vlastníctvom a vylúčením židovskej účasti.³ Definitívne vylúčenie akejkoľvek židovskej spoluúčasti z podniku nastalo 1. apríla 1942. V dvanástich z arizovaných trnavských podnikov arizátori zamestnali bývalého židovského majiteľa, čo preňho malo nesporné výhody. Keďže mnohí z arizátorov

nemali veľké skúsenosti s vedením podniku, radi túto starosť prenechali bývalému majiteľovi. Pre neho to bol nielen zdroj obživy, ale nepochybne aj srdcová záležitosť. ÚHÚ vo väčšine prípadov nemal výhrady a potrebné povolenie na zamestnanie Žida udelil. Žid predsa predstavoval lacnú, a predovšetkým kvalifikovanú pracovnú silu. Hoci arizácia bola definovaná ako „predaj podniku kvalifikovanému kresťanskému uchádzačovi“, od požiadavky kvalifikovanosti vládna garnitúra rýchlo upustila a pri posudzovaní vhodnosti arizátorov odbornosť stála na vedľajšej koľaji.⁴ Arizátorom sa ale nemohol stať hocikto: základnou podmienkou bol árijský pôvod, príslušnosť k slovenskému alebo nemeckému národu a najmä konexie v hospodársko-politickom aparáte. Židovské majetky

1 KAMENEC, Ivan. Po stopách tragédie. Bratislava: Archa 1991, s. 107.

2 Podrobnejšie KAMENEC, ref. 1, s. 107-117.

3 Sú to napr. prípady: I. Winter – E. Remenár, zasielateľstvo, Bratia Adlerovci – J. Bzúch, obchod so strižným tovarom, V. Friedmann – manželka Luptákovci, obchod s textilným a strižným tovarom a pod. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 408, Adm. 651/1944, Arizácia.

4 M. Mrva hodlal arizovať čalúnnictvo L. Träubla, ale živnostenské spoločenstvo ho neodporúčalo, „pretože nedisponuje dostatočným preukazom spôsobilosti... nedokazuje aspoň 3-ročnú tovarišskú dobu predpísanú § 15 živnostenského zákona“ – za normálnych okolností by teda vôbec nemal nárok na získanie živnostenského listu. ÚHÚ však mohol v takýchto prípadoch udeľovať výnimky podľa § 13 vládneho nariadenia. č. 303/1940 Sl. z. a túto využil aj v opisovanom prípade. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 408, Adm. 651/1944, Arizácia.

preto za odmenu získavali členovia Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, Deutsche Partei, Hlinkovej gardy či Rodobrany, pričom každá inštitúcia sa snažila presadiť tých „svojích“, čo sa nezaobišlo bez korupcie a udavačstva.⁵ Hoci bola arizácia interpretovaná aj ako nacionalizácia židovského majetku, nemuselo to úplne platiť najmä tam, kde žila nemecká menšina, a kde sa jej zástupcovia snažili pre ňu získať podiel na židovskom majetku. Nemci na Slovensku nearizovali veľa, ale podarilo sa im získať väčšinou tie najvýnosnejšie obchody a podniky.⁶ Celoslovenskú prax potvrdila aj situácia v Trnave. Akonáhle sa medzi žiadateľmi o arizáciu objavil uchádzač z radov nemeckej menšiny, zišla sa miestna nemecko-slovenská komisia vedená Jozefom Bányaiom, župným veliteľom HG, ktorá jednotlivé žiadosti posudzovala. Hoci sa DP snažila spravidla presadiť svojich nominantov, nezriedka zo svojich pozícií ustúpila. V Trnave arizovali príslušníci nemeckej menšiny v šiestich prípadoch z celkového počtu 82 arizovaných podnikov v meste. Medzi Nemcami arizovanými lukratívnymi podnikmi bola napr. továreň na konzervovanie rýb či Prvá trnavská (Sesslerova) sladovňa. Rady arizátorov rozšírila aj prežovaná rodina predsedu miestnej organizácie DP a člena slovensko-nemeckej komisie v Trnave Viliama Minkusa, ktorého dcéry arizovali obchod s drevom,

uhlím a koksom Jozefa Wollitzera, sám V. Minkus bol pôvodne v tomto podniku vládny dôverníkom. O atmosfére, v ktorej sa arizačný proces v Trnave uskutočňoval, dokumenty vypovedajú len okrajovo. Situačné správy písané okresným náčelníkom adresované ÚŠB sú stručné a strohé a obsahujú skôr len krátke zmienky, že v januári 1941 „likvidácia a arizácia židovských podnikov je v plnom prúde“, v máji 1941 „väčšia časť židovských obchodných podnikov je už zlikvidovaná, v ďalšej časti arizovanie obchodných podnikov je v plnom prúde... likvidovanie židovských podnikov sa koná kľudne a v poriadku“.⁷

Správy trnavského okresného náčelníka iba odzrkadľujú celkovú situáciu, keďže arizačný proces sa naplno spustil od februára 1941. Pri okresných úradoch vznikali likvidačné komisie, ktoré určovali likvidačnú hodnotu podnikov. V súlade s návrhom Okresného živnostenského spoločenstva bola komisia v Trnave desačlenná a fungovala do leta 1941, odkedy sa v záujme urýchlenia arizácie už odhad likvidačnej hodnoty nepožadoval.⁸ Celkovú bilanciu podniku zostavoval arizátor a konečné slovo pri určovaní likvidačnej hodnoty patrilo ÚHÚ.⁹ Najlukratívnejším arizačným portfóliom boli v Trnave továrenské podniky vo vlastníctve Židov, ktorých bolo spolu jedenásť. Práve

Arizátori,

čiče tanec okolo zlatého teľafa.

tie predstavujú ukážkovú vzorku o určovaní arizátorov podľa stranického kľúča a potrebných konexií. V Treumannovej vývoznjej sladovni, prosperujúcom podniku produkujúcom hlavne na export, sa vo funkcii vládneho dôverníka objavil samotný okresný náčelník J. Beňovský s priam okridleným zdôvodnením, že „je to štátny záujem, aby funkciu vykonávala kvalifikovaná osoba...“, čo vyznieva takmer úsmevne, akoby funkcia okresného náčelníka bola dôkazom kvalifikovanosti. J. Beňovský ako vládny dôverník pôsobil v továrni do januára 1941, keď ho ÚHÚ odvolal z toho dôvodu, že podnik prešiel dobrovoľnou arizáciou. A bude len potvrdením hypotézy o straníckom kľúči, že členmi jej správnej rady sa stali František Orlický, právnik, popredný činiteľ HSĽS, poslanec snemu a vládny komisár Trnavy či

5 „Arizant, ktorý obíde HSĽS a bude chcieť arizovať niektorý podnik, môže si len poškodiť“. Trnavské noviny, 29. 6. 1939. Celkom jednoznačne sa ukazovalo, že rozhodujúce slovo v arizáciách má štátostrana. Obvodný sekretariát HSĽS v Trnave v auguste 1939 vyzýval všetkých, ktorí už arizovali alebo uzavreli zmluvy o „dobrovoľnej“ arizácii, ale nemajú ich ešte schválené župným úradom, aby sa prihlásili na obvodnom sekretariáte HSĽS, aby sa zaregistrovali, lebo zmluvy, ktoré nebudú zahlásené, HSĽS nepodporí. Trnavské noviny, 29. 6. 1939. V článku „Predoktóbrový ľudák preberá z židovských rúk dôležité miesto“, písali Trnavské noviny, že „Ján Kern dostal zasielateľskú službu slovenských železníc. Táto živnosť bola výhradnou doménou židovských obchodníkov. V J. Kernovi prichádza na toto miesto ľudák s legitimáciou hodne dávnejšou ako víťazná autonómia...“ Trnavské noviny, 18. 5. 1940. O podiele DP na rozhodovaní o možných arizátoroch nemeckej národnosti sa v archívnych dokumentoch nezachovalo nič. Iba mená niektorých arizátorov napovedajú, že niektoré podniky im pridelené boli.

6 KAMENEC, ref. 1, s. 111-112. Vznikla dokonca komisia zložená zo zástupcov DP a HSĽS, ktorá sa zameriavala na riešenie sporných problémov. I. Kamenec jej význam označil skôr za formálny, pretože konečné slovo v rozhodovaní bolo na ÚHÚ. Jeho predseda A. Morávek vydal v januári dôverný obežník, na základe ktorého mali byť všetky žiadosti o arizáciu príslušníkov nemeckej menšiny označené pečiatkou Nemeck a pri posudzovaní mali byť uprednostnené.

7 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 148, Prez. bez sign., Situačné správy VII-XII.

8 Členmi komisie boli J. Kvassai a J. Šarmír, holičskí majstri, Š. Baxa a G. Pavelka, mäsiarski majstri, Š. Zemko a J. Slamka, zámočnícki majstri, I. Schneider a Š. Potisk, krajčírski majstri, V. Furche a Š. Šarmír, pekárski majstri. MV, ŠAB, PT, fond OŽST, č. k. 5, Adm. 1290/1941, Zoznam znalcov ŽS – odhadcov pri ustálení likvidačnej hodnoty arizovaných podnikov.

9 KAMENEC, ref. 1, s. 108-109.

Izidor Koso, prezidiálny šéf ministerstva vnútra.¹⁰

Práve v súvislosti s arizáciou Treumannovej sladovne prešetrovala ÚŠB v júli 1941 anonymné udanie, podľa ktorého jej arizátori mali byť „vysokopostavení činitelia vo verejnom a politickom živote, ktorým nie je na závalu, že sa stýkajú až veľmi dôverne so Židmi“, že majiteľ M. Treumann „dodnes neodovzdal vo svojej vile ukryté rádio“, „Žid A. Benau, pokladník firmy, je zasvätený do všetkého, robotníkov vypláca plesnivými tisíckorunovými bankovkami, ktoré mal pravdepodobne niekde ukryté a robí šuškanú propagandu v prospech ZSSR“ a M. Treumann je v továrni neobmedzeným pánom, pričom arizátori sa starajú len o svoju odmenu. „Firma okráda štát na daniach, Židom obchodujúcim s firmou poskytujú výhody a zľavy, čo nenasvedčuje tomu, že by bol podnik arizovaný“. OÚ v Trnave, samozrejme, celú záležitosť dôkladne prešetril, ale nič negatívne v podniku nezistil, pretože „nie je známe, že by arizátori, vlastne spolumajitelia účastníky Treumann, z ktorých je v Trnave iba Dr. Frant. Orlický známy, mali bližšie styky so žid. majiteľmi firmy, ktorí sú cudzozemci a v Trnave ani jeden z nich nebyva, arizátori sa dôvernejšie nestýkajú ani so zamestnancami...“. Ani ostatné výhrady z udania sa OÚ v Trnave nepotvrdili, nakoniec „O. Treumann nemôže byť neobmedzeným pánom továrne, lebo už nie je účastinárom, má 80 rokov, je na penzii a občas v továrni vypomáha pri cudzozemskej korešpondencii.“¹¹ Do januára 1941 boli arizované tri trnavské továrne: Treumannova sladovňa, 70% Diamantovej sladovne odkúpil R. Falk a Mariettu E. Spitzera arizovala manželka riaditeľa banky F. Einhausa.¹²

Postupne sa aj ostatné továrenské podniky pripravovali na arizáciu tým, že do všetkých boli menovaní dočasní správcovia. Jedinou výnimkou v množine trnavských tovární bola Regata H. Guttmanna, ktorá bola rozhodnutím ÚHÚ z februára 1941 zlikvidovaná. Dočasný správca Sesslerovej sladovne H. Höffer sa najprv pokúsil s majiteľmi dohodnúť na čiastočnej arizácii podniku, čo sa nakoniec neuskutočnilo a ÚHÚ 22. 6. 1942 rozhodol o prevode celého podniku na H. Höffera.¹³ Diamantovu tehelnú arizovala známa trnavská figúrka Jozef Bílik-Záhorský, zástanca tvrdého antisemitizmu, ktorý sa až do vyhlásenia autonómie pohyboval skôr na okraji spoločnosti, v čase vládou organizovaného antisemitizmu sa však dostal do centra diania a zaradil sa k tým, ktorí z riešenia židovskej otázky materiálne profitovali.¹⁴ Arizačný proces sa zvykne označovať ako fiasko, krach a neúspech, v tejto súvislosti sa používajú termíny nerentabilita a finančné straty. Zaniklo množstvo podnikov a obchodov, čím síce bola odstránená židovská konkurencia, ale štát arizáciou prišiel o desaťtisíce daňových poplatníkov, a tým aj o peniaze plynúce do štátnej pokladne. Noví majitelia si s arizovanými podnikmi často nevedeli poradiť, neboli schopní produkovať zisk a mnohí z nich zakrátko skrachovali. Arizačný proces, ako akási forma poštátnenia, vytvoril atmosféru bezprávia a spochybnil zásadu nedotknuteľnosti súkromného majetku. Neúspech arizácie nakoniec pripustila aj vládna garnitúra, ktorá sa po zastavení deportácií v roku 1942 zamerala na uskutočnenie niektorých

korektúr. Tie už v čase, keď väčšina Židov bola deportovaná a pravdepodobne už nežila, boli kapitulou mimo „riešenia židovskej otázky“. Pomer likvidovaných a arizovaných podnikov v Trnave sa približne zhoduje s celoslovenským priemerom: likvidovaných bolo 374 a arizovaných 82 podnikov v meste.¹⁵ Najviac podnikov v Trnave likvidovali na základe druhého arizačného zákona – 313, teda až 83, 68% všetkých likvidovaných podnikov.

Pol'nohospodárske nehnuteľnosti

Aj arizáciu poľnohospodárskeho majetku považovala vládna garnitúra od začiatku za jeden z primárnych cieľov „riešenia židovskej otázky“. Podľa Adresára trnavského okresu z roku 1930 bolo v evidencii 20 veľkostatkárov, z toho až 18 Židov. Do roku 1939 sa ich počet zvýšil na 19, čo jasne nasvedčuje, že boli skoro monopolnými vlastníkmi a nájomcami pôdy v katastri mesta i jeho okolí. Po doplnení údajov zo súpisu židovského majetku sa ukázalo, že 129 trnavských Židov do rubriky poľnohospodárskeho majetku vpísalo nejaký údaj o vlastníctve poľnohospodárskej nehnuteľnosti. Celkovo to bolo 1 584,37 ha, pričom

10 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 135, Prez. 248/1941, J. Beňovský, okresný náčelník, povolenie na prijatie funkcie dôverníka u fmy Treumann a syn, sladovňa v Trnave. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 132, Prez. 2614/1940, Treumann a syn úč. spol. Trnava – odvolanie dôverníka. J. Beňovský sa stal okresným náčelníkom v Nitre. SNA, fond MH, č. k. 238, I-701, Fa Treumann a syn – sladovňa v Trnave, voľby dozorných orgánov.

11 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 140, Prez. 1283/1941, Pomery v Trnave – šetrenie.

12 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 135, Prez. 154/1941, Zoznam podnikov prevádzaných po továrensky.

13 Ref. 12.

14 Tehelnú založili ešte začiatkom 20. storočia, pričom sa špecializovala najmä na výrobu patentovaných na všetkých stranách uzatvorených a dutých tehál Hexa. Zamestnávala asi 40 zamestnancov.

15 Celoslovenské údaje pozri KAMENEC, ref. 1, s. 105 a s. 112.

celková hodnota poľnohospodárskeho majetku Židov v Trnave predstavovala 15 981 395 Ks. Pôdu pritom nevlastnili iba v katastri či obvode Trnavy, ale v rôznych kútoch Slovenska, dokonca i v zahraničí.¹⁶ V tejto kategórii bola uvedená orná pôda, lúky, záhrady, pasienky či lesy.¹⁷

Samotné mesto vlastnilo tri majery (Mníšske, Kočíšské a Medziháj), pričom všetky tri mali v árende Židia (Samuel Pollák, Šalamon Gross a Emanuel Deutelbaum). Do obvodu mesta Trnavy patrilo aj deväť poľných revírov, z ktorých šesť vlastnilo mesto. Z deviatich nájomcov poľných revírov boli štyria Židia (Samuel Pollák a syn, Emanuel Deutelbaum, Ing. Augustín Koppel, Viliam Wohlstein). Jedenásti Židia z Trnavy boli vlastními či spoluvlastníkmi aj deviatich lesných plôch v katastri mesta.¹⁸ Významných židovských vlastníkov poľnohospodárskej pôdy bolo v Trnave približne pätnásť.¹⁹ V prípade arizácie poľnohospodárskych nehnuteľností bol postup a mechanizmus takmer analogický ako v prípade podnikového majet-

ku.²⁰ Krátko po vzniku Slovenského štátu vláda 30. 3. 1939 schválila nariadenie č. 39/1939 Sl. z., na základe ktorého mali okresné úrady menovať prechodný dozor, resp. vnútenú správu na veľkostatky s výmerou nad 30 ha, na ktorých malo byť z akéhokoľvek dôvodu ohrozené riadne hospodárenie. Pričom právomoci prechodného dozorců boli porovnateľné s právomocami vládneho dôverníka v podniku (preto dobové dokumenty používali aj v tomto prípade termín vládny dôverník), vnútený správca zas fungoval ako dočasný správca, teda mohol aktívne do hospodárenia zasahovať.²¹

Ďalším styčným bodom s prvými nariadeniami o vládnych dôverníkoch a dočasných správcoch v podnikoch bolo, že ani nariadenie č. 39/1939 Sl. z. explicitne nemenovalo Židov, ale inštrukcia ministerstva hospodárstva hovorila jasne o jeho aplikácii, a to výlučne na židovské veľkostatky. Podľa nej prechodný dozor ale „nemá byť ustanovený na všetky veľkostatky nad 30 ha len preto, že ich majitelia alebo árendátori sú Židia“. Ministerstvo

hospodárstvo zároveň avizovalo, že „otázka židovských veľkostatkov bude riešená zvláštnym opatrením v rámci pozemkovej reformy“. Prechodný dozor mal byť dosadený tam, „kde je alebo by mohlo byť ohrozené riadne hospodárenie na statku i preto, že majiteľom alebo árendátorom je žid, ktorý je u miestneho obyvateľstva neoblíbený, a je preto obava, že by došlo pre neustanovenie dočasného dozoru ku štvaniu jeho zamestnancov alebo k iným miestnym nepokojom, a tým k ohrozeniu riadneho hospodárenia.“²² To je jasný dôkaz, že v súvislosti s realizáciou nariadenia sa ani nepočítalo s aplikáciou na iných ako židovských statkárov, pričom, ako sa zdá, bolo irelevantné, ako hospodária, ale bolo dôležité, ako „plnia svoje občianske povinnosti“ a ich morálny profil, teda prednosť mal skôr akýsi verejný záujem pred hospodárskym, čo bolo zas ľubovoľne vyložiteľné. Na konci mája 1939 navrhol Obecný úrad v Trnave menovať prechodný dozor na tri veľkostatky v katastri Trnavy: na statok E. a M. Körpnerovcov, statok Š. Reicha na Bučian-

16 Židia vlastnili poľnohospodárske nehnuteľnosti v katastri nasledujúcich obcí a miest: Alekšince, Báhoň, Biely Kostol, Biskard, Boleráz, Cífer, Častá, Dechtice, Dohňany, Dolné Lovčice, Dolná Streda, Galanta, Gbely, Horný Čepeň, Hrnčiarovce, Illešháza - Šamorín, Kežmarok, Klčovany, Košolná, Lehota pri Nitre, Lomnička, Lošonec, Lubina, Majcichov, Madunice, Malý Báb, Malé Brestovany, Malženice, Maríková, Modranka, Nemecký Grob, Neštich, Nové Mesto nad Váhom, Ostrov, Pata, Račičsdorf, Sarosfa v Maďarsku, Siladice, Slovenský Meder, Stará Ľubovňa, Stráže nad Váhom, Šaštín, Šelpice, Špačince, Veľké Kostolany, Vištuch Voderady, Vrbovce, Vrbové, Zavar, Zeleneč.

17 SNA, fond HÚPV, č. k. 158-165.

18 Trnavský chotár mal podľa štatistiky z roku 1933 1 1207 katastrálnych jutár a 1 011 štvorcových siah, teda 6 452, 86 ha. Mesto Trnava vlastnilo tri majery: Mníšske (533 kat. jutár a 712 štvorcových siah, teda 309, 28 ha - nájomca Samuel Pollák), Kočíšské (517 kat. jutár a 324 štvorcových siah, teda 298, 68 ha - nájomca Šalamon Gross) a Medziháj (869 kat. jutár a 468 štvorcových siah, teda 501, 75 ha - nájomca Emanuel Deutelbaum). LAŠÁN, Ľudovít. Mesto Trnava a jeho samospráva 1918-1938. Bratislava: Obzor, 1969, s. 56. V auguste 1940 ministerstvo hospodárstva robilo evidenciu poľných revírov prenajatých Židmi z toho dôvodu, že 14. 8. 1940 Židia museli odovzdať poľné lístky a aj povolenia na držbu zbrane, dôsledkom čoho malo byť aj uvoľnenie prenájmu poľných revírov po Židoch. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 359, Adm. 22962/1940, Poľné revíry prenajaté Židmi. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, Evidenčné knihy 102-104, Evidencia štátnych bývalých židovských lesov v okrese Trnava..

19 Eduard Deutelbaum - 500 ha, Hugo Diamant - 30 ha, Gábor Fuchs - 10 ha, Albert Herz - 50 ha, Ing. Augustín Koppel - 330 ha, Ignác Koppel - 330 ha, Vojtech Pollák - 318 ha, Jakub Pretzelmayer - 22 ha, Ferdinand Reich - 783 ha, Ľudovít Reich - 140 ha, Šalamon Reich - 190 ha, vd. Terézia Reichová - 738 ha, Jozef Reiss - 150 ha, Viliam Wohlstein - 202 ha, Rozália Kleinová - 103 ha. SNA, fond MV, č. k. 417, 1593/1943, Bývalý vlastník - árendátor na bývalom židovskom statku.

20 Ešte z obdobia autonómie Slovenska pochádzalo nariadenie vlády č. 55/1939 Zb. z 23.2.1939 o obmedzení zataženia nehnuteľností, podľa ktorého mali okresné úrady „zamedziť prevod nehnuteľného majetku na Slovensku do cudzích rúk a podporiť snahy, aby nehnuteľný majetok, ktorý je v držbe cudzej, dostal sa do rúk kresťanov.“ Okresné úrady, v prípade keď zistia, že árendátorom sa má stať jedinec, ktorý je síce československej príslušnosti, „ale je židovskej národnosti alebo vierovyznania, žiadosť zamietne“. Pre krátkosť času sa však nariadenie zrejme v praxi nerealovalo. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 109, Prez. 521/1939, Nehnuteľnosti, zataženie.

21 Slovenský zákonník, 1939, s. 37.

22 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 122, Prez. 585/1939, Inštrukcie k prevádzaniu vl. nar. č. 39/1939 Sl. z.

skej a na Jozefov majer vo vlastníctve R. Kleinovej. Okresný úrad návrh akceptoval a na všetky tri menoval prechodný dozor, pričom pridol ešte vymenovanie prechodného dozoru aj na statok J. Pretzelmayera na Hospodárskej ulici. Svoju nespokojnosť so situáciou však v júli 1939 dal jasne najavo obvodný sekretariát HSL'S, ktorý naliehal na zavedenie prechodného dozoru na všetky židovské veľkostatky, aby „vzhľadom na žatvu a blížiacu sa mlatbu boli vládni dôverníci neodkladne menovaní“. Nebolo prekvapením, že HSL'S za nútených dozorcov navrhla svojich popredných členov a exponentov, napr. Viliama Žáka, okresného tajomníka HSL'S, či Rudolfa Holleša, Ignáca Lukniča, Ernesta Remenára, ktorých mená sa v súvislosti s arizáciami objavovali pomerne často a figurovali najprv vo funkcii vládných dôverníkov v podnikoch, ale potom aj ako arizátori podnikov, teda z arizačného procesu rozhodne profitovali. S podaným návrhom síce nesúhlasil vládny komisár mesta, do kompetencie ktorého spadali mestské veľkostatky, pretože „dozor nad mestskými statkami prevádza on sám... a na statkoch je riadne hospodárenie“. Ale výsledkom aktivity HSL'S bolo predsa nakoniec menovanie prechodného dozoru na ďalších 8 statkov 20. 7. 1939.²³ Začiatkom roka 1940 ÚŠB a Ústredný úrad práce prešetrovali udanie HG na E. Deutelbauma, statkára z mestského veľkostatku Medziháj, ktorý vraj „od robotníkov žiada, aby ho oslovovali pán veľkomožný, robotníka si neváží, nepokladá ho za

človeka... neuznáva gardistov, jemu vraj nebude nikto rozkazovať, ani Slovenský štát... deputátikom dáva hnilé a mokré drevo so slovami: To máte z vašich štátnych lesov, to vám nedodali židia, ale vaši ľudia“. Obe inštitúcie navrhovali na majer Medziháj uvaliť dočasnú správu. OÚ v Trnave však po prešetrení žandárskou stanicou označil udanie za neopodstatnené aj s komentárom, že „miestny veliteľ HG v Rožindole sa mieša do vecí, ktoré nespádajú do jeho kompetencie, čo spôsobilo to, že robotníci na majeri si dovoľovali viac ako je prípustné“. Svoju referenciu uzavrel tým, že nútenú správu nepovažuje za potrebnú.²⁴ Na základe nariadenia č. 147/1939 Sl. z. z 21.6.1939 o súpise poľnohospodárskych nehnuteľností, ktoré vlastnili na území Slovenskej republiky Židia, získala vláda prehľad o veľkosti poľnohospodárskeho majetku v držbe Židov.²⁵ Bol to radikálny zásah do vlastníckeho a dispozičného práva.²⁶ Dôležitosť, ktorú mu vláda pripisovala, sa premietla aj do toho, že záležitosti schvaľovania scudzenia, zafaženia a árendy poľnohospodárskych nehnuteľností sa preniesli z okresných úradov na ministerstvo hospodárstva. Centralizácia agendy mala prispieť k jej sprehľadneniu. Samotnú arizáciu odštartoval zákon o pozemkovej reforme č. 46/1940 Sl. z. schválený snemom vo februári 1940, na základe ktorého Židia nesmeli nadobúdať poľnohospodárske nehnuteľnosti formou vlastníctva, árendy či prenájmu s výnimkou dedenia, pričom za každý hektár pôdy mali platiť ročne 20Ks

do Fondu pre pozemkovú reformu. Realizácia pozemkovej reformy bola v kompetencii Štátneho pozemkového úradu, ktorý mohol akúkoľvek židovskú poľnohospodársku nehnuteľnosť odkúpiť za odhadnú cenu.²⁷ Realizácia v praxi však prebiehala iba veľmi pomaly, pretože v pozadí stála obava režimu z problémov v zásobovaní, z nedostatku potravín, teda v konečnom dôsledku obava zo sociálnych nepokojov. V máji 1941 prijala vláda nariadenie, podľa ktorého mohol Štátny pozemkový úrad vyhláškou v Úradných novinách označiť majetok, ktorý prepadol v prospech štátu.²⁸ Zmena vlastníckych vzťahov poľnohospodárskych nehnuteľností v katastri Trnave nastala v krátkom čase, keď Vyhláškou ŠPÚ z 27. 5. 1941 podľa nariadenia č. 93/1941 Sl. z. prešli všetky poľnohospodárske nehnuteľnosti v katastri k 10. 6. 1941 do vlastníctva štátu.²⁹ Aj poľnohospodárov režim považoval za strategicky dôležitých, preto, aby sa predišlo problémom v zásobovaní, mnohí z nich sa stali držiteľmi výnimiek. V súvislosti s deportáciami v apríli 1942 ministerstvo vnútra po dohode so ŠPÚ a ministerstvom hospodárstva informovalo okresné úrady, že ak hospodárstvo zostane v dôsledku deportácií Židov opustené, treba ho vrátane živého aj mŕtveho inventára pokladať za majetok slovenského štátu. Vyhláškou ŠPÚ z mája 1942 sa všetky židovské poľnohospodárske nehnuteľnosti stali majetkom štátu.³⁰ ■

(pokračovanie nabadúce)

23 Ref. 22.

24 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 135, Prez. 211/1941, Emanuel Deutelbaum, majer Medziháj – sťažnosť.

25 Slovenský zákonník, 1939, s. 290–292.

26 ZAVACKÁ, Katarína. Protižidovské zákonodarstvo slovenského štátu. In TÓTH, Dezider (ed.). Tragédia slovenských Židov. Banská Bystrica: Datei, 1992, s. 63.

27 Slovenský zákonník, 1940, zákon č. 46/1940 Sl. z. z 22.2.1940 o pozemkovej reforme, s. 66–77.

28 Slovenský zákonník, 1941, s. 374–377, Nariadenie z 19.5.1941 č. 93/1941 Sl. z., ktorým sa upravuje vykonávanie pozemkovej reformy na židovských poľnohospodárskych nehnuteľnostiach. Zároveň nastala zmena na poste riaditeľa Štátneho pozemkového úradu, za ktorého bol menovaný K. Klinovský, ktorý zmysel svojej funkcie videl aj v urýchlení arizačného procesu.

29 Úradné noviny, 31.5.1941, s. 833, Vyhláška Štátneho pozemkového úradu z 27.5.1941 č. 209/1941 Úr. n., ktorou sa určuje deň prechodu niektorých židovských poľnohospodárskych nehnuteľností do vlastníctva slovenského štátu.

30 MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 153, Prez. D1–421/1942, Žid. poľnohospodárske nehnuteľnosti – opatrenia. Úradné noviny, 1942, s. 668, Vyhláška Štátneho pozemkového úradu z 13.5.1942 č. 231/1941 Úr. n., o prechode poľnohospodárskych nehnuteľností na území Slovenskej republiky, na ktoré sa vzťahuje § 150 nariadenia č. 198/1941 Sl. z., do vlastníctva štátu.

Martin Jurčo, foto: autor

Pozvánka na návštevu u hodinára v príbytku trnavského času na mestskej veži .....

Uplynulo už 290 rokov odvtedy, čo trnavská mestská veža dostala svoj súčasný hodinový stroj z dielne významného hodinára Franza Langa. Bolo to v roku 1729, keď tento stroj nahradil pôvodný z roku 1590 a funguje dodnes. Ani dnešné časy elektroniky neovplyvnili meranie času na trnavskej mestskej veži. O prenosť a údržbu stroja sa stará už niekoľko generácií rodiny Nemčekovcov.

Hodinový stroj v presklenom tubuse celej šachty mestskej veže možno vidieť počas otváracích hodín. V súčasnosti je to počas pracovného týždňa od desiatej do sedemnástej hodiny. Počas víkendů je vstup na mestskú vežu každú celú hodinu od jedenástej do šestnástej. Tieto vstupy však nie sú komentované a návštevníci sa môžu dozvedieť o hodinovom stroji len z informačného panelu. Komentované prehliadky bývajú raz do mesiaca, návštevníci sa dozvedia zaujímavosti zo života rodiny Nemčekovcov a môžu si vyskúšať aj natáhanie hodinového stroja. Termíny najbližších komentovaných prehliadok s hodinárom sú 20. marca a 17. apríla vždy o 17.30 h. Z kapacitných dôvodov sa prehliadok môže zúčastniť len limitovaný počet osôb, preto si treba vstup vopred zarezervovať v Turistickom informačnom centre Región Trnava v mestskej veži alebo prostredníctvom webovej stránky. Na prehliadkach môžeme stretnúť napríklad aj sprievodkyňu dejinami hodín Kristínu Siladyovú. Domáci nás privítajú vo vynovených priestoroch mestskej veže. Najnovšie tam nájdeme aj elektronický panel so všetkými informáciami, fotografiami, podrobnými dejinami mestskej veže i ďalšie historické zaujímavosti. Kristínu Siladyovú nespomíname náhodou. Celé mesiace mapovala osudy rodiny Nemčekovcov v spojitosti s hodinovým strojom, až z toho vznikla odborná práca na trnavskej UCM s názvom Čas na hodinách trnavskej veže. Objavila pritom aj niektoré dodnes nepublikované informácie o dejinách hodinového

stroja a rodiny Nemčekovcov. Potvrdzuje to i Karol Nemček, zatiaľ najmladší z tohto rodu, ktorý sa stará o hodinový stroj a celý svoj čas venuje napĺňaniu historického odkazu. „Moja rodinná tradícia je späť s hodinovým strojom už viac ako sto rokov. Nie je však známe, ako sa to presne začalo. Dôležitá informácia je, že už môj dedko si v mnohých rozhovoroch spomínal na svojho dedka, ktorý pôsobil na veži ako hlásnik a zároveň sa staral o hodiny. Postupne funkcia hlásnika upadala, avšak remeslo hodinára sa tradovalo ďalej. Dnes už sa o hodiny stará naša piata generácia. Treba však spomenúť, že na krátky čas, niekedy v druhej polovici 20. storočia, bola funkcia hodinára pozastavená. V tomto čase mal na poschodí nad hodinovým strojom zriadený služobný byt dobrovoľný hasičský zbor a býval tu pán Blaška s rodinou. Pri preberaní štafety v podobe kľúčov od

hodinového stroja bolo vždy dôležité nielen včasné zaúčanie, ale aj istá zaniatenosť, oddanosť a vybudovaný vzťah k vykonávanej práci,“ hovorí Karol Nemček a pripomína, že on bol práve ten prípad. Už ako malý chodieval s otcom na vežu a on mu postupne vysvetľoval, ako čo funguje. „Aj keď som sa to už naučil, stále ma kontroloval a kontroluje dodnes,“ hovorí s úsmevom Karol Nemček, ktorý naplňa rodinnú tradíciu a táto práca je zároveň aj jeho koníčkom, lebo profesionálne pracuje v strojárskom odvetví. Práca hodinového stroja však ovplyvňuje aj organizovanie jeho dňa. „Vždy musím myslieť na to, kde budem o 24 hodín. Hodinový stroj je nutné natiahnuť raz za deň. Preto boli vždy na túto funkciu potrební dvaja ľudia, a ak by náhodou jeden z nich nebol v Trnave, mohol ho druhý zastúpiť. Teraz som to ja s otcom,“ hovorí Karol Nemček a vysvetľuje celý

systém fungovania hodinového stroja, ktorý je uzavretý v preskľenej zvislej chodbe doplnenej pred polstoročím.

„Už keď kráčam hore k stroju, počúvam údery kyvadla a podľa toho viem, či budú meškať, pôjdu popredu alebo budú presné. Chce to len dlhé roky praxe. Zaznamenám si prípadnú odchýlku a v prípade niekoľkodňového opakovania robím zásah v nastavení kyvadla. Po týchto základných úkonoch prichádza k samotnému naťahovaniu. Najprv vytiahnem stredné závažie.

Dôležité je spomenúť, že čas, ktorý strávim naťahovaním tohto závažia, sa rovná času, keď je stroj bez pohonu a je nutné ho dobehnúť pootočením jediného vodorovného kolieska v strede hodinového stroja. Jedno cvaknutie tohto ozubeného kolieska v protismere hodinových ručičiek posunie čas o celé dve minúty dopredu. Potom čakám na signalizáciu odbijania, ktorá nastane vždy 2 minúty predtým. Skontrolujem súlad stroja s reálnym časom a podľa potreby ho zastavím a znova spustím,“ hovorí

zanietene Karol Nemček. „Pravidelná údržba zahŕňa mazanie, kontrolu lán i priebežné úpravy nielen na samotnom stroji, ale aj zvonoch i ostatných častiach. Práve vďaka pravidelnému mazaniu sa predlžuje životnosť stroja. Všetko však robím za pochodu. Stroj už má svoje roky a nikdy neviem, čím ma prekvapí.“

Karol Nemček sa vždy rovnako zanietene venuje aj návštevníkom veže. Jednu z takýchto návštev v príbytku trnavského času môžete absolvovať aj vy. ■

(red)

Malý Berlín v marci

■ Kapor na scéne:

O psíčkovi a mačičke →

O psíčkovi a mačičke je zábavno-poučná rozprávka o tom, ako sa z mačky Micky stala doktorka a lieči svojich prvých pacientov. Ako sanitka jej asistuje psík Bodrík a svoju dôležitú úlohu budú mať aj prítomné detičky.

Pomoc bude určite potrebovať moriak s raneným krídelkom, ktorý si nedával pozor na ceste. Poradiť môžu aj krtkovi pri výbere okuliarov a dúfajme, že presvedčia prasiatko, aby sa konečne okúpalo! Doktorka Micka sa bude musieť pozrieť aj na boľavý zúbok psíka Bodríka.

Podujatie sa uskutoční v nedeľu 8. marca o 15.00 h v Kultúrnom centre Malý Berlín.

■ Baby kino: V sieti

Pozývame vás do prvého trnavského kina pre rodičov s najmenšími deťmi. Na tieto predpoludňajšie premietania majú prístup aj kočky, hlasitosť je znížená a v sále ostáva počas projekcie tlmené svetlo.

Dokument naliehavým spôsobom otvára tabuizovanú tému zneužívania detí na internete. Tri dospelé herečky s detskými črtami na sociálnych sieťach predstierajú, že majú dvanásť rokov. Vo verných kópiách detských izieb chatujú a skypujú s mužmi všetkých vekových kategórií, ktorí ich na internete vyhľadali a oslovili.

Film sa premieta v stredu 18. marca o 9.30 h v Kultúrnom centre Malý Berlín.

■ Túlavé divadlo: Štvrtá tretina

Humorné predstavenie o športe, ktorý ale vlastne celkom úprimne slúži ako zámienka. Vtipné dialógy spojené s kabaretnými pesničkami komikov Jakuba Nvotu a Kamila Žišku. V predstavení nachádzajú tému, ktorej sa doteraz vyhýbali, alebo ju jednoducho opomenuli. V ich podaní však ide predovšetkým o zámienku k všemožným asociáciám a hlavne k humoru. Hovoria a premýšľajú pritom vlastne stále o nás a humor je ako vždy jediným spôsobom prežitia.

Podujatie sa uskutoční v stredu 25. marca o 19.00 h v Kultúrnom centre Malý Berlín.

■ Kino: FREM + diskusia s režisérkou Vierou Čákanyovou

Experimentálny dokument nakrútený v Antarktíde a zároveň rekviem za homo sapiens. Ľudská identita dospela do krízového bodu. Umelá inteligencia exponenciálne rastie a klimatická kríza je čoraz naliehavejšia a nezvratná. FREM je unikátnym experimentálnym dokumentom, ktorý odráža podobu nového sveta a zobrazuje svet prírody za hranicami ľudského vnímania skutočnosti. Premiéru mal na prestížnom Berlínskom filmovom festivale. Po premietaní vás pozývame na diskusiu s režisérkou V. Čákanyovou.

Podujatie sa uskutoční v stredu 30. marca o 18.00 h v Kultúrnom centre Malý Berlín. ■

(B), foto: archív autora

Trnavský horolezec Celo Radványi by sa v marci dožil osemdesiatky .....

Spojenie slova horolezec s prívlastkom trnavský už samo o sebe znie dosť nepravdepodobne, veď z Trnavy, ktorá sa nachádza na rovine, je ďaleko ku každému kopcu, nie to ešte k horám ako sú Vysoké Tatry. Pravda, tak ako nie je pravidlom, aby sa spevák narodil v muzikantskej rodine, ani horolezec sa nemusí narodiť v horách. Celestín Radványi mladší, alebo pre priateľov jednoducho Celo, ktorého 80. výročie narodenia si pripomíname 23. marca, bol síce rodákom z Bratislavy a v Trnave žil od dvanástich rokov až do smrti, ale napriek tomu, alebo práve preto mu učarovali vysoké hory.

V Trnave zapustil korene a sám sa považoval za Trnavčana. V Trnave aj zmaturoval na Jedenásťročnej strednej škole, ako sa volalo vtedajšie gymnázium. Pretože ďalšie štúdium mu bolo znemožnené, pracoval v rôznych robotníckych profesiách. Patril do veľkej rodiny „vlakárov“, cestujúcich každodenne za prácou do Bratislavy a voľný čas delil medzi svoje najväčšie záľuby, ktoré sa navzájom dopĺňali – literatúru a prírodu.

Svoju lásku k horám pretavil ako nadšený horolezec, člen trnavského Horolezeckého oddielu pri TJ Slávia, do viac ako dvoch stoviek výstupov vo Vysokých Tatrách, z toho päťdesiatich v zime, a do niekoľkých prvovýstupov. Na svojom konte mal aj celý rad prvovýstupov na tradičných skalách v trnavskom regióne (Havranica, Čierna skala, Dobrá voda), o ktorých napísal publikáciu s názvom Sprievodca po trnavských skalách. Okrem toho dlhé roky pôsobil ako tajomník Horolezeckého oddielu TJ Slávia v Trnave i ako funkcionár celoštátnych športových organizácií. O svoje bohaté, priam encyklopedické vedomosti a skúsenosti sa vždy rád podelil, či už ako publicista, alebo ako horolezecký cvičiteľ a inštruktor. Cez jeho ruky prešiel celý rad mladých trnavských horolezcov, ktorým sa obetavo venoval.

Za jeho činnosť ho roku 1996 ocenili najvyšším vyznamenaním Slovenského horolezeckého zväzu – Zlatým odznakom JAMES a okrem toho bol aj držiteľom čestného odznaku ČSZTV. Jeho biografické heslo môžeme nájsť aj v jedinečnej

Horolezeckej encyklopédii, ktorá vyšla roku 1989 vo vydavateľstve Šport.

Horolezci, ktorí pre svoju záľubu potrebujú okrem iného aj vynikajúcu fyzickú kondíciu, nemajú ďaleko ani k turistike a k diaľkovým pochodom. Preto nečudo, že Celo Radványi ml. spolu s ďalšími trnavskými horolezcami bol zakladateľom a aktívnym účastníkom 24-hodinového turistického nonstop pochodu po hrebeni Malých Karpát z Bratislavy do Brezovej pod Bradlom – populárnej Trnavskej stovky.

Žiaľ, to všetko je už len minulosť

Celo na Havranici

ťou, lebo smrť nemilosrdne prešla svojou kosou lano jeho života. Celo Radványi mladší zomrel náhle a nečakane len necelé 4 mesiace po svojej sedemdesiatke a svoj večný sen sníva na Novom cintoríne v Trnave. Škoda, že s touto

výraznou osobnosťou trnavského horolezectva a turistiky odišli do nenávratna aj rozličné autentické a humorné historky z horských túr, ktorých mal ako výborný rozprávač vždy naporúdzí celú kopu a ktoré, žiaľ, nestačil dať na papier. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Prehliadka domáceho i severského umenia, a k tomu Koniarek na výlete

Galéria Jána Koniarka ponúka v týchto týždňoch dva projekty súčasného výtvarného umenia, ktoré zaujali aj mnohých záujemcov z rôznych kútov Slovenska. V Koppelovej vile predstavujú výtvarníkov, ktorí sú na tepe dňa nielen technikou, ale i kritikou konzumného sveta. V Centre súčasného umenia – v synagóge pre zmenu severských autorov v rôznych, až mystických súvislostiach. A počas rekonštrukcie prístavby Koppelovej vily sa časť stálej expozície Jána Koniarka predstaví na troch miestach na Slovensku.

Výstava Čierny kvet dvojice Michal Černušák a Marek Kvetan akoby bola prepojením diel oboch autorov. Prvý je maliar a druhý tvorca trojrozmerných objektov. Každý síce pracuje samostatne, ale ich tvorba má svoje styčné body. Politici, kozmonauti, developeri, hýriace plážové party či rútiaci sa americký sen. Aj to v rozmerných scénach najčastejšie technikou akrylu predstavuje Michal Černušák. „Obrazy sú veľkoformátovou maľbou. Využívam všetky súčasne dostupné maliarske prostriedky, ktoré môžem kombinovať. Je to akýsi systém barokovej maľby spojený s absolútne novými technológiami maľby. A pokiaľ ide o obsah, každý obraz má príbeh. Aj keď robím v cykloch, každý je zároveň solitérom. Mnohé sú neraz absurdnými výjavmi na spomínané témy. Venujem sa témam pádu bánk v Amerike i životu developerov ovládajúcich svet. Ďalšou kapitolou na výstave sú tzv. hračkárske obrazy. V nich sme v podstate my akýmisi hračkami v rukách vyššej moci alebo v moci manipulátorov,“ hovorí Michal Černušák.

Marek Kvetan, ktorý s Michalom vystavuje, je skôr introvert. Predstavuje rôzne trojrozmerné, no veľkosťou malé realizácie, absurdné situácie i objekty. „Je to akési stíšenie, prežívanie gesta. Prezentujem odliatky ruky, ktoré potom nechávam hrdzaviť, kryštalizovať. A ukazujem tu aj vlastný relikvár. Je to CT sken ruky, teda odstránená svalová hmota a tento sken je vytlačovaný na 3D tlačiarňami a prekamiňovaným,“ hovorí Marek Kvetan.

Výstava je kurátorským projektom Vladimíra Beskida a ako sám pripomenul, je to ukážka typického súčasného výtvarného umenia a autorov, okrem iného, spája aj región nášho kraja. „Je to druhé stretnutie, pred dvomi rokmi sme robili podobné prepojenie týchto autorov v jednej galérii v Banskej Štiavnici. Zaujalo ma, že obaja iným spôsobom riešia podobné témy. Každý v inom médiu. Michal je rodený maliar a Marek sa posunul z intermediálneho sveta k 3D realizáciám. Dôležité je to, že majú spoločnú platformu. Prinašajú aktuálny výtvarný jazyk a reflektujú súčasnosť. Aj preto sme nazvali výstavu Čierny kvet. Nielen ako slovnú hračku z mien autorov, ale aj ako naznačenie obsahu výstavy. Na jednej strane niečo, čo prekvitá a rozvíja sa, teda ten náš kapitalizmus, a na strane druhej jeho tienisté stránky, teda jeho krízová pozícia. Akoby si obaja túto situáciu osvetľovali z boku. Michal akoby z nadhľadu ukazuje vysoký svet zbohatlíkov. Marek ide zdola, z intímneho sveta presakujúceho až do obývačiek. Je to niečo podobné, len povedané inak, cez niečo drobné, teda fragmenty vykrivených, vyklbených, odrezaných rúk, ktoré sú navyše hrdzavé až po jeho zrkadlový autoportrét, ktorý je predstavením akéhosi vzdoru voči nomenklatúre,“ hovorí Vladmír Beskid. Výstava Čierny kvet potrvá v Koppelovej vile do 15. marca. Synagóga – Centrum súčasného umenia ponúka pohľad o sveta severských autorov. Entrotopia je medzinárodný umelecký výmenný

Pie Männikkö azda najviac zaujala ústrednou inštaláciou v celej spodnej časti synagógy predstavujúcou akúsi loď na mori

projekt medzi Helsinskou asociáciou umelcov a trnavským občianskym združením Publikum.sk. Číslo 2.0 označuje poradie výstavy projektu, ktorý sa začal v Helsinkách a v auguste minulého roka predstavil tvorbu šestice súčasných slovenských umelcov. Kurátorka Dominika Chrzanová spolupracovala na oboch verziách projektu – slovenského v Helsinkách a fínskeho u nás v Trnave. „Najprv som si urobila prehľad o tamojších súčasných výtvarníkoch a potom sme hľadali isté spoločné črty. Tak vznikol výber piatich fínskych autorov: Laury Beloff, Teemu Korpela, Pie Männikkö, Marie Mäkiö, Villea Mälikoskela a Jukka Virkuna. S fínskym kolegom sme mali predstavu, ktorá bola v hľadaní istých spoločných črt, aby výpoveď bola spoločná,“ hovorí Dominika Chrzanová.

Azda najviac zaujala ústredná inštalácia v celej spodnej časti synagógy predstavujúca akúsi loď na mori. Tento efekt je pre návštevníka ešte intenzívnejší pri pohľade z hornej časti. Pie Männikkö pracuje so záchrannými termofóliami a dojem podporuje ventilátormi. Tým, že je materiál ľahký, vzniká akési vlnenie. „Takýto dojem chcela dosiahnuť aj samotná autorka. Na prvý pohľad sa zdá, že bola táto inštalácia pripravená priamo do synagógy. Aj keď niektoré diela boli vystavené už inde, ak sa to dalo, komunikovali sme s autormi, aby využili možnosť génia loci synagógy a tohto priestoru,“ hovorí kurátorka. „Na poschodí sú menšie inštalácie, kde sa predstavujú ďalší z autorov. Dve zvukovo-optické inštalácie, projekcia akéhosi bioartu, teda molekúl a chemikálií a ich reakcií seba navzájom. Zároveň tam nájdeme maľby a objekt koľajníc. Špecifický je bioart i hapticko-zvuková inštalácia, pretože o takom niečom som na Slovensku

ešte ani nepočula.“ hovorí kurátorka výstavy, ktorá v Synagóge – Centre súčasného umenia GJK potrvá do 22. marca. V súčasnosti sa v novom krídle Koppelovej vily pripravuje úprava a obnovenie priestorov stálej expozície sochára Jána Koniarka. To bolo príležitosťou, aby sa aspoň časť expozície predstavila mimo regiónu. Výber diela sochára Jána Koniarka predstavujú v Žitno-ostrovskom múzeu v Dunajskej Strede. Potom bude výstava pokračovať v Múzeu Vojtecha Löfflera v Košiciach a napokon v Oravskej galérii v Dolnom Kubíne. „Ján Koniarek je známy vo vedomí verejnosti. Aj keď mnohí poznajú sochy a realizácie, nemajú tušenie, kto Ján Koniarek bol a že je autorom práve týchto diel. Myslím, že sa mu nedostalo takej reflexie zo strany odbornej verejnosti, akú by si bol zaslúžil. Táto putovná výstava je reprezentatívnym výberom z diela sochára. Nie všetko sa však dalo preniesť. Disponujeme

obrovskými bronzmi, takže by boli ťažké na transport. Preto sme sa zamerali na komornú tvorbu autora, kde je čitateľný jeho rukopis, ktorým poznamenal aj modernú sochársku tvorbu na Slovensku. Takže je to výber diel z realizácií v priestore i modely, ktoré boli pripravené do verejných súťaží. Výstava je doplnená o autentické dokumenty i fotografie. Pre niektorých návštevníkov budú zaujímavé fragmenty, ktoré postupne pribudli do fondu v 80. a 90. rokoch, keďže vieme, že mnohé plastiky autorovi v ateliéri zavádzali, tak ich jednoducho likvidoval. No niečo sa zachovalo,“ hovorí kurátor výstavy Filip Krutek. Rekonštrukcia nového krídla Koppelovej vily bude ukončená 15. marca 2020 a expozícia Sochár Ján Koniarek bude reinštalovaná až od roku 2021. Dovtedy si v tomto priestore budeme môcť pozrieť aj niekoľko ďalších zaujímavých výstav. Ale o nich až nabadúce. ■

(sš)

Trnavskú hudobnú jar otvorí unikátny koncert českého súboru Plaisirs de Musique

Už po 52-krát sa v našom meste bude konať festival klasickej hudby Trnavská hudobná jar. Toto podujatie patrí k najstarším svojho druhu v Trnave a zaznie na ňom postupne päť koncertov s rôznym hráčskym obsadením v adekvátnych koncertných a chrámových

Otvárací koncert festivalu bude patriť vynikajúcemu súboru starej hudby z Českej republiky Plaisirs de Musique, ktorý s charizmatickou speváčkou Eliškou Tesařovou (na fotografii) uvedie program s názvom Misterios del Amor. Ide o hudobný odkaz sefardských (španielskych) Židov, ako aj iné piesne z obdobia španielskej renesancie. Sólistku budú na dobových hudobných nástrojoch sprevádzať Ján Čižmár (lutna, gitara, theorba), Marian Friedl (kontrabas) a Marta Kratochvílová (traverso). Súbor Plaisirs de Musique bol založený v roku 2013 a špecializuje

sa na autentickú interpretáciu hudby starších štýlových období. Členmi súboru sú poprední európski profesionálni hudobníci hrajúci na dobové nástroje, ale aj speváci, herci a tanečníci. Umeleckým vedúcim telesa je Ján Čižmár. Súbor spolupracuje aj s odborníkmi z oblasti historického tanca a divadla. Táto unikátna hudba zaznie v nedeľu 5. apríla o 19.00 h v priestore priam pre ňu určenom – vo veľkej Synagóge – Centre súčasného umenia, ktorá je súčasťou Galérie Jána Koniarka. Kompletný program Trnavskej hudobnej jari prinesieme v aprílovom vydaní.

Festival Trnavská hudobná jar organizujú Mesto Trnava a Bachova spoločnosť na Slovensku. Festival z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. Otvárací koncert sa koná aj s finančnou podporou Ministerstva kultúry Českej republiky. ■

Adrián Kobetič, fotografie zo slávnosti oslobodenia v Trnave, zdroj: zbierkový fond Zsl. múzea

75. výročie oslobodenia Trnavy si prvý raz pripomenieme rekonštrukciou bojov

Veľká noc v roku 1945 nebola pre Trnavčanov iba tradičnou oslavou kresťanského sviatku Ukrižovania a Zmŕtvychvstania Ježiša Krista. Veľkonočná nedeľa 1. apríla 1945 bola zároveň veľkým dňom, keď v meste vstala z mŕtvych sloboda, ktorú obyvateľom Trnavy a stoviek ďalších miest vzali nemeckí okupanti. Bol to deň, keď hrôzy 2. svetovej vojny opustili naše mesto. Pamiatku vojakov, ktorí padli pri oslobodzovaní Trnavy, si každoročne pripomíname pietnou slávnosťou. Tohtoročné oslavy však budú po prvý raz obohatené rekonštrukciou bojov v historickom centre mesta.

Hoci koncom marca 1945 už takmer nik neveril vo víťazstvo nacistického Nemecka, k slobode zostávala ešte strastiplná cesta. Veď ešte týždeň predtým na Kvetnú nedeľu 25. marca na manifestácii v Trnave rečnil aj minister vnútra Alexander Mach o dôležitosti odporu voči „nepriateľom“ štátu. Navzdory tomuto a podobným krokom podniknutým štátnymi orgánmi proti podpore osloboditeľov, sa nezávislosť Slovenska nezadržateľne blížila. Prichádzala spolu s 2. a 3. ukrajinským frontom, ktoré sa stále viac a viac zahŕýzali do okupovaného územia. K rozhodujúcim krokom patrila tzv. brniansko-bratislavská operácia, ktorá sa začala práve na Veľkú noc roku 1945.

V nedeľu 1. apríla v ranných hodinách sa k Trnave priblížila jednotka podriadená 2. ukrajinskému frontu, 1. gardistická jazdecko-mechanizovaná skupina pod velením armádneho generála Issu Alexandroviča Plijeva. Jeho vojská sa dostali do blízkosti Trnavy medzi desiatou a dvanástou hodinou doobeda. Onedlho na to sa vojská Červenej armády rozhodli pre postup do mesta. Vypukol krátky, no o to intenzívnejší boj. Už po chvíli začali prevažne jazdecké oddiely kozákov 1. skupiny generála Plijeva, podporené ťažkými mechanizmami krasnoarmejcov, vytláčať Nemcov z ich stanovíšť. Akoby zázrakom, no najmä vďaka premyslenej stratégii, bola väčšina bojov vedená mimo obytných centier, vďaka čomu neprišiel o život žiadny civilista. Aj materiálne straty boli minimálne, Trnava utrpela omnoho menej škôd ako iné mestá. Obeťou za oslobo-

denie však boli straty na životoch vojakov. Len na strane Červenej armády to bolo dovedna 119 vojakov, zabitých pri útokoch na nemecké pozície. Bojovníkov na druhý deň pochovali na trnavskom cintoríne. V Trnave sa však boje neskončili.

V nasledujúcich dňoch boli oslobodené ďalšie mestá ako Sereď, Hlohovec či Dunajská Streda, 4. apríla bol v krvavých bojoch oslobodený napríklad Liptovský Mikuláš, a tiež Bratislava. Na oboch stranách ostali tisíce mŕtvych.

Rekonštrukciu bojov v historickom centre Trnavy pripravili Trnavský samosprávny kraj a Mesto Trnava spolu s Klubom vojenskej histórie Trnavská posádka. V sobotu 4. apríla od 9.30 h si na Námestí svätého Mikuláša a v záhradách Západoslovenského múzea rozloží tábory niekoľko jednotiek, z oboch strán bojujúcich v najväčšom vojenskom konflikte dejín. Budú ich tvoriť nadšenci zo spolkov vojenskej histórie zo Slovenska, Čiech a Poľska. V priebehu dňa ich bude možné stretnúť v meste, v uniformách či v civile, pri bežných

obchádzkach alebo v ozbrojených konfliktoch. Sprevádzaní budú technikou, ktorá v 2. svetovej vojne zohrávala významnú úlohu. Nadšenci vojenskej histórie pre verejnosť pripravili aj niekoľko interaktívnych prednášok, prístupných záujemcom zdarma v jednotlivých táboroch. O 11.15 h a 12.30 h to bude prezentácia poľnej ošetrovne Červenej armády v záhradách Západoslovenského múzea. Na Námestí svätého Mikuláša o 13.00 a 14.00 h predstavia táboraie jednotky svoje rovnošaty a vojenskú techniku. Vrcholom podujatia

bude o 14.30 h rekonštrukcia bojov na Námestí sv. Mikuláša, ktorou účastníci zinscenujú oslobodenie Trnavy a priblížia súčasným Trnavčanom i návštevníkom mesta udalosti spred sedemdesiatich piatich rokov. Súčasťou osláv bude aj zádušná svätá omša za padlých vojakov o 10.00 h v Bazilike sv. Mikuláša.

Organizátori podujatím prízvukujú dôležitosť pripomínania udalostí 2. svetovej vojny, lebo jej ideologické korene, ktoré pripravili o život milióny ľudí, sú živou hrozbou aj v súčasnosti. ■

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Objavte atmosféru klasickej študovne v tichu knižnice Západoslovenského múzea

Ak si v Trnave chcete požičať knihu, najčastejšie navštívite knižnicu Juraja Fándlyho. Odborníci a študenti univerzít využívajú aj univerzitné knižnice so špeciálne budovaným fondom. No v Trnave je už osemnásť rokov otvorená aj špeciálna odborná knižnica Západoslovenského múzea, určená na prezenčné štúdium. Knihy sa z nej nedajú požičať domov, ale záujemca o štúdium môže prísť a pokojne študovať v tichu študovne.

Jej dejiny sa začali písať v roku 1955, keď bola vytvorená ako príručná knižnica výlučne pre študijné potreby pracovníkov novovzniknutého múzea v roku 1954. Od roku 2002 je sprístupnená verejnosti, no iba na prezenčné štúdium v budove na Múzejnej ulici 2. Knižnica obsahuje 22 200 kníh, periodík a ďalších dokumentov z 20. – 21. storočia. Zamerané sú najmä na archeológiu, históriu, regionálne dejiny, etnológiu, dejiny umenia, muzikológiu, muzeológiu, prírodné vedy a knižnú kultúru. Okrem tlačí, ktoré vydalo Západoslovenské múzeum počas svojej existencie, sa v nej nachádzajú aj publikácie s tematikou Trnavy a regionálnych dejín, monografie miest a obcí Trnavského samosprávneho kraja, najmä obcí v trnavskom okrese. Na regáloch v študovni môžeme nájsť aj mnoho starších známych encyklopédií a lexikónov, napr. viacväzkové diela: Ottův slovník naučný, Masarykův slovník naučný, Československá vlastivěda, Slovenská vlastiveda, maďarské

diela, napr. Magyar Jogi Lexikon, Magyar Néprajzi Lexikon, Magyar Életrajzi Lexikon, známe genealogické dielo o šľachtických rodoch Nagy, Iván: Magyarország czaládai... a mnohé ďalšie.

Z periodík sú v knižnici napríklad staršie i súčasné ročníky časopisov ARS, Historická revue, Historický časopis, Múzeum, Pamiatky a múzea, Remeslo umenie dizajn, Slovenský národopis, Monument revue, takmer úplné ročníky Vlastivedného časopisu, periodík Historické štúdie, Pamiatky a príroda, Slovenská archeológia, Archeologia historica, Archeologické rozhledy, Památky archeologické, Časopis muzeálnej slovenskej spoločnosti, Kultúra a život Trnavy, Slovenská archivistika, Archivní časopis, Slovenské pohľady, Umění a řemesla, Vojenská história a mnohé ďalšie.

V dobe internetu sme si zvykli pracovať s online informáciami, ktoré však môžu byť nepresné, nespoľahlivé a neoverené. Pri odbornom štúdiu sa stále pozeráme

do knižných zdrojov – starších i tých v súčasnosti vydávaných, hľadáme informácie v zborníkoch, časopisoch. Študovňa knižnice Západoslovenského múzea je možno správnym miestom na návrat k starej známej voni tlačí na pokojnom a tichom mieste, ideálnom na štúdium. V marci – mesiaci knihy vás pozývame objaviť malý kúsok starej atmosféry klasickej študovne v budove na Múzejnej ulici 2, oproti bočnému vchodu do múzea. Všeobecné informácie: knižničný poriadok a ďalšie záväzné dokumenty v plnom znení sú k dispozícii v študovni. Študovňa je otvorená pre verejnosť v pondelok až piatok v čase od 10.00 do 12.00 h a od 13.00 do 15.00 h. Knižovníčka Viera Ohrablová rada poradí, svoju návštevu si môžete dohodnúť na tel. č. 0902 611 327. Informácie o knižnici sú na webovej stránke múzea www.zsmuzeum.sk a aktuálne informácie budú priebežne zverejňované aj na FB stránke múzea. E-mailový kontakt knižnice je zsm@mail.t-com.sk. ■

Martin Jurčo, foto: archív ZUŠ

Okrem súťaže vzdajú poctu skladateľovi a tiež autorovi husľovej školy

Populárnym hudobným podujatím na celom Slovensku nielen medzi žiakmi, ale aj pedagógmi základných umeleckých škôl je už roky detská interpretačná súťaž v sólovej hre na husliach, klavíri a v komornej hre Schneiderova Trnava. Niekoľko stoviek súťažiacich, ich pedagógov, porotcov i kamarátov privíta v Trnave naša Základná umelecká škola M. Schneidera-Trnavského už v marci na jubilejnom 20. ročníku tohto podujatia. Aj preto bude mať súťaž trocha slávnostnejší charakter.

Ako nás informoval riaditeľ ZUŠ Gabriel Kalapoš, od roku 2001 sa súťaž každoročne uskutočňuje po dva dni. Prvý deň súťažia mladí klaviristi, v nepárny rok sa súťaž v sólovej hre a v páry rok v štvoručnej hre na klavíri. „V druhý deň súťažia huslisti v sólovej hre a od roku 2003 aj v komornej hre sláčikových nástrojov a v komornej hre sláčikových nástrojov s klavírom. Členom žiadneho komorného zoskupenia nesmie byť dospelý,“ hovorí riaditeľ ZUŠ. Každá súťaž má niekoľko vekových kategórií, čo pri desiatkach účastníkov v každej z nich poriadne rozozvučí naše mesto. Súťažiť sa bude nielen v troch sálach školy, ale aj v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika a v sále kultúrneho centra Malý Berlín. „Klaviristi v sólovej hre majú povinnú skladbu z 20. alebo 21. storočia a ďalšie skladby z ľubovoľného obdobia. Huslisti musia hrať dielo z obdobia baroka a ďalšie dielo z iného obdobia. V súťaži komornej hry nie je vzhľadom na rôzne zoskupenia povinný repertoár. V štvoručnej hre je povinné dielo z 20. a 21. storočia a z romantizmu,“ hovorí Gabriel Kalapoš a pripomína, že vstup na všetky súťažné vystúpenia je pre verejnosť voľný.

Pravidelne sa podujatia zúčastňujú hráči z niekoľkých desiatok základných umeleckých škôl z celého Slovenska. Tohtoročná štatistika prihlásených hovorí napríklad o 123 klaviristoch z 23 škôl, s ktorými príde 46 pedagógov. V druhý deň podujatia súťaží 89 sólistov v hre na husliach a 37 členov v 17 komorných zoskupeniach. Prícestuje 79 pedagógov huslistov a klavírných korepítorov. V odborných

porotách bude 24 členov stredných a vysokých umeleckých škôl z celého Slovenska. Pravidelne prichádzajú napríklad Peter Čerman, Dana Hajóssy, ktorých poznáme z bratislavského Konzervatória, tiež naši rodáci Zuzana Suchanová a Peter Minárik, z Banskej Bystrice je pravidelným účastníkom Štefan Sedlický. Pravidelným porotcom je i huslista Dalibor Karvay z Viedne, aj keď jeho účasť je vždy limitovaná bohatým koncertným programom. Odborným garantom súťaže je rodák z Dubovian, odchovanec trnavskej ZUŠ, pedagóg, dlhoročný zástupca riaditeľa bratislavského konzervatória a hudobný skladateľ Stanislav Hochel. „Súťaž má veľa významov, no najmä učí žiakov akejsi sebadisciplíne. Robiť hudbu totiž neznamená len naštudovať si dielo, ale sa aj pripraviť na výstup. Dieťa musí mať veľa sebadisciplíny, vytrvalosť i skromnosť, potom môže plody práce prevzaté od pedagóga prezentovať verejnosti. Najčastejšie študujú na týchto ško-

lách deti hudobníkov, no nie je to pravidlom. Človek si už v mladom veku musí premyslieť, či má zmysel to, čo robí. Ak je to z donútenia rodičov, nemá to význam. Napríklad, ja som si to uvedomil niekedy v jedenástich rokoch. V tejto oblasti sa nič nedá odšvindovať. Žiaľ, dnes sa klasická hudba ocitla prakticky až na okraji záujmu spoločnosti. Som preto veľmi rád, že sú stále aktívne deti, ktoré chcú nielen hrať, ale sa aj takejto súťaže zúčastňovať,“ hovorí porotca Stanislav Hochel. Pripomeňme, že je aj autorom slávnostných fanfár, ktorými sa po oba dni začína súťaž. Súčasťou podujatia bude aj odhalenie busty Mikulášovi Schneiderovi-Trnavskému v priestoroch ZUŠ a tiež uvedenie nového vydania Husľovej školy významného husľového pedagóga Viliama Kořínka (1915 – 2006). Ďalšími sprievodnými akciami pre účastníkov stretnutia bude návšteva Domu M. Schneidera-Trnavského a vstup na mestskú vežu. ■

PhDr. *Lubica Malá*, foto: *Zuzana Mlatecová*

Smrť v prvý deň mieru: Spomienky Trnavčanov na vojnu votkané do príbehu .....

Prezentácia najnovšej knihy Trnavčanky Margity Kánikovej Smrť v prvý deň mieru sa uskutočnila 30. januára v Knižnici Juraja Fándlyho. Autorka celú svoju doterajšiu tvorbu viaže na Trnavu a osobnosti s ňou spojené. Knihu vydalo vydavateľstvo Tripsoft Trnava s finančnou podporou Literárneho fondu

Autorka v nej zaznamenáva dopad krutostí druhej svetovej vojny na obyvateľov Trnavy. S faktografickou presnosťou opisuje spomienky skutočných ľudí, ktorí vypovedajú o prežitých udalostiach, vkladá ich do príbehov a súvislostí v reálnom prostredí. Výsledkom je pútavý a zároveň poučný príbeh, v ktorom stretávame množstvo známych postáv zasadených do kultúrno-spoločenského života mesta. Ukážky z knihy umelecky stvár-

nila herečka Daniela Gudabová, podujatie v rámci cyklu Trnavské kontexty moderoval riaditeľ Knižnice Juraja Fándlyho Pavol Tomašovič.

Margita Kániková v oblasti kultúry pôsobí už niekoľko desiatok rokov. Jej články sme si mohli prečítať v mesačníku Život a kultúra Trnavy, Smene na nedeľu, Literárnom týždenníku, po Novembri 89 krátko pracovala v novinách Trnavské listy a neskôr, až do jeho zániku, v Hlase ľudu. Je autorkou viacerých kníh – V znamení púpavy, Trnavské impresie, Život na troskách nádeje, Z oblakov na tvrdú zem, O piatej u Thalmeinerja, Bažova modlitebná knižka a Zabudni na Paríž. Margita Kániková získala za svoju celoživotnú literárnu činnosť viacero ocenení. Na prezentácii svojej knižnej novinky v Knižni-

ci Juraja Fándlyho však získala najvyššie ocenenie – záujem a uznanie čitateľov. ■

(red)

Trnavský umelecký klub pozýva milovníkov umenia na výtvarné kurzy a prednášky .....

Vďaka Participatívneho rozpočtu pre Trnavu a podpore Trnavčanov ktorí odovzdali svoj hlas projektu Združenia umelcov BonArt, začína svoju činnosť Trnavský umelecký klub. Prvé stretnutie, na ktorom budú vítaní kreatívni dospelí ľudia aj aktívni seniori, ktorí hľadajú vhodné formy sebarealizácie, sa uskutoční už v stredu 4. marca na trnavskej radnici v budove S1.

Projekt ponúka záujemcom prednášky a kurzy výtvarných techník, fotografie a tvorby videí. Každú stredu bude čas od 10.00 do 12:00 h patriť kurzu akvarelovej maľby pod vedením skvelej akvarelky, grafičky a ilustrátorky Oksany Lukomskej. Čas od 13.00 do 15.00 h je vyhradený fotografii a grafike, lektorom kurzu bude aj v tomto prípade jeden z najpovolanejších, umelecký fotograf Peter Babka. A tí, ktorých láka tvorba videí, môžu navštevovať kurz Michala Lipovského pre začiatočníkov,

ktorý sa začne o 15.00 h. TUK týmto spôsobom chce nadviazať na históriu a tradíciu neprofesionálneho výtvarníctva v Trnave v minulom storočí pod vedením trnavských profesionálov prof. Pavla Lukachicha, sochára Jozefa Jurču, maliarky Edity Ambušovej a ďalších. „Nová kultúrna a umelecká iniciatíva nášho Združenia umelcov BonArt má ambíciu otvoriť cestu dospelým aj starším Trnavčanom k väčšej angažovanosti a spolupráci. Budeme sa snažiť o to, aby mohli prežívať čas

na stretnutiach Trnavského umeleckého klubu v radostnej tvorbe, ktorá otvára priestor prijemnej komunikácii a duchovnému obohateniu. S potešením privítame všetkých milovníkov umeleckého prejavu,“ pozýva budúcich členov klubu Oksana Lukomska. Ďalšie marcové stretnutia Trnavského umeleckého klubu sa uskutočnia v stredu 11., 18., a 25. marca. Vstup je zdarma, prednášky a kurzy sú hradené z prostriedkov Participatívneho rozpočtu pre Trnavu. ■

Miroslava K. Valová, foto: Robert Tappert

Strniskov Les v Trnave po päťdesiatich rokoch .....

Divadlo Jána Palárika uviedlo 7. februára 2020 komédiu Les Alexandra Nikolajeviča Ostrovského ako svoju 270. premiéru v 46. divadelnej sezóne. Preklad a réžia: Vladimír Strnisko; dramaturgia: Lucia Mihálová, scéna a kostýmy: Juraj Fábry. Obsadenie: Tibor Vokoun, Petra Blesáková, Braňo Mosný, Tatiana Kulíšková, Ingrid Timková a.h., Martin Križan, Miroslav Beňuš, Vladimír Jedľovský, Martin Kochan, Tomáš Vravník, Michal Jánoš.

Alexander Nikolajevič Ostrovský (1823 – 1889) patrí k zakladateľom ruskej dramatickej spisby, bol prvým ruským profesionálnym dramatikom, ktorého hry sa hrajú dodnes (najmä Búrka, 1860). Vo svojej tvorbe realisticky zobrazoval, a tým aj kritizoval hlavné neudhy svojej doby, zhýralú strednú vrstvu ruskej spoločnosti. Aj dej hry Les (vznikla v roku 1871) divákov zavedie na schudobné vidiecke panstvo ovdovenej statkáčky Gurmyžskej, ktorú hrá hosťujúca Ingrid Timková. Na svoje vek je však Gurmyžská ešte čiperná a netají sa záujmom o mužov, čo ju robí príťažlivou pre rôznych podvodníkov, ktorých interesujú hlavne jej peniaze. Aby sa dostala k mladému šľachticovi Bulanovovi, chce za neho vydať svoju neter. Tá ľúbi iného, lenže k svadbe potrebuje veno. Peniaze naň môžu prísť z predaja lesa... Gurmyžská je však zároveň aj „prífbuzná“. Svojho synovca, údajne vojaka, 15 rokov nevidela, ale vie, že sa s ním bude musieť podeliť o svoje „stenčené“ dedičstvo. Aby sa naplnila zápletká, neznámy synovec sa naozaj objaví, ale vysvitne, že je to potulný herec, a nie dôstojník, takže sa všetko nakoniec „prekvapivo“ vyrieši k spokojnosti všetkých... Priznajme, že komédia Les prináša na javisku dnes už trochu zvláštne reálie, ktoré spolu s predajom lesa bohatému sedliakovi, ale predsa len „mužíkovi“ (keď vznikla táto hra, bolo len pár rokov zrušené nevoľníctvo, a dovtedy ruská šľachta veru rada rozhodovala o živote aj smrti svojich poddaných), odhalením synovca – potulného herca ako niečoho „hrozného“ a smiechu nad poľutovaniahod-

nou Gurmyžskou evokujú nielen „klasiku“, ale aj „staremilstvo“. Výborné herecké výkony Timkovej, Kulíškovej, Vravníka, Jánoša a Vokouna nezachránia trochu potuchnutú tému „širokej ruskej duše“ v komediálnom žánri, ktorá možno viac osloví tých „skôr narodených“. Ukázalo sa to už na verejnej generálke, kde hra zožala veľký úspech. Klasická kulisová scéna evokuje stratený/strácajúci sa luxus, kostýmy lavírujú medzi bezduchou nablýskanosťou a špinavou chudobou, aby vystihli spoločenské postavenie aj charakteru jednotlivých postáv. Predstavenie stojí a padá na interpretácii množstva textu a zaujme hlavne tých, ktorí majú radi v divadle klasiku, kvalitnú hereckú prácu so slovom. Zaujímavý je však kontext vzniku tohto diela na javisku DJP. Vladimír Strnisko, významný slovenský režisér, dramaturg a pedagóg, ktorý v posledných rokoch pôsobil aj

v Českej republike, sa k tomuto textu vrátil po takmer päťdesiatich rokoch. Komédia Les v jeho réžii bola posledná premiéra Divadla na Korze (v roku 1971), ktoré vzniklo v roku 1968 a po troch rokoch ho počas normalizácie zatvorili. Strnisko pristúpil k textu, ktorý sám preložil, holisticky, v tom duchu, v akom bol napísaný, bez snahy o aktualizáciu, hoci by nemusela byť márna. Veď témy „zlatokopectva“, lakomstva a predsudkov sú aj dnes aktuálne a jednotlivé charakterky by možno pôsobili živšie a komickejšie, keby sa s nimi dalo viac stotožniť. Uvedenie hry Les v DJP po minulej premiére hry Temperamenty je akoby návratom ku klasickej divadelnej spisbe a zároveň aj pokusom oslovit zo širokého spektra možných recipientov jasne vymedzenú skupinu divákov. Uvidíme, kam sa táto ponuka divadla bude rozširovať v budúcnosti, a či si v nej nájde každý niečo pre seba. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Viera Pavlíková: V trnavskom divadle sme vtedy boli ako jedna veľká, súdržná rodina .....

Dagmar Podmaková v knihe *Divadlo v Trnave 1974 – 2006 Ako sa hľadalo* ju charakterizuje ako krehkú herečku, pomensej postavy s množstvom vnútornej sily. Je skromná, nepresadzuje sa navonok, ale potichu a postupne. Má zmysel pre skratku a jemné groteskné zveličenie. S gestom a prudším pohybom narába opatrne, podobne s mimickými prostriedkami. Jej prednosťou je práca s hlasom, melodičkou, intonáciou a schopnosť významového posunu členením vety smerom k ironii a miernej karikatúre. Kto si pamätá jej postavy na trnavskom javisku, vie, že hovoríme o herečke Viere Pavlíkovej (nar. 22. októbra 1943 v Krupine).

Členkou trnavského divadla bola od augusta roku 1977 až do konca januára v roku 2008. Bývala v Bratislave a do Trnavy dochádzala. Napokon pred dvanástimi rokmi divadelné dosky opustila a odišla nielen z divadla, ale aj zo Slovenska do Prahy. Svet herectva však neopustila. Aj tam je aktívna, dokonca, akoby chcela dobehnúť zameškané, sa najčastejšie objavuje v drobných úlohách starších dám v televíznych seriáloch či filmoch. Spomeňme seriály Doktor Martin, Strážmajster Topinka, Polície Modrava, Specialisté, alebo filmy Po strništi bos či Sedmero krkavců.

■ V akom prostredí ste vyrastali?

– Rodičia nemali umelecké povolania. Asi ma ovplyvnilo najviac, keď sme sa v mojom detstve presťahovali na dedinu. Boli tam hneď dva ochotnícke súbory. V Betliari i v Rožňave. Navyše, v škole ma bavil slovenský jazyk, recitovala som, matematika

mi veľmi nešla. Zaujímavé je, že neskôr, už z divadla, sme do môjho rodného kraja ani nechodili hrať. Neraz som na to myslela. S trnavským divadlom sme pokrývali západné Slovensko, chodili sme do Zvolena a hlavnou trasou smer Rožňava alebo Košice. Takže som sa s naším trnavským divadlom neskôr ani do svojho rodného kraja nedostala.

■ Pokračovali ste na vysokej škole múzických umení. Bolo to len tak-tak, že vás prijali, pretože ste čakali na prijatie až do septembra.

– Skúšky na VŠMU som urobila. Ale v tom čase bolo málo prijatých chlapcov. Na jedno dievča museli byť prijatí dvaja chlapci. Robila som prijímačky na jar, a ešte boli dodatočné v lete. Keďže bolo málo chlapcov, museli sme čakať do konca leta, či nás môžu prijať. Napokon nás zobrali – dve študentky – dodatočne. Študovala som teda herectvo a v mojom školskom ročníku boli napríklad Miško Dočolomanský,

Juraj Slezáček a ďalší. Bola som v poslednom ročníku Andreja Bagara. Bol to veľmi dobrý a veľkorysý pedagóg. Navyše, pre kultúru a divadlá veľmi veľa vybavil aj silou svojej osobnosti.

■ Po skončení vysokej školy ste neboli v stálom angažmáne?

– Zostala som kvázi na voľnej nohe. Každý zo študentov šiel svojou cestou, väčšina z nás už spolupracovala s nejakými divadlami. Lenže ja som bola v tomto výnimka. Mala som vtedy už vážnu známosť, takže som zostala doma. Bolo to v Bratislave, mala som manžela výtvarníka, bola som ženou v domácnosti, a to ma celkom uspokojovalo. Počas školy som hrala v pekných inscenáciách, i v rozprávkach. Bolo to ešte v čase živého vysielania televízie. Vtedy som hrala v rozprávke O dvanástich mesiačikoch. Bola som aktívna, mala som zárobky. Robila som v niektorých inscenáciách Ernesta Stredňanského, neskôr aj Vida Horňáka. Vtedy sa veľmi

nakrúcalo, robili sa televízne pondelky s klasickými inscenáciami. A títo páni vedeli, že som doma, tak ma oslovovali. Ernest Stredňanský napokon po okupácii emigroval. No prišli ďalšie projekty. Napríklad, vtedy začínal Malý televízny kolotoč, v skratke Ma-tel-ko s televíznym Drobčekom. A ja som bola jeho prvou partnerkou. Oveľa neskôr prišli ďalší jeho sprievodcovia ako Darina Chmúrová, Michal Dočolomanský i Ľubo Gregor či Vlado Durdík. Bola som vlastne akousi sprievodkyňou Matelka, keďže to bol vzdelávací cyklus – išlo o môj dialóg s ním v rôznych situáciách. Najprv sa nakrúcalo len v štúdiu, potom sme začali chodiť do rôznych prevádzok, do podnikov a vysvetľovali sme, ako sa čo vyrába alebo ako čo funguje. Spolupracovali sme aj s bábkohercami, režírovala Oľga Chodáková, dramaturg Ján Pitoňák, a sme vždy každú časť aj skúšali podľa scenára. Oľga Chodáková napokon z tohto projektu odišla a vtedy som skončila aj ja. Bolo to asi po dvoch rokoch, teda v období 1973 – 1975. S novými tvorcami prišli aj noví sprievodcovia Ma-tel-ka.

■ Prichádza rok 1977 a s ním aj vaša prvá sezóna v Divadle pre deti a mládež v Trnave.

- Prijal ma Ladislav Podmaka. A to som bola veľmi rada. Páčilo sa mi hrať najmä v rozprávkach pre deti. A v repertoári divadla boli aj takéto tituly. Dovtedy som nemala angažmán, ale v posledných rokoch predtým by som aj niečo prijala, lenže nikto mi nič neponúkol. Nebola som totiž typ výrečnej alebo progresívnej herečky. Mama mi vždy na to hovorila – keď sedíš jak ukropeček v koutku, tak nemôžeš dúfať, že ťa niekto niekam pozve (smiech). Takže som sa do divadla dostala aj s jej pomocou. Hovorila mi vždy: Hlavne nesediť doma. V podstate mi dovtedy bolo aj smutno za divadlom.

■ Divadlo vtedy bežalo naplno

už štvrtú sezónu. Takže repertoár tam bol rozbehnutý. Čo vám režiséri zverili, aké postavy do akých inscenácií?

- Hodila som sa im. V tom čase hneď dve herečky odchádzali na materskú dovolenku. Nabehla som do repertoára po Ľudke Swanovej. A tak som vhupla hneď do Malej Gardy, Budzogáňa, zbojníckeho kapitána. V podstate som chcela byť aj na tom javisku v úzadí. Aj herec musí mať správne sebavedomie, aby vedel, že ustojí postavu. Nikdy som nebola typ primabaleríny. Tešil ma kolektív a to, že som si vedela nájsť na javisku svoj priestor. Robila som stredné a menšie postavičky. Na hlavnú či vyslovene sólovú postavu som nikdy ani nemala povahu, rada som aj na javisku bola v kolektíve.

■ V našich končinách popri bratislavských divadlách boli najsilnejšie tie v Nitre, v Martine, v Zvolene, Prešove. Trnava bola v tom čase špecifická tým, že sa tu hrali aj mnohé inscenácie, ktoré z rôznych dôvodov nemohli byť uvádzané na bratislavských javiskách. A napríklad aj Radošínske naivné divadlo.

- Radošinci boli pravidelní hostia v našom divadle. Bolo to bokom od hlavného mesta, no nie tak ďaleko, že by si nás nenašli aj diváci z Bratislavy. Zaujímavosťou bolo, že prichádzali rôzne autor-ské projekty, na ktoré bola práve tu, v Trnave, dobrá konstelácia. Napríklad režisér Juraj Nvota a celá generácia absolventov VŠMU, ktorí vstúpili na divadelné dosky práve v Trnave po vzniku súboru v roku 1974.

■ Asi najslávnejšou inscenáciou, ktorú ste zažili, bol Charlie. Boli to také výjavy zo života Charlieho Chaplina. Napísala ju Mirka Čibenková a režíroval Juraj Nvota, hlavnú postavu hral Marián Zedníkovič. -V tých výjavoch som bola jednou z manželiek Charlieho, a spievala

som smutný song. Dodnes viem, že som bola smutná v tej postave. Bolo to krásne obdobie. Tým, že všetci spomínaní divadelníci spolupracovali pri tejto inscenácii, tak sa to aj veľmi dobre robilo. A to bolo na celom predstavení cítiť. Dokonca sme si zažili s touto hrou aj veľkú slávu na zájazde vo Francúzsku. Bolo to v divadle pre mladých na festivale, kde sme medzi 16 súbormi z celého sveta suverénne zvíťazili. Bolo to v júni v roku 1981. Dnes divadelníci považujú mnohé takéto zahraničné možnosti za niečo bežné, ale vtedy to bolo nevídané. Na besedách tam s divákmi komunikovala Mirka Čibenková, ktorá veľmi dobre vedela jazyk. My s Marošom sme sa naučili svoje repliky, ale komunikovať mimo toho sme nevedeli. Pamätám si, že sa tam k nám chovali veľmi milo a veľkoryso. Vtedy sme mali skutočne vykročené do sveta. Napokon sme mali možnosť ešte vycestovať do Dánska, kde sme s touto komornou hrou otvárali divadlo Musikhuset Aarhus a hrali sme pred 1 400 divákmi. No ďalšie zájazdy už neprišli, pretože nám to už nedovolili.

Zaujímavé je, aké kvantum inscenácií sa dnes pripravuje v divadlách, no väčšina z nich zapadne prachom. Ale stále sa nájdu diváci, čo si dodnes pamätajú svoj divadelný zážitok z toho obdobia, povedzme, práve z toho Charlieho.

■ Zažili ste slávnu generáciu hercov, v podstate jeden ročník divadelnej fakulty, ktorí zažiarili práve na trnavských doskách a potom sa postupne začali vytrácať do Bratislavy.

- Bolo to viac-menej logické, že odišli. Aj keď v Trnave vydržali relatívne dlho na to, aké bolo silné volanie bratislavských divadiel. Od Zuzky Kronerovej cez Anku Šiškovú, spomínaného Mariána Zedníkoviča až po Jara Filipa. Veľmi silné spomienky mám aj na veľmi známu insce-

náciu o tanečnom maratónu s názvom Kone sa strieľajú z polovice 80. rokov. Opäť ju pripravil tím Mirky Čibenkovej a Juraja Nvotu. A vtedy do Trnavy prišla hrať aj Zdena Studenková, ktorú v hlavnej postave dopĺňal Vlado Jedľovský. Výbornú hudbu tam vytvoril Jaro Filip. Publikum bolo vtedy s hercami na javisku, čo bolo veľmi nezvyklé. Ja som hrala paniu, ktorá vystupovala z hľadiska, že aj ona chce tancovať. Jednoducho, v divadle sme boli jedna veľká rodina a bolo tam cítiť súdržnosť.

■ **Trnavskí herci boli často oslovovaní do filmov a televíznych inscenácií. Na námety Petra Kováčika pripravil Juraj Jakubisko v kolibských ateliéroch televízny seriál Nevera po slovensky. Bolo to ešte na prelome 70. a 80. rokov.**

- Tam som robila konkurz na viacero postáv. Myslela som si, že ma napokon nevyberú ani na jednu. Napokon to vyšlo s takou troškou trafenou kaderničkou, mladou dárou, ktorá sa na dedinu dostane na inzerát. Mojm partnerom bol Milan Kiš z Divadla Andreja Bagara. Je to veľmi úspešný seriál a mnohí ho vďaka opakovaným uvedeniam veľmi dobre poznajú. Tým, že som bola predtým trinásť rokov na voľnej nohe, dosť som sa pohybovala najmä v televízii, televízne a kolibské produkcie ma poznali. Zrejme tak som sa aj dostala na konkurz. V roku 1982 sa mi narodila druhá dcéra, takže sa mi to trošku skomplikovalo. Musela som s ňou chodiť dokonca aj do divadla. Takže potom neskôr som v podstate hrala už len v divadle. Pamätám sa, že Jaro Filip bol vždy taký ochotný, že nás autom vozil z Bratislavy do Trnavy a späť. Väčšia časť súboru bola vtedy z Bratislavy, aj keď sme si Trnavu ako mesto obľúbili. Pripravovali sme aj pre mesto v Zrkadlovej sieňi mnohé akcie, neraz som tam aj recitovala.

■ **Trnavské divadlo bolo typické dvomi prístupmi – Blaha Uhlára a Juraja Nvotu, teda experimentátora a citlivého rozprávača. No popri nich tu boli aj ďalší tvorcovia.**

- Aj keď mi bola blízka línia Juraja Nvotu, prišla som ešte k Blahovi Uhlárovi. Tie jeho inscenácie boli často experimentálne, ale veľmi zaujímavé. Neraz som sa divila. Napríklad, v jednej hre sme mali na javisku len škatule a na sebe telocvičný úbor. Premýšľala som, ako to prijmu deti. Blahov intelekt bol veľmi rozsiahly a málo sa zapodieval divákovi ako takým. A už vtedy postupne smeroval k svojmu divadielku. Spomeniem aj Laca Kočana. Ten najlepšie pochopil hry pre deti. Režiroval ich, ale aj písal, a veľmi dobre rozumel hudbe. Vedel, že v inscenácii pre deti je ideálne čo najmenej hovoriť. Mal veľké obrazové videie. Pre deti bola ideálne hra do 40 minút, to úplne stačilo. Robili sme napríklad Zimnú rozprávku na Gershwinovu hudbu, hral tam dokonca aj neskôr známy Jozef Pročko. Podobne bola zaujímavá aj inšpirácia baletom Luskáčik. Dokonca, pri tejto hre bol do divadla prizvaný aj choreograf Jozef Dolinský. Ak spomíname režisérov, musím pripomenúť ešte dvoch z neskoršieho obdobia. Michala Babiaka a Viktora Kollára. Z mnohých hier si dodnes dobre pamätám na Ionescovu Plešatú speváčku alebo Gavrano-ve hry. Hostovský u nás našťudoval Dostojevského Biele noci Ján Sládeček, na to mám príjemné spomienky.

■ **Ako sme hovorili, hrali ste v Trnave, bývali ste v Bratislave. Napokon ste sa rozhodli odísť za dcérou, ktorá bývala v Prahe.**

- Bývala som v samom centre Bratislavy. Od revolúcie sa to naťahovalo, že bývam v reštituovanom dome. Napokon som sa musela vysťahovať. Všetko sme porozdávali známym, išla som do Prahy

s minimom vecí, len s vedrom s akváriovými rybičkami (smiech). No nič nebanujem. Tu je veľmi veľa agentúr, čo je výhoda veľkého mesta. V tom čase dcéra študovala, tak som potrebovala aj nejaké peniaze. Robila som pre Českú televíziu rôzne komparzy. Postupne som sa vypracovávala na malé postavičky. Teraz, v mojom veku, už ani komparzy nerobím. Nechce sa mi dvanásť hodín čakať niekde potme v daždi, kým mám prísť na rad. Robím teda malé epizódne postavy v rôznych filmoch a seriáloch. Všetky tie moje postavičky sú také malé, že to zvládnem aj v češtine. A objavila som sa aj v reklame. Je to veľmi dobrá vec na obživu, no ja to nepozieram (smiech). A hrám aj v dvoch divadlách: Divadle X 10 za Národnú triedu a divadle Venuše. Tam, napríklad, v klasickej Maryši hrám babičku.

■ **Slovenskí diváci vás mohli vidieť aj vo filme Po strništi bos.**

- Hrala som manželku postavy, ktorú stvárňoval Jan Tříska. Bol to jeho posledný film. Tam som si mohla vyskúšať naozajstnú filmovú prácu. Nakrúcali sme to v krásnom prostredí na južnej Morave už na pomedzí Rakúska. Bola to oblasť, kam sa kedysi chodilo na priepustku, teda v pohraničí. Tie mestečká zostali v tom starom historizujúcom štýle. Režisérom bol Jan Svěrák, ale zahral si aj jeho otec Zdeněk. Bol to zážitok na celý život. Ale aj bežná televízna a divadelná práca ma stále baví. Je tu veľmi veľa agentúr a možností, čo sa, žiaľ, o Bratislave povedať nedá. Tým že Praha je veľkomesto, nájdete na každej ulici divadielko. Oni veľmi radi hrajú divadlo. V starých domoch, v sklepoch. Keď tam nie je kaviareň, je divadlo. Česi majú veľmi radi psov, takže, kde teraz bývam, mám najmä priateľov – psičkárov. A na staré kolená som si kúpila ešte aj malú záhradku. Tak sa teším aj z herectva, aj z voľného času. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: archív eh

Vzpieranie v Trnave malo druholigovú visačku .....

Spomienky Eduarda Hižu na šesťdesiate roky v činkárni Lokomotívy

V druhej polovici šesťdesiatych rokov sa v našom meste neprehliadnuteľne prihlásila o slovo vzpieračská partia. Oddielového lodivoda mali jej členovia vo Františkovi Kundalovi, vlastniacom trénerskú kvalifikáciu 2. triedy. Pretekárske prostredie učarilo aj Eduardovi Hižovi, teraz už 82-ročnému veteránovi pestrej etapy okolo trnavských číniak. Pre Novinky z radnice oprášil zaujímavú kapitolu tohto starého olympijského odvetvia: „Trénovali sme v drevenej činkárni na sídlisku Družba, v susedstve ŽOS-ky. Funkcionári Lokomotívy vytvárali oddielu žičlivé prostredie. Najviac pochopenia sa nám dostávalo od Jána Piačka. Vzpierali sme druhú národnú ligu. Išlo o kvalitnú súťaž a už samotný postup medzi jej tímy bol úspechom.”

Ako nám ďalej E. Hiža prezradil, začiatkom sedemdesiatych rokov sa Trnavčania spojili s rovno-

Druhooligoví vzpierači trnavskej TJ Lokomotíva z konca šesťdesiatych rokov. Eduard Hiža je prvý zľava.

mennou telovýchovnou jednotou v Hlohovci. Pod rúškom železničiarkeho subjektu vytvorili u susedov silný oddiel, z ktorého vyrástli postupom času úspešní reprezentanti ČSSR pre vrcholné svetové a európske podujatia,

olympijské hry nevnímajúc. Okrem vzpieranania sa Hiža dlho venoval atletike. „V Slávii som skákal do diaľky aj do výšky. Neskôr ma hráčsky a organizátorsky zaujal rekreačný nohejbal,” dodal. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Peter Sokol

Premiéra bežeckých pretekov spred sto rokov .....

V historickom centre Trnavy triumfovala 20. marca 1920 štvorčlenná zostava domácej Telocvičnej jednoty Sokol

Športový archív nám tento mesiac dáva do pozornosti výnimočné jubileum. Sto rokov od oficiálnej bežeckej ouvertúry v Trnave. Historické centrum slobodného kráľovského mesta ožilo 20. marca 1920 nevšednými pretekmi. Išlo o Masarykovu štafetu v behu na 400 + 300 + 200 + 100 metrov. Víťaznú trofej si odniesli muži Telocvičnej jednoty Sokol Trnava (2:13 min).

V sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch bolo centrom pestrého džogingového diania trnavské sídlisko Prednádražie. Na fotografii spred študentského domova Miloša Uhra vidieť, že pretekárom a divákom neprekážalo pri Behu priateľstva ani hmlisté počasie. Do ďalšieho kola išla vedúca trojica (zľava) Mojmir Lántiček z Dukly Banská Bystrica,

nešlo o náhodu, veď Jozef Wagner, učiteľ telocviku v tamojšom gym-

náziu, propagoval medzi študentmi vytrvalostný beh na desať, pätnásť

a dvadsať minút ešte skôr, v období 1905 – 1910. Wagnerov gymnaziálny nástupca Ján Hajdócy zasa zorganizoval 11. marca 1923 bežec-kú konfrontáciu jednotlivcov na 3,5 km. Do cieľa pred divadlom finišoval na prvej pozícii bratislavský atlét Schätzel. Rozhodcovia zapísali členovi klubu PTE čas 10:46,8. Zo spomienok, ktoré mi v redaktorskom zápisníku zostali po viacerých rozhovoroch s nezabudnuteľným Trnavčanom Štefanom Cepkom, začiatkom štyridsiatych

rokov dostal zelenú tzv. prespolný beh v centre mesta a susednej promenáde. Ešte ako gymnazista, ale aj po maturite sa popri basketbale venoval práve atletike. Na svojom konte mal vtedy niekoľko bežec-kých konfrontácií v historickej zóne rodnej Trnavy. Začiatok šesťdesiatych rokov sa v slovenskom Ríme zasa snúbil s krosóvymi pretekmi v staničnom parku. Pre vytrvalcov ich organizoval ďalší legendárny činovník, charismatický tréner Anton Hajmássy.

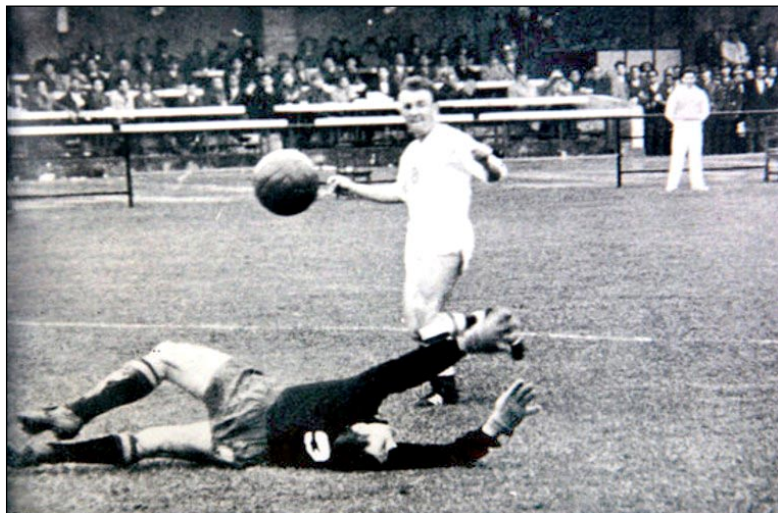
Novodobá história masového džogingu v Trnave zaregistrovala úvod 15. decembra 1970. Spolu so študentskými kolegami Jánom Szabom a Miroslavom Šišovským z pedagogickej fakulty sme na Prednádraží pripravili Beh priateľstva (4,2 km). Tiež za výraznej pomoci Mariána Papierníka či niektorých ďalších odborných asistentov z katedry telesnej výchovy sa táto vysoká škola aj po metodickej stránke nadišlo stala baštou bežec-kého hnutia v Trnave a širokom okolí. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj sfz

Od Jozefa Štibrányho po Kamila Kopúnka

Obaja reprezentanti zo Spartaka Trnava vsietili v MS pamätne góly do španielskej a talianskej siete v posledných desiatich minútach po prienikoch medzi stopérskými dvojicami

O životnom jubileu futbalového vicemajstra sveta Jozefa Štibrányho (* 11. január 1940, Vlčkovce) sme písali v predošlom vydaní Noviniek z radnice. Jeho rodná dedina mu k osemdesiatym narodeninám udelila na veľkolepej slávnosti čestné občianstvo. Stojí za povšimnutie, že okrem Štibrányho pochádzali z tejto obce aj ďalší prvotligoví futbalisti Spartaka Trnava – Ján Šturdík, Ján Horváth, menovec František Horváth a Konštantín Šimo. Posledne uvedený si na jubilujúceho športového veľikána rád spomína aj ako na svojho učiteľa telocviku v križovianskej ZDŠ. „Naše družstvo si pod jeho pedagogickým vedením úspešne počínalo v známej postupovej súťaži, ktorú pre vidiecke školy zorganizoval populárny rozhlasový reportér Gabo Zelenay,“ spomenul Šimo jedno z nezabudnuteľných podujatí. Podľa jeho slov, darilo sa im aj v prešovskom celonárodnom vrchole. Z metropoly Šariša sa dokonca Štibrányho chlapci kvalifikovali do nadstavbového turnaja v Maďarsku. História trnavského futbalu sa môže popýšiť dvoma výnimočnými zápsmi. Zaznamenávajú prvý a doteraz posledný reprezentačný gól spartakovských hráčov z tráv-

Jozef Štibrány taktó lištiacky preloboval súperovho brankára Sedruna v úvodnom zápase futbalových majstrovstiev sveta '62 v Čile medzi ČSSR a Španielskom (1:0).

nikov svetových šampionátov. Na pamätne sólo Jozefa Štibrányho v Čile 1962 nadviazal striedajúci Kamil Kopúnek (* 18. máj 1984, Trnava) v Juhoafrickej republike 2010. Oba skórovali v záverečnej desaťminútovke po prienikoch medzi stopérmí Španielska (1:0) a Talianska (3:2). Rozdiel bol iba v absolvovaných časových úsekoch. V prvom prípade odohralo naše pravé krídlo v úvodnom vystúpení základnej skupiny World Cup FIFA na juhoamerickej pôde celý zápas, pretože striedania hráčov ešte neboli povolené. V dru-

hom prípade prišiel trnavský defenzívny záložník na africké ihrisko v 87. minúte a hneď z prvej akcie zrazil úradujúci majstrom sveta na kolena. Futbalový ošial opäť raz zaplavil našu krajinu. „Pred odletom do Juhoafrickej republiky som Kamilovi povedal, že vo svetovom šampionáte dá gól,“ neskrýval vtedy svoju prognózu rozradostený Štibrány. Akiste nielen autor tohto spomienkového príspevku si kladie otázku: Kedy ďalší trnavský futbalista skóruje v hlavnom turnaji mužských MS? ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Andrea Rebrová

Zlaté medaily spod Tatier v tanečnom športe.....

Trnavský pár Patrícia Piešťanská a Marek Rebro triumfoval v súčte desiatich tancov mládežníckych majstrovstiev SR 2020

Začiatkom mája privíta moldavské mesto Chisinau reprezentačné výpravy z celej planéty. Pôjde o MS aj za účasti slovenskej reprezentácie. V kategórii do 21 rokov sa súťažiacim budú pridelať body za desať tancov. Tiež Patrícia Piešťanská s Marekom Rebro, členovia trnavského TK Welcome, sa dočkajú tejto pocty. O nominácii na tohtoročné majstrovstvá sveta s označením T 10 rozhodol 25. januára slovenský šampionát v Poprade. Paťka s Marekom nešli v meste pod Tatrami premožiteľov. Výraznou mierou sa o ich úspech pričínili klubový tréner Zdeno Blesák.

Neobídme ani popradskú účasť ďalších párov z Tanečného klubu Welcome Trnava. Vo vekovej skupine U21 sa okrem majstrovskej

dvojice predstavili v klubových farbách aj semifinalisti Nikola Bačkádyová – Adam Boledovič (celkový 9. post). V menoslove s označením Mládež si finálovú piatu pozíciu vytancovala dvojica Lenka Farkašová s Martinom Poliakom. O dve priečky nižšie klasifikovali semifinalistov Katarínu Bachoríkovú a Imricha Rumiho. Vedenie uvedeného trnavského klubu prihlásilo Luciu Rábarovú s Maksymom Shabatkom do oboch popradských súťaží. Medzi staršími dievčatami a chlapcami zaradili rozhodcovia tento tandem do výsledkovej trinástej kolónky, medzi mladšími párami im prisúdili delené 11. – 12. miesto. ■

Trnavčania Patrícia Piešťanská a Marek Rebro si prvenstvom v Poprade zabezpečili účasť v tohtoročných majstrovstvách sveta.

Jaroslav Lieskovský, foto: Eleonóra Szombatová

Slovenský pohár v olympijskom šortreku.....

Obnovené korčuľarske aktivity na dlhých nožoch pod strechou trnavského MZŠ

Rýchlokorčuľovanie na krátkom ovále patrí oficiálne medzi zimné olympijské športy od februára 1992. V trnavskom prostredí sa podobná vrcholná udalosť konala v sezóne 2000/2001. Na piatu časť Svetového pohára k nám zavítali reprezentanti z dvadsiatich štyroch krajín. Pred Trnavou rozdávali bodové účty do rebríčkov v zámorí (Calgary / Kanada, Salt Lake City / USA), neskôr v japonskej Nobejame a čínskom Čang-čune. Po prvej európskej zastávke sa šortrekári presunuli z nášho mesta k susedom do rakúskeho Grazu na záverečné preteky SP.

Malý Rím bol naklonený aj ďalším rýchlokorčuľarským súťažiam. Na medzinárodnej úrovni sa počas septembrového jarmoku viackrát tešilo pozornosti na ľadovom zrkadle

Nezabudnuteľné trnavské preteky Svetového pohára v januári 2001.

MZŠ kvalitne obsadené zápolenie Trnava Cup. Tiež masová základňa mala zelenú v termínovom kalendá-

ri. To keď tamojší školáci každoročne prichádzali vo veľkom počte na svoj mestský šampionát.

Boli aj hluché sezóny. Nedávno však opäť začala mlad' na dlhých nožoch krúžiť po umelom ľade krytého areálu na Spartakovskej ulici. Trénerskú taktovku chytil do rúk i skúsený Karol Zima. Koncom minulého storočia patril do pätnásťčlennej súťažnej skupiny, ktorá robila v Trnave prvé kroky tohto olympijského odvetvia. Dve sezóny dokonca dohliadala na výkonnostný rast našich šortrekarov hviezdna Číňanka Li Yan. Z reprezentačných štartov neobídme Svetovú univerziádu 1999 vo Vysokých Tatrách, vtedy ju Karol Zima absolvoval spolu s klubovými kolegami Mirkou Velickou, Erikom Jurišom a Marekom Neštickým. Pretekársky šortrek aktuálne zavítal do Trnavy v nedeľu 9. februára.

(jls)

Šport v skratke

■ **HÁDZANÁ** – Športová hala Družba v Trnave bola v predjarí 1979 miestom hádzanárskej oslavy. Organizátori ju venovali Františkovi Gažovi (* 17. 1. 1919 – † 10. 1. 1990) pri príležitosti jeho 60. narodenín. Muži Lokomotívy Trnava vyhrali nad Gumárnami Zubří 30:27 a exhibícia internacionálov oboch miest sa skončila 16:16. Poltisícka divákov si v ten večer prišla na svoje. Stredoškolský učiteľ telocviku F. Gažo sa v našom meste stal neprehliadnuteľnou osobnosťou viacerých športových odvetví, predovšetkým atletiky, basketbalu, hádzanej a futbalu. Azda najvýraznejším spôsobom ho oslovila lopotivá hra medzi sedmičkami. Až do takej miery, že z Gažovho podnetu vznikol v lete 1947 pod krídlami TŠS Trnava hádzanársky oddiel. Zanietený zakladateľ bol jeho predsedom, trénerom i hráčom.

■ **TENIS** – Devätnásťročná Sofia Lansereová (Rusko) sa stala víťazkou prvého z dvoch halových turnajov žien v Trnave z okruhu ITF. Do rebríčka WTA jej pripísali 50 bodov. Kvalitne obsadenú konfrontáciu s dotáciou 25-tisíc amerických dolárov sledovali priaznivci pod strechou moderného areálu

Tentoraz išlo o Slovenský pohár. V hlavnej aréne zimného štadióna dostalo priestor jeho štvrté dejstvo. Účastnícku listinu tvorilo 58 pretekárov, počnúc začiatočníkmi a končiac dospelými. Štrnásti z nich zastupovali usporiadateľský Korčuliarsky klub Trnava: Juraj Gašparovič (2. miesto), Michal Gašparovič, Matej Kmetík, Matej Križan, Richard Križan, Hana Krokvicová (3.), Oliver Krokvica, Filip Lovásik, Matúš Magulic, Alex Mečír (2.), Nela Mésárosová, Jakub Strážovec (3.), Tomáš Strážovec (1.) a Karol Zima.

Vydarenému štvorhodinovému programu sa prizerali aj olympioničky, reprezentačná trénerka SR Kateřina Novotná a jej pravá ruka Tatiana Bodová. Skôr menovaná

ikona českého šortreku nám prezradila: „V Trnave som štartovala viackrát. Vždy tu bývali výborne organizované preteky, po športovej aj spoločenskej stránke.“ Dodajme, že v zimných olympijských hrách štartovala Novotná štyri razy (2002, 2006 – 6. miesto, 2010, 2014). Vo vitríne má päť zlatých medailí z majstrovstiev Európy. Spišiačke Bodovej zasa prináleží post prvej slovenskej šortrekarčky v ZOH, neopakovateľnú atmosféru pod piatimi olympijskými kruhmi zažila v Soči 2014. „Svoju súťažnú premiéru na trnavskom ľade som absolvovala ako osemročná. Je krásne, že tento šport stále dostáva priestor v rôznych častiach Slovenska,“ uviedla Bodová. ■

V nedeľu 8. marca na pravé popoludnie odštartujú v Majcichove medzinárodný cestný beh na 10 km o Pohár kozmonauta Vladimíra Remeka. Vo videoom prostredí zároveň pôjde o premiéru atletických majstrovstiev Slovenska v tejto disciplíne. Na zorganizovaní celoštátneho šampionátu 2020 participuje aj AK Slávia Trnava. Foto: Lenka Frolkovič Zvolenská

TC Empire od 3. do 9. februára. V singlovom finále ťahala za kratší koniec tenisového povrazu o šesť rokov staršia Macedónčanka Lina Gjørčesková (2:6, 3:6). Štvorhu si ukoristil česko-rumunský pár Miriam Kolodziejová a Laura-Ioana Paarová. Toto zimné medzinárodné podujatie dostáva priestor od roku 2015 a Lansereová si už predvlastni v ňom zahrála trnavské finále dvojhry.

■ **VYTRVALOSTNÉ BEHY** – Slovenský bežecký pohár 2019 zostával z pätnástich bodovaných

podujatí. V štyroch prípadoch išlo o majstrovstvá SR, v jedenástich o tzv. komerčné behy. Súťažný seriál sa začal marcovou Majcichovskou desiatkou a záverečnú bodku dal pelotón v Lučenci pri Štefanskom behu na 20 km. Cenný úspech dosiahla Jana Genčurová z Atletického klubu AŠK Slávia Trnava. V celkovom poradí ženského pohára skončila na druhom mieste. Absolútne prvenstvá patrili elitným reprezentantom SR Tiborovi Sahajdovi (BMSC Bratislava) a Veronike Zrastáckovej (ŠK ŠOG Nitra). ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice.....

Stredná hra v šachovej partii J. Veselský – G. Kollárik

1. liga v korešpondenčnom šachu družstiev 1996/1997, postavenie po ťahu 18. – Vec8

Jedným z dôkazov o tom, že kráľovská hra môže mať až magicky príťažlivú silu, bol trnavský šachista Jozef Veselský (* 20. 9. 1942 – 29. 12. 2019), ktorý sa tejto logickej hre venoval takmer celý svoj život. Najviac však praktickému – hranému šachu, ktorý hral nielen v súťažiach jednotlivcov, ale aj družstiev. Úspešný bol aj v korešpondenčnom šachu. Z jeho bohatého partiového materiálu sme vybrali jednu, ktorá sa hrala v 1. lige 3-členných družstiev, kde proti sebe súperili aj dva tímy Slovakofarmy Hlohovec, ktorej bol Jozef verný niekoľko rokov. Vtedy si ešte šachisti posielali svoje ťahy na korešpondenčných lístkoch. Žiaľ, o tomto postavou malom mužovi môžeme písať už len v minulom čase, lebo koncom minulého roka vo veku 77 rokov podľahol po operácii v trnavskej nemocnici zákernej chorobe. Smútočná správa sa objavila aj na webovej stránke Slovenského šachového zväzu. Jeho rodina, priatelia, bývalí spolupracovníci i šachisti sa s ním rozlúčili v slnečnom počasí na Novom cintoríne v Trnave 7. januára 2020.

Jozef Veselský (Slovakofarma A) – Gorazd Kollárik (Slovakofarma B)
 1.d4 Jf6 2.Jf3 g6 3.c4 Sg7 4.Jc3 d6 5.e4 0-0 6.Se2 e5 7.d:e5 d:e5 8.D:d8 V:d8 9.Sg5 Ve8 (9. - Jbd7 10.0-0-0 Vf8 11.Jd5 J:e4 12.Se3 Jdc5 13.J:c7 Vb8 14.Jd2 b6 15.J:e4 J:e4 16.Jb5 a6 17.Jd6 Jc5 18.J:c8 Vf:c8 19.Vd5 = Henkin vs. Radžabov, Soči 2007) 10.Jd5 J:d5 11.c:d5 c6 12.Sc4 c:d5 13.S:d5 Jc6 [13. - Jd7 14.Jd2 h6 (14. - Jc5 15.0-0-0 Je6 16.Se3 Jf4 Nogueiras vs. Agnos, Linares 1996, 17.S:f4 e:f4 Anderssen vs. Panno, Palma de Malorca 1972) 15.Se3 Jf6 16.Sb3 b6 17.f3 Vd8 18.Vc1 Sa6 19.Sc4 Vac8 20.0-0 Sb7 21.Vfd1 Je8 22.Sb3 Sa6 23.V:c8 S:c8 24.Vc1 Sa6 =; 13. - Ja6 14.0-0 Jc7 15.Sb3 Se6 = Gustafsson vs. Van Welly, Španiel-

ska 2008, 14.Ke2 Jb4 15.Sb3 Sd7 16.Vac1 Vac8 17.Vhd1 Sb5+ 18.Ke3 Ja6 19.Sd5 b6 20.V:c8 V:c8 21.Sb7 Vb8 22.Sd5 Kf8 23.b3 f6 24.a4 Se8 25.Sh4 h5 26.h3 Vc8 =/+ 14.0-0-0 Jb4 [14. - Sg4 15.Kb1 Jd4 16.J:d4 e:d4 (16. - S:d1 17.Jb5 Sa4 18.Jc7 Vab8 19.J:e8 S:e8 20.Vc1 a5 21.Se7 Sf8 22.Vc7 b6 23.g4 h6 24.h4 S:e7 25.V:e7 Kf8 26.V:e5 Sd7 27.g5 h:g5 28.h:g5 +/=) 17.f3 Se6 18.S:b7 Vab8 19.Sa6 Vb6 20.Sd3 Veb8 21.Vd2 Vc8 22.f4 f6 23.Sh4 f5 24.e:f5 g:f5 25.Sf2 a5 +/=] 15.Sb3 a5 (15. - Sg4 16.Kb1 Vac8 17.h3 S:f3 18.g:f3 Vc7 19.Vd2 Jc6 20.Vc1 Vec8 21.Vdc2 Sf8 22.Se3 Sd6 23.Sd5 Jd4 24.V:c7 V:c7 25.V:c7 S:c7 26.S:b7 Sb6 27.a4 J:f3 28.S:b6 a:b6 +/=) 16.Sa4 (16.a3 Jc6 17.Kb1 Sg4 18.Vd3 Jd4 19.Sd5 Se6 20.S:b7 Va7 21.J:d4 e:d4 22.Sc6 Sc4 23.Vd2 Ve6 24.Sd5 S:d5 25.e:d5 Ve5 26.Sf4 Vf5 27.Sg3 V:d5 28.Vc1 Vad7 29.Vc8+ Sf8 30.Vd3

Kg7 31.Vc4 Sc5 32.f3 Kf6 33.Ka2 Ke6 34.Se1 Se7 35.Sd2 h5 36.Va4 Sd8 =, 16.Kb1 h6 17.Se3 b5 18.Sc5 Sf8 19.S:b4 S:b4 20.Vd3 Kg7 21.Sd5 Va6 22.Vc1 Vf6 23.a3 Sf8 24.Vc7 b4 25.J:e5 V:e5 26.V:c8 V:f2 27.a:b4 S:b4 28.Vf3 V:f3 29.g:f3 Ve7 30.Kc2 Sd6 =) 16. - Jc6 17.Kb1 Se6 18.Vd6 Vec8 (Pozri diagram!) 19.S:c6 V:c6 20.V:c6 b:c6 21.Vc1 Va6 22.Se3 f6 23.Je1 Sf8 24.Jd3 Kf7 25.f3 a4 26.Sc5 Sh6 27.Vc3 Va8 28.Sb6 Sf8 (28. - Sd7 29.Jc5 Se8 30.Jb7 Kg8 31.Vd3 Sf8 32.Sc5 Sg7 33.Jd6 Sd7 34.Jc4 Se8 35.Va3 Sf8 36.S:f8 K:f8 37.Jb6 Va6 38.J:a4 Ke7 39.b3 c5 40.Kb2 Vd6 41.Kc3 +/=) 29.V:c6 Vc8 30.V:c8 S:c8 31.Kc2 Sb7 (31. - Sa6 32.Sc7 Sh6 33.b4 a:b3 34.a:b3 Se3 35.Sd8 Sb5 36.b4 h5 37.h4 Ke6 38.Sc7 Sa7 39.Jc5 S:c5 40.b:c5 Sf1 41.g4 Sg2 42.Kd3 S:f3 43.g:h5 g:h5 44.Ke3 Sg2 45.Sd8 f5 46.e:h5+ K:f5 47.Se7 Ke6 48.Sd6 Sc6 =)

32.Sc5 Sh6 33.b3 a:b3+ 34.a:b3 Ke6 35.Sb4 Se3 36.Jb2 Sd4 37.Jc4 Sa6 38.Sc3 Sc5 39.Kd3 Sb5 40.Sd2 f5 41.Se3 Sb4 42.Sb6 Sd6 43.Sa7 f4 44.Kc3 g5 45.b4 h5 46.h3 Sc7 47.Sc5 Sa6 48.Kb3 Sb5 49.Jd2 Kd7 50.Sf8 Ke6 51.Kc2 Sd6 (51. - Kf6 52.Sc5 g4 53.h:g4 h:g4 54.Kc3 g3 => 52.S:d6 K:d6 53.Kd1 Sd3 54.Ke1 Kc6 55.Jb3 h4 56.Jc5 Sc4 57.Kf2 Sb5 58.Je6 Sc4 59.J:g5 Sg8 60.g3 f:g3+ 61.Ke3 Kb5 62.f4 e:f4 63.K:f4 g2 64.Jf3 K:b4 65.Ke3 remíza. Korešpondenčnú partiu, ktorá sa hrala od 1.3.1996 do 15.8.1997, začal biely svojím obľúbeným ťahom dámskym pešiakom. Čierny sa bránil Kráľovskou indickou obranou s medzinárodným označením v EŠO ako E92. Tento variant sa označuje v šachových príručkách za remízový (iné možnosti bieleho sú: 7.d5, 7.0-0, 7.Se3), hoci nemusí to tak vždy byť. Stretne sa s ním aj vo veľmajstrovských medzinárodných turnajoch, ale ešte v r. 1980 neuvádzal pokračovanie 13. - Jc6 veľmajster J. Geller vo svojej monografii o tejto obrane a ne-nájdeme ho ani v Malej učebnici šachových zahájení (J. Kronikowski a B. Modr, 2. vydanie z r. 2010). V 65. ťahu ponúkol J. Veselský svojmu o deväť rokov mladšiemu súperovi remízu, ktorý ju prijal, lebo aj taká bola pozícia. Mohlo v nej ešte nasledovať: 65. - Se6 66.Kf2 S:h3 67.J:h4 Kc5 68.J:g2 Kd4 69.Kf3 S:g2+ =. Ako mohol biely hrať lepšie v pozícii zobrazenej na diagrame a posilniť svoje postavenie smerujúce k výhre? Otázkou kladieme našim čitateľom – riešiteľom. Odpoveď sa dozvedia v nasledujúcom čísle NzR.

Josefa Veselského naučil prvým ťahom na šachovnici jeho otec, keď mal asi sedem rokov. Kráľovská hra ho priťahovala nespočítateľným množstvom kombinácií, ktoré mu umožňovalo využiť svoje nadpriemerne vyvinuté logické myslenie a zamestnať mozgové bunky, aby nezaháľali, lebo človek v seniorskom veku sa takto môže brániť demencii, ktorej by sa nikto nechcel dožiť, ale podľa štatistík jej neustále

pribúda. Do svojho šachového diára si poctivo zapisoval každé šachové podujatie, ktorého sa zúčastnil. Len niektoré sme z neho vybrali, lebo úspechov bolo viacero: na Majstrovstvách v bleskovom šachu v Bratislave r. 1975 získal druhého miesta, na Majstrovstvách ČSSR železničiarov v R. Tepliciach r. 1980 bol prvý, niekoľkokrát reprezentoval ČSSR a SR v súťažiach 6-členných tímov železničiarov na majstrovstvách sveta (Sofia 1985 – 5. m., Francúzsko 1992 – 2. m., Drážďany 2000 – 6. m., Piešťany 2004, Č. Budějovice 2008, Varna 2012 – 6. m.) v súťažiach jednotlivcov na Majstrovstvách SR r. 1970 v Starom Smokovci obsadil 5. miesto, v Prešove r. 1978 bol štvrtý, na Majstrovstvách ČSSR 1986 bol v tíme Lok. Trnava, ktorá v súťaži osemčlenných družstiev zvíťazila, v tíme Zentivy Hlohovec r. 2003 v extralige obsadili 1. miesto, v rokoch 1990 až 1996 hral v Nemecku 2. ligu, tiež niekoľkokrát hral aj na medzinárodných turnajoch Tinnavia alebo v Hlohovci, kde nevynechal ani riešiteľskú súťaž, a tak by sme mohli v štatistike pokračovať aj ďalej. Bol členom viacerých šachových klubov: od r. 1963 až do r. 1990 hral za Lokomotivu Trnava, potom v Šali, Hlohovci, Brne, P. Bystrici, Boršičiach, Sudoměřiciach, Gbeloch a tiež 2. ligu v Pandorfe (Rakúsko). Aj v pokročilom seniorskom veku, keď mu to zdravie dovolilo, tak hral 2. a 3. ligu v Orechovej Potôni. Pravidelne sledoval aj našu šachovú rubriku. Tešilo ho, že sa objavila po mnohých rokoch opäť v jeho rodnom meste, kde prežil celý svoj život. Veľmi si vážil a vedel byť vďačný za to, že sme o ňom písali pri príležitosti jeho 70. aj 75. narodenín a tiež uverejnili s ním rozhovor, o ktorý mal záujem. V miniatúrnej partii dokázal poraziť iného známeho trnavského šachistu i funkcionára, s ktorým sú už obaja v pomyselnom šachovom nebi: Vladimír Hagara – Jozef Veselský [MSR 9. 6. 2008, Anglická hra (A13)] 1. c4 e6 2. g3 d5 3. c:d5 (3.d4 Jf6 4.Sg2 d:c4 5.Da4+ Sd7 6.D:c4 Sc6 7.Jf3 Sd5 8.Dc2 Jc6 9.Da4 Sb4+ 10.Sd2 S:d2+

11.Jb:d2 0-0 12.0-0 b5 13.D:b5 J:d4 14.Dd3 c5 15.Vfd1 J:f3+ 16.J:f3 Da5 => 3. - e:d5 4. d4 Jf6 5. Sg2 c6 6. Jf3 Sf5 7. 0-0 Sd6 8. Jc3 0-0 9. Jh4 Se6 10. a3 Ve8 11. Ve1 Dd7 12. Sg5 Se7 13. Jf3 h6 14. Je5 Dd8 15. Sd2? Jbd7 16. Jd3 Sf5 17. Jf4 Sd6 18. f3 Db6 19. Sc1 Vad8 (19. - Se5 20.e3 S:f4 21.g:f4 c5 22.Ja4 Dc6 23.J:c5 J:c5 24.d:c5 D:c5 25.b4 Dc3 26.Va2 Vac8 27.Sb2 Dc6 28.Sd4 a6 29.Vd2 Jd7 =>) 20. b4? a5 21. b5 g5 22. b:c6 (22.Jh3 c:b5 23.e4 b4 24.Ja4 Dc6 25.S:g5 h:g5 26.Vc1 Da6 27.e:f5 V:e1+ 28.D:e1 Dd3 29.Kh1 Ve8 30.Dd1 D:f5 31.Jc5 S:c5 32.d:c5 b:a3 33.Sd2 De5 34.Vd1 J:c5 35.D:a5 De3 36.Vf1 Jd3 37.Va1 Jf2+ 38.J:f2 D:f2 -+) 22. - D:c6 23. Jc:d5g:f4 0-1 V Anglickej hre v 15. ťahu nehral biely presne, lebo po: 15.S:f6! S:f6 16.e4 d:e4 17.J:e4 Se7 18.Jc5 S:c5 19.d:c5 Jd7 20.J:d7 D:d7 21.D:d7 S:d7 23.f4 Vad8 23.b4 Kf8 by bola pozícia vyrovnaná. Potom sa mu už začala pomaly rúcať. O dva ťahy neskôr sa mohol pokúsiť zaútočiť na stred šachovnice, ale s malou výhodou čierneho: 17.f3 Jf8 18.e4 d:e4 19.f:e4 Sg4 20.Dc2 D:d4+ 21.Se3 Dd7 =/+ . O ďalšie tri ťahy zase bola podobná možnosť: 20.e4 d:e4 21.f:e4 Sh7 22.Kh1 Jf8 23.De2 S:f4 24.g:f4 Je6 25.d5 c:d5 26.J:d5 Jd4 27.J:b6 J:e2 28.Se3 J:f4 29.S:f4 Sa4 30.S:e4 J:e4 31.Ja4 Vd4 32.Jc3 Jf2+ 33.Kg2 V:e1 34.V:e1 V:f4 35.Jd5 Vh4 36.Ve8+ Kh7 37.K:f2 V:h2+ 38.Ke3 V:b2 39.Ve7 Vb5 40.Ke4 Kg6 so zaujímavou koncovkou: V+J proti V, kde má čierny namiesto figúry o štyroch pešiakoch viacej. Odporúčame ju čitateľom na domácu analýzu. Mohlo by sa zdať, že v závere duelu vykonal V. Hagara hrubú chybu (23.Jc:d5), ale partia bola už vtedy pre neho prehratá, ako dokazuje variant: 23.Jf:d5 J:d5 24.J:d5 Sc2 25.Dd2 D:d5 26.e4 (26.D:c2? D:d4+!) Dc4 27.Sb2 Da4 28.Vec1 Sb3 29.f4 Jb6 30.f:g5 Jc4 31.V:c4 D:c4 32.g:h6 Se7 -/+ . Nesmieme zabudnúť ani na Josefovu kompozičnú tvorbu, hoci pri jeho šachovaní nezohrala podstatnú úlohu. Uverejnil pravdepodobne len asi tri šachové skladby v domácej tlači, ktoré však zaujali vtedajších redaktorov i riešiteľov.

Na ukážku sme vybrali z nich dve: Biely - Kg5 Vd1 Vd5 Sc1 Jd4 Jf7 Pb4 c2 g2 (9), čierny - Ke4 Va3 Sa7 Sc4 Pc3 d3 e3 e6 e7 f4 (10), mat 2. ťahom, Smena 16.3.1963, riešenie: 1.Je2! hrozí 2.Ve5 mat; 1. - K:d5 2.Sb7 mat. 1. - S:d5 2.c:d3 mat, 1. - e:d5 2.Sf5 mat, 1. - Sb8 (Sd4) 2.Vd4 mat, 1. - Va5 2.J:c3 mat.

Biely - Kc7 De2 Vd3 Sc2 Sd8 Je4 Je7 Pb4 f6 g4 g6 (11), čierny - Ke6 Vh3 Sa1 Sc6 Je5 Jf3 Pa4 c3 d4 g5 h6 (11), mat 3. ťahom, Ľud 27.10.1963, riešenie: 1.Jf5! s hrozbou 2.Jc5+ Kd5 3.Je3 mat; 1. - J:g4 2.Jc5+ Kd5 3.De6 mat, 2. - K:f5 3.V:f3 mat, 1. - J:g6 2.J:g5+ Kd5 3.De6 mat, 1. - S:e4 2.D:e4 a 3.Jg7 mat, 1. - Kd5 2.Jc5+ J:d3 3.De6 mat; 1. - Je5 ľub. 2.Jc5+, ale aj 2.J:g5+, čo je podľa medzinárodného rozhodcu v kompozičnom šachu Juraja Brabca závažný duál, ale zase dvojica expertov na KŠ ako je Ivan Garaj a Karol

Mlynka sú opačného názoru. Podľa K. Mlynku je duál len vymyslený, lebo variant po ľubovoľnom ťahu jazdca nebráni hrozbu, ktorá práve vytvárala ten duál, takže v riešení ani neexistuje. Potom nemá zmysel uvádzať takýto variant. Škoda, že sa Jozef nedozvedel výsledok nášho pátrania.

Jozef Veselský sa nezmazateľne zapísal nielen do histórie trnavského šachovania, ale aj slovenského. Jeho labuťou piesňou boli 15. Medzinárodné majstrovstvá Slovenskej republiky seniorov v Tatranských Matliaroch (25.5. - 1.6.2019), na ktorých sa pravidelne zúčastňoval (v rokoch 2006 a 2007 sa stal ich víťazom) spolu s trnavskými šachistami, kde v kategórii nad 65 rokov obsadil 6. miesto (101 účastníkov) a podobne aj v bleskovom turnaji. Jeho pamiatku si slovenskí i zahraniční šachisti - seniori v ďalšom roční-

ku pred začiatkom turnaja uctia minútou ticha.

Riešenie strednej hry z partie

Lecký vs. Lanč (Open Tatry 2019): 15.Ve1! h5 16.f4 Dc8 17.f:e5 Dc6 18.Ve2 f:e5 19.Df1 0-0-0 20.Vc1 S:d6 21.Df7 Sc7 22.V:c6 S:c6 23.D:g7 Kb8 24.Vd2 +- (19. - Kd8 20.Df7 S:d6 21.Vc1 D:c1+ 22.S:c1 Sc6 23.Vc2 Vf8 24.D:g7 Vc8 25.Se3 Kc7 26.Sd5 Kb8 27.S:c6 V:c6 28.D:d7 V:c2 29.D:d6+ Kb7 30.D:f8 +-), 15. - Db8 16.Sc5 g6 17.f4 Dc8 18.Vc1 Dc6 19.Vc2 Sg7 20.f:e5 f:e5 21.Se3 0-0-0 22.V:c6+ S:c6 23.Dd2 Sf8 24.Da5 S:d6 25.D:a6+ Kb8 26.Sa7+ Kc7 27.Sb6+ Kb8 28.Da7+ Kc8 29.Vc1 b4 30.Da8+ Sb8 31.Da6 mat. Stačila recipročná zámena dvoch ťahov bieleho a výsledok duelu sa obrátil opačne. Niektoré pozície v šachu nedovolia ľubovoľne meňiť poradie ťahov. ■

Pokračovanie šachovej partie J. Voříšek vs. M. Jablonický z NzR č. 1/2020 (Open Tatry 2019).....

21.Dd3? a5! 22.c5 b:c5 23.Dc3 a4 24.D:c5 Vc8 25.D:c7 V:c7 26.Jc1 (26.Ja1?! e4 27.c4 g6 28.f3 e:f3 29.g:f3 Sc8 30.Vd4 Vd8 31.Ved1 Sb7 32.S:b7 V:d4 33.V:d4 V:b7 34.Jc2 Vb2 35.Je3 V:a2 36.c5 Va1+ 37.Kf2 Vc1 38.V:a4 V:c5 =/+) 26. - e4 (26. - V:c2!? 27.V:e5 V:f2 28.K:f2 Jg4+ 29.Kg1 J:e5 30.Jd3 J:d3 31.V:d3 g6 =/+) 27.c4 J:d5 28.c:d5 Vc2 29.f3 Vb8 30.Ve2 Vbc8 31.V:c2 V:c2 32.f:e4 f:e4 33.Ve1 a3 34.h3 Kg8 35.Kh2 Kf7 36.Kg3 Kf6 37.Kf4 Sf5 (37. - V:g2! 38.K:e4 S:h3 39.Kf1+ Ke7 40.Vh1 Vg3 41.Kf4 Vc3 42.Ke5 g5 43.Je2 Ve3+ 44.Kd4 V:e2 45.V:h3 V:a2 46.V:h7+ Kf6 47.Vh6+ Kf5 48.Kc3 Vg2 -/+) 38.g4 g5+ 39.Ke3 Sg6 40.Kd4 Vd2+ 41.Kc4 Ke5 42.Ve3 Sf7 43.V:a3 S:d5+ 44.Kc3 Vh2 45.Kb4 Kd4 46.Va5 (46.Va7 V:h3 47.Je2+ Ke5 48.Va5 Vd3 49.Jc3 Vd4+ 50.Ka3 e3 -+) 46. - e3 47.Jd3 V:a2 0:1

Do tretice opäť sicílska obrana, ale iný variant (B27), ktorým čierny prekvapil svojho súpera, keď mu svojím 2. ťahom zabránil ústupu bieleho jazdca na pole b5 po jeho

napadnutí. Tretí ťah bieleho bola len voda na mlyn čierneho. Radšej mohol hrať: 3.c3 e6 6.d4 d5 5.e5 Sd7 6.a3 Jc6 7.Se2 Vc8 8.0-0 h6 9.b4 c:d4 10.c:d4 Ja7 11.Sb2 Sb5 12.Jc3 S:e2 13.J:e2 Je7 14.Dd3 Jg6 ako sa stalo v partii Sadvakasov vs. Morozevič, Mainz 2004 alebo 3.c4 e6 4.Jc3 Jc6 5.d4 c:d4 6.J:d4 Sb4 7.J:c6 b:c6 8.Sd2 d6 9.Se2 Jf6 10.0-0 0-0 11.Dc2 e5 12.b3 Se6 13.Vfd1 Sc5 14.Ja4 Sd4 15.Sc3 c5 16.Sb2 Jg4 17.S:d4 c:d4 18.c5 d:c5 19.h3 Jf6 20.J:c5 Db6 21.J:e6 D:e6 22.Sc4 Dd6 23.Vac1 Vac8 24.De2 a5 =. Závažnú pozíciu chybu urobil Voříšek svojím nenápadným ťahom 21.Dd3, po ktorom umožní Jablonickému postúpiť pešiakom po a-stĺpci. Správne mal ihneď hrať: 21.c5! b:c5 22.Dc3 e4 23.D:c5 Vc8 24.D:c7 V:c7 25.c4 g6 26.f3 Ve8 27.f:e4 f:e4 28.Ve3 Kg7 29.Vd4 =.

Riešenie záveru partie Šturdík vs. Malár (3. liga SVK sk. A2 / 2013) z NzR č. 11-12/2019: 31. - J:d4! 32.Dh5 Vc7 33.c:d4 V:e6 34.g:h7+ Kh8 35.Vg1? (35.Vhe2! V:e2 36.D:

e2 Dd7 37.Dh5 D:h7 38.D:h7+ K:h7 39.Ve3 Vc2 40.Sc3 Vc1+ 47.Kg2 Kg6 =) 35. - Sc2 36.Vh4 (36.Vc1 De7 37.Vd2 Ve1+ 38.Kh2 V:c1 39.S:c1 Se4 40.Dg6 D:h7+ 41.D:h7+ V:h7 42.Kg1 Vh1+ 43.Kf2 V:c1 44.Vb2 Vd1 45.b5 V:d4 46.b6 a6 -+) 36. - Sd3 37.Dg6 Df8 38.Dg8+ D:g8 39.h:g8D+ K:g8 40.g4 Se4+ 41.Kh2 Vc2+ s výhrou čierneho, ale po: 34.Vg1 Vee7 35.D:f5 Dc6 36.b5 S:b5 37.Vc1 Sc4 38.g:h7+ V:h7 39.Sc3 Vhe7 40.Vh6 De6 41.D:f6 D:f6 42.V:f6 Sd3 43.Kg1 Ve2 44.f5 Se4 45.Vf8+ Kh7 46.g4 Vg7 47.Sb4 Sd3 48.Vc3 Vd2 49.Vh8+ K:h8 50.Vc8+ Kh7 51.S:d2 S:f5 52.Vf8 S:g4 síce s malou výhodou čierneho, ktorá však nestačí na výhru, lebo po možnej výmene veží vznikne koncovka rôznofarebných strelcov, v ktorej pešiak navyše nehrá dôležitú úlohu. V šachu stačí niekedy vykonať len jeden ťah, aby sa výsledok partie zmenil, čo Pavol Malár nevyužil. Objaviť remízové pokračovanie za šachovnicou bolo iste veľmi náročné. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

MÚZEJNÉ NÁM. 3

tel. 033/5512913, 033/5512 911,

zsmuzeum@zupa-tt.sk,

www.zsmuzeum.sk.

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 17.00 h

Víkend 11.00 – 17.00 h

V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE .....

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčičina, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu, Dotkni sa hliny – z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu

VÝSTAVY.....

■ SVET MINERÁLOV

Nová geologická výstava bude sprístupnená od 13. marca 2020 do 28. februára 2021

■ NEŽNÁ REVOLÚCIA

Dokumentárna výstava k 30. výročiu udalostí v novembri 1989 v Československu, do 15. 3. 2020

■ PADLI, ABY SME MY ŽILI

Trnavská posádka a odboj na západnom Slovensku počas SNP – výstava k 75. výročiu SNP, do 4. 10. 2020

■ TRNAVSKÉ FOTOATELIÉRY

Trnavskí fotografi od r. 1860 do r. 1950, do 15. 3. 2020

■ ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Knihy z historickej knižnice Západoslovenského múzea

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI

■ AKO SA KEDYSI PRACOVALO VO FOTOATELIÉRI

Kurz vyvolávania čiernobielej fotografie z negatívu vo štvrtok 5. mar-

ca od 17.00 h na objednanie, max. 10 účastníkov, cena 5 eur

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Uľ. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

LETNÁ SEZÓNA

od 1. 3. do 31. 10. 2020

OTVÁRACIE HODINY: vstup na objednanie 033/5514421 alebo 033/5512 913. Cez víkend od 11.00 do 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. V pondelok zatvorené. Návštevy prosíme ohlasovať od pondelka do štvrtka na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIA:

PAMÄTNÁ IZBA MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10,

tel. č. 033/5514421

LETNÁ SEZÓNA od 1. 3. do 31.

10. 2020. OTVÁRACIE HODINY:

V pondelok zatvorené, od utorka do piatka v čase od 8.30 do 12.30 a od 13.00 do 15.00 je k dispozícii lektor. Počas víkendu od 11.00 h do 17.00 h bude otvorené pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Návštevy prosíme ohlasovať na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE .....

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

■ S LÁSKOU ZA PRAVDU

Reinštalovaná expozícia – unikátny nábytkový súbor z pozostalosti Mons. ThDr. Pavla Jantauscha, prvého apoštolského administrátora Apoštolskej administratúry v Trnave

VÝSTAVY.....

ŠESTNÁSTE STOROČIE

SLOVOM A OBRAZOM

Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea, do 30. 3. 2021

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka, do 31. 12. 2020

GALÉRIA J. KONIARKA

tel.: +421 33 55 11 659

imfoggk., www.gjk.sk

PRIPRAVOVANÉ VÝSTAVY:

■ FIGURATIV IMPERATÍV

súčasná európska maľba zo zbierok Roberta Runtáka

Kurátori: Vladimír Beskid, Jan Kudrna, vernisáž: 25. marca o 18.00 h v Koppelovej vile

AKTUÁLNE VÝSTAVY:

■ Michal Černušák, Marek Kvetán: ČIERNY KVET

Profilová prezentácia dvoch popredných slovenských a regionálnych umelcov – Černušák (maľba), Kvetan (objekty).

Kurátor: Vladimír Beskid

do 15. 3. 2020 v Koppelovej vile

■ ENTROTOPIA 2.0

Medzinárodný výmenný výstavný projekt medzi Helsinskou asociáciou umelcov (HTS) a OZ Publikum.sk. Diela prezentovaných autorov sú v zastúpení priestorových inštalácií, objektu, maľby, sound artu, a tiež u nás veľmi ojedinelého bio-artu.

Kurátorka: Dominika Chrzanová do 22. 3. v Synagóge– Centre súčasného umenia, Halenárska 2

Výstavy mimo GJK:

■ SOCHÁR JÁN KONIAREK

Reprezentatívny výber diela sochára Jána Koniarka zo zbierok Galérie Jána Koniarka v Trnave

Miesto: Žitnoostrovské múzeum v Dunajskej Strede

STÁLA EXPOZÍCIA GJK

■ GALÉRIA PORTRÉTOV – výber diel portrétneho žánru prezentujúcich vývoj portrétneho maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok Galérie Jána Koniarka

Koppelova vila, Zelený krížek 3

AKCIE / AKTIVITY

12. 3. o 17.00 h v Koppelovej vile Komentovanú prehliadku výstavy Michal Černušák, Marek Kvetán: ČIERNY KVET za účasti autorov

uvedie kurátor výstavy Vladimír Beskid. Vstup voľný

■ ART Laboratórium 2020

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ podľa záujmu škôl

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1, 033/5513896

Mobil: 0911 098664 (do 14.30 h)

kniznica@kniznicatrnava.sk

www.kniznicatrnava.sk

SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE

TÝŽDŇA SLOVENSKÝCH

KNIŽNÍC.....

21. ročník aktivít na propagáciu činnosti knižníc. Vyhlásenie 6. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže pre začínajúcich autorov zo Slovenska i Slovákov žijúcich v zahraničí – Literárny salón Trnava. Téma roka: Moje stretnutie s Jurajom Fándlym pri príležitosti 270. výročia narodenia autora

SPRIEVODNÉ AKCIE počas celého týždňa Slovenských knižníc: Jednorazový vstup zdarma, amnestia na pokuty a výstava prác žiakov Špeciálnej ZŠ na Beethovenovej ul.

PODUJATIA V RÁMCI TÝŽDŇA SLOVENSKÝCH KNIŽNÍC.....

■ 2. marca o 10.00 h v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika LITERATÚRA O TOTALITE

A TOTALITA PROTI LITERATÚRE

Stretnutie stredoškôľakov so spisovateľom Pavlom Rankovom. Moderovanie: Jozef Dado Nagy. Hudba: Family Friend

■ 2. marca o 8.30 h

v oddelení pre deti

PRINCEZNÉ A PRINCOVIA

Stretnutie detí so spisovateľom Pavlom Rankovom a jeho novou knihou

■ 3. marca o 10.00 h v študovni PREZENTÁCIA 3D TLAČIARNE

■ 5. marca od 10.00 do 11.30 h a od 12.00 do 14.00 h v študovni AKO NA MOBIL A TABLET

Individuálna a odborná pomoc seniorom pri komunikácii s mobilnými zariadeniami

■ 5. marca o 17.00 h v čítárni O ŠTEFÁNIKOVI A JÁNOŠÍKOVI

Stretnutie s Marianou Čengel Solčanskou – scenáristkou, spisovateľkou a režisérkou filmu Sviňa. Moderuje Jozef Dado Nagy

■ 6. marca o 9.00 a 10.00 h

v oddelení pre deti FČELY, FČELKY, FČELIČKY

Stretnutie detí s včelárom Martinom

■ 9. marca o 10.00 h v hudobnom oddelení na Ul. M. Schneidera Trnavského 5 MÔJ ŽIVOT S HUDBOU

Stretnutie s huslistkou Ninou Kristínou Michálikovou, violončelistkou Martinou Ruttmarovou a klaviristkou Zuzanou Reiffersovou spojené s koncertom

■ 12. marca o 16.30 h - refektár Františkánskeho kláštora v Trnave, Františkánska 1 TRNAVA – ÚSPEŠNÝ EURÓPSKY PRÍBEH

Diskusia o knihe o Trnave. Hostia: Júlia Ragačová, Juraj Roháč, brat Filip, OFM. Moderuje Pavol Tomašovič. V spolupráci so Štátnym archívom v Trnave a Rádom menších bratov františkánov

■ 16. marca o 11.00 h

v oddelení pre deti

DEŇ ĽUDOVEJ ROZPRÁVKY

Literárna hodina o živote a diele Pavla Dobšinského

■ 20. marca o 8.30 h

v oddelení pre deti

ZRADA, ČEŠŤ A TAJOMSTVO

Nahliadnutie do historického teenagerského románu so spisovateľkou Svetlanou Majchrákovou. V rámci cyklu Klub N

■ 20. marca o 10.00 h

v oddelení pre deti

SNÍVADIELKO

Interaktívne divadielko pre deti a ich rodičov zahrá Divadlo Zábavka. V rámci cyklu Maličká a mamičky

■ 26. marca o 10.00 h v učebni PRVÝ SLOVENSKÝ VČELÁR

JURAJ FÁNDLY

Po stopách bernolákovčiny. Cyklus stretnutí zameraných na osobnosti trnavského regiónu

■ 26. marca o 17.00 h v čítárni TRNAVSKÁ POETIKA

Host: Milan Richter. Hudba: Family Friend. Moderátori: Pavol Tomašovič a Štefan Kuzma

■ 27. – 28. marca od 18.00 do 8.00 h v oddelení pre deti NOC S ANDERSENOM

Dobrodružná noc pre malých odvážnych čitateľov, počas ktorej sa stretnú s moderátorom Patrikom Hermanom, zasúťažia si, zložia skúšku odvahy, niečo pekné si vyrobia a zároveň spoznajú nových kamarátov. Je potrebné vopred sa prihlásiť aj s povolením rodičov

■ VÍTANIE JARI

Hudobno-slovné pásmo o jarných zvykoch a tradíciách určené pre žiakov I. stupňa ZŠ a školské kluby v hudobnom oddelení na Ul. M. Schneidera Trnavského 5. Záujemcovia o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín osobne, telefonicky (033/55 11 590) alebo e-mailom (hudobne_oddelenie@kniznicatrnava.sk)

■ SCRABBLE V KNIŽNICI

Stretnutia (nielen) seniorov pri súbojoch v slovnej hre scrabble každú stredu o 14.00 h v čítárni

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

Tel.: 033/551 11 25

email: pokladnajp.sk, www.djp.sk

- 1. nedeľa 14.00 Čítam, či tu s tvorivou dielňou
- 4. streda 10.00 Mlynárkin pytač
- 5. štvrtok 19.00 Tanec smrti
- 6. piatok 19.00 Rodinný parlament – derniera
- 7. sobota 19.00 Les
- 8. nedeľa 16.00 Dlhý, Široký a Bystrozraký – SD Karola Spišáka
- 10. utorok 10.00 Malý princ
- 11. streda 10.00 Modrý vták
- 15. nedeľa 16.00 Modrý vták
- 16. pondelok 19.00 Sluha dvoch pánov.

- 17. utorok 10.00 Matky
- 18. streda 10.00 Ťapákovci
- 19. štvrtok 10.00 Ťapákovci
- 20. piatok 19.00 Temperamenty (ako sa očesať vo vetre a nezahodiť srdce)
- 20. piatok 19.00 v Zrkadlovej sále Telo ako nástroj – Seminár pre hercov, tanečníkov, hudobníkov, performerov, študentov umeleckých škôl a pedagógov ZUŠ. Vedú Milan Kozánek a Andrej Kalinka.
- 21. sobota 19.00 Ach tie ženy, ach tí muži
- 24. utorok 19.00 Les
- 25. streda 10.00 Kopanec
- 25. streda 19.00 Havran & Heriban – Talkshow Michala Havrana a Dana Heribana
- 26. štvrtok 19.00 Tri letušky v Paríži
- 27. piatok 19.00 Slávnostný gala-večer odovzdávania diváckych cien Čierny orol 2019
- 31. utorok 10.00 Neprebudený

ŠTÚDIO .....

- 13. piatok 19.00 (NA GUT) Začínáme!

PSYCHOLOGICKÉ VEČERY

Psychologická ambulancia Centra podpory študentov TU, Slovenský inštitút logoterapie, Katedra psychológie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave v spolupráci s Mestom Trnava vás pozývajú na Psychologické večery v Trnave na Filozofickej fakulte TU, v Aule 1A1 FF TU, Hornopotočná 23, VSTUP VOLNÝ

- 12. marca o 18.00 h **Môže sa syndróm vyhorenia týkať aj mňa?**
Mgr. Mário Schwarz, PhD.
- 19. marca o 18.00 h **Prečo spolu nevieme doma hovoriť ako normálni ľudia?**
PhDr. Mária Dédová, PhD.
- 26. marca o 18.00 h **Je dôležité mať dobrý vzťah so sebou samým?**

Mgr. Jana Kunová, PhD.
Projekt je realizovaný s finančným príspevkom Mesta Trnava

KINO HVIEZDA

kinohviezdatt@gmail.com,
www.kinohviezda.trnava.sk

- 1. 3. / 13. / 30 Ľadová sezóna 3
15.30 Ľadová sezóna 3
17.30 Volanie divočiny
19.30 TEMPOS
- 2. 3. / 16.30 TEMPOS
18.30 Chlap na striedačku
20.30 FANTASY ISLAND
- 3. 3. / 16.00 Chlap na striedačku
18.00 Dokonalý pacient (FK NAO-KO)
20.00 Parazit (čb) (FK NAOKO)
- 4. 3. / 20.30 TEMPOS
- 5. 3. / 16.30 Vpred
18.30 Sviňa
20.30 Neviditeľný
- 6. 3. / 16.00 Vpred
18.00 Neviditeľný
20.15 Sviňa
- 7.3. / 15.30 Vpred
17.30 Ježko Sonic
19.30 Sviňa
21.30 Neviditeľný
- 8. 3. / 17.30 Ježko Sonic
19.30 Sviňa
- 9. 3. / 16.00 Ježko Sonic
18.00 TEMPOS
20.00 Silné reči
- 10. 3. / 16.00 TEMPOS
18.00 V sieti (FK NAOKO)
20.00 Biely, biely deň (FK NAOKO)
- 11. 3. / 16.30 Sviňa
18.15 Neviditeľný
20.30 V sieti
- 12. 3. / 16.30 V sieti
18.30 3Bobule
20.30 BLOODSHOT
- 13. 3. / 16.00 3Bobule
18.00 Sviňa
20.30 BLOODSHOT
- 14. 3. / 15.30 Vpred
17.30 3Bobule
19.30 BLOODSHOT
21.30 Neviditeľný
- 15. 3. / 13. / 30 Vpred
15.30 Vpred
17.30 V sieti
19.30 3Bobule
- 16. 3. / 16.00 3Bobule
18.00 Pre Samu (FEBIO FEST)
20.00 Rocca mení svet (FEBIO FEST)
- 17. 3. / 16.00 3Bobule

- 18.00 Raj na Zemi (FEBIO FEST)
  - 20.00 Ďaleko od Reykjavíku (FEBIO FEST)
  - 18. 3. / 17.00 Cestovateľské kino – Černobyl'
20.00 Cestovateľské kino – Černobyl'
  - 19. 3. / 18.00 Pavel Hirax Baričák (prednáška)
  - 20. 3. / 16.00 Snežná hliadka
18.00 Zabudnutý princ
20.00 Tiché miesto 2
  - 21. 3. / 15.30 Snežná hliadka
17.30 Zabudnutý princ
19.30 BLOODSHOT
21.30 Tiché miesto 2
  - 22. 3. / 13.30 Snežná hliadka
15.30 Snežná hliadka
17.30 Zabudnutý princ
19.30 Radioactive
  - 23. 3. / 19.00 MR.BEAN lookalike clown show
20.30 BLOODSHOT
  - 24. 3. / 16.00 Radioactive
18.00 Bedári (FK NAOKO)
20.00 Volaj mame (FK NAOKO)
  - 25.3. / 18.00 Ťapákovci
  - 26. 3. / 16.30 Mulan
18.30 Šarlatán
20.30 Takmer dokonalé tajomstvá
  - 27. 3. / 16.00 Šarlatán
18.00 Mulan
20.00 Takmer dokonalé tajomstvá
  - 28. 3. / 15.30 Snežná hliadka
17.30 Mulan
19.30 Takmer dokonalé tajomstvá
21.30 Tiché miesto 2
  - 29. 3. / 13.30 Snežná hliadka
15.30 Snežná hliadka
17.30 Šarlatán
19.30 Emma
  - 30. 3. / 16.30 Smejko a Tanculienka – Všetko najlepšie!
18.30 Emma
20.40 Takmer dokonalé tajomstvá
  - 31. 3. / 16.00 Šarlatán
18.00 Alchymická pec (FK NAOKO)
20.00 La Gomera (FK NAOKO)
  - 1. 4. / 16.00 Mulan
17.50 Šarlatán
20.00 Cestovateľské kino – Ako som vozil Nórov
- ZMENA PROGRAMU A CENY VYHRADENÁ. Vstupné: 3D projekcia 6,00 €, 2D projekcia 5,50 € / 5,00 €. Deti, študenti a seniori si uplatňujú zľavu vo výške 1,00 €. ■

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ do 12. mája v Štátnom archíve na Štefánikovej ulici 7

STOPY LÁSKY V ARCHÍVNYCH DOKUMENTOCH

Unikátna výstava je otvorená v pracovných dňoch od 8.00 do 15.30 h

■ 1. marca od 16.00 do 20.00 h v Trnavskom dvore

TANČIARENĚ PRE SENIOROV

Hrá Duo Expres, vstup je voľný

■ 5. marca o 17.00 h

v Knižnici Juraja Fándlyho

O ŠTEFÁNIKOVI A JÁNOŠÍKOVI

Stretnutie s Marianou Čengel Solčanskou – scenáristkou, spisovateľkou a režisérkou najnovšieho slovenského filmu Sviňa. Moderuje Jozef Dado Nagy

■ 7. marca o 19.00 h

v Malom Berlíne

ESTOY BIEN (mám sa dobre)

Trnavské tanečné štúdio Alegria pod vedením Adriany Liptákovskej prináša predstavenie súčasného tanca

■ 8. marca o 15.00 h

v Malom Berlíne

Kapor na scéne:

O PSÍČKOVI A MAČIČKE

O psíčkovi a mačičke je zábavno-poučná rozprávka o tom, ako sa z mačky Micky stala doktorka a lieči svojich prvých pacientov

■ 8. marca o 16.00 h

v sále Marianum

SLÁVNOSTNÉ UDELOVANIE

OCENENÍ MESTA TRNAVY

■ 10. marca o 18.00 h

v Malom Berlíne

Sci-fi filozofia:

PROBLÉM VYMIERANIA

Degradácia pôdy, strata biodiverzity, klimatické zmeny sú tri rôzne tváre jediného prejavu: čoraz nebezpečnejšieho vplyvu ľudských rozhodnutí na zdravie prírodného prostredia

■ 14. marca o 20.00 h

v Malom Berlíne

LETO S MONIKOU + TANTE ELZE

Leto s Monikou ponúka piesne, v ktorých sa speváčka vyrovnáva s nástrahami dospelého života, osamelosťou a osobnými stratami.

Tante Elze prinesie podmanivú zmes elektroniky, gitár a čistého, priam až éterického spevu

■ 15. marca od 16.00 do 20.00 h v Trnavskom dvore

TANČIARENĚ PRE SENIOROV

Hrá Duo Expres, vstup je voľný

■ 17. marca o 18.00 h

v Malom Berlíne

ANTIKA V TRNAVE

Všetkých záujemcov o antické myslenie pozývame na zaujímavé diskusie a prednášky o gréckom archaickom období, mladých bdateľoch a o problematike udeľovania azylu v antike

■ 25. marca o 18.00 h

v Galérii Jána Koniarika

FIGURATÍV IMPERATÍV

Vernisáž výstavy súčasnej erópskej maľby zo zbierok Roberta Runtáka Kurátori: Vladimír Beskid, Jan Kudrna do 17. 5. 2020

■ 25. marca o 19.00 h

v Divadle Jána Palárika

HAVRAN & HERIBAN – talkshow

Michala Havrana a Dana Heribana

■ 28. marca o 20.00 h

v divadelnom štúdiu DISK

Blaho Uhlár a kolektív DISK:

OBOLUS

Réžia: Blaho Uhlár

Hrajú: Monika Babicová, Daniel Duban, Missi Chudá, Silvia Ištoková, Zuzana Jankovská, Braňo Mosný, Ján Rampák a Peter Tilajčík.

Vstupné 5 eur dospelí, 3 eurá seniори, študenti a ZŤP

Projekt finančne podporilo Mesto Trnava, Trnavský samosprávny kraj a Nadačný fond PwC v Nadácii Pontis.

■ 29. marca od 16.00 do 20.00 h

v Trnavskom dvore

TANČIARENĚ PRE SENIOROV

Hrá Duo Expres, vstup je voľný

PRIPRAVUJEME .....

75. VÝROČIE

OSLOBODENIA TRNAVY

■ 4. apríla o 10.00 h

v Bazilike sv. Mikuláša

ZÁDUŠNÁ OMŠA

ZA PADLÝCH VOJAKOV

4. apríla od 9.30 h

v Západoslovenskom múzeu

9.30 h – otvorenie dobových táborov a poľnej ošetrovne

11.15 a 12.30 h – prezentácia poľnej ošetrovne

11.00 – 17.00 h – sprístupnenie interiéru múzea spojené s prehliadkou výstavy PADLI, ABY SME MY

ŽILI s podtitulom Trnavská posádka a odboj na západnom Slovensku

4. apríla o 9.30 h

na Námestí sv. Mikuláša

9.30 h Otvorenie dobových táborov

a poľnej ošetrovne

13.00 h Predstavenie rovnošiat

a vojenskej techniky

14.30 h OSLOBODENIE TRNAVY –

rekonštrukcia bojov

Hlavný organizátor: Trnavský samosprávny kraj

Spoluorganizátori: Mesto Trnava, KVH

Trnavská posádka, Západoslovenské

múzeum, Farský úrad sv. Mikuláša

NA KVETNÚ NEDZELU

■ 5. apríla o 14.30 h

pred radnicou

ZDOBENIE

TRNAVSKÉHO KORZA

15.00 h Jar privítajú folklórne súbory Trnavček, Drienka, Trnafčan a hostia

16.00 h na Hlavnej ulici a v Ružovom parku

MORENOVANIE – vynášanie Moreny

LETEČKOVANIE – prinášanie Letečka

OD SMRTNEJ PO KVETNÚ – deti zo základných a materských škôl ozdobia stromy na korze

■ 5. apríla o 19.00 h v Synagóge

– Centre súčasného umenia

Trnavská hudobná jar 2020

MISTERIOS DEL AMOR

Piesne sefardských Židov

Eliška Tesařová – spev, perkusie (CZ)

Marta Kratochvílová – traverso (CZ)

Jan Čížmář – loutna, gitara,

theorba (CZ)

Marian Friedl – kontrabas (CZ) ■

pr.trnava.sk

*Máte nápady,
ako zlepšiť život
v našom meste?*

KULTÚRA A ŠPORT:

24. 2., 25. 3., 20. 4.

SOCIÁLNE TÉMY:

26. 2., 23. 3., 22. 4.

VEREJNÝ PRIESTOR A ZELEŇ:

9. 3., 8. 4., 4. 5.

RÔZNE:

11. 3., 6. 4., 6. 5.

**vždy o 17.30 h
radnica, Hlavná 1**

PARTICIPATÍVNY
ROZPOČET
pre Trnavu